

HUMAK[®]

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Yksin, yhdessä, yhteisössä

– järjestö- ja harrastustoiminta
nuorten voimavarana

Elisa Rasinkangas ja Eeva Sinisalo-Juha (toim.)

OSAAMISKESKUS
KENTAURI

Elisa Rasinkangas ja Eeva Sinisalo-Juha (toim.)

Yksin, yhdessä, yhteisössä **– järjestö- ja harrastustoiminta** **nuorten voimavarana**

ISBN 978-952-456-438-0

ISSN 2343-0664 (painettu)

ISSN 2343-0672 (verkkójulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 158

© Tekijät ja Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2023, Helsinki

Kuvaajat ja taulukot: Elisa Rasinkangas

Taitto: Emilia Reponen

HUMAK[®]

OSAAMISKESKUS
KENTAURI

Sisällys

Eeva Sinisalo-Juha ja Elisa Rasinkangas Esipuhe	4
Pekka Kaunismaa Nuorten järjestö- ja harrastustoiminnan päälinjat	7
Eeva Sinisalo-Juha Nuoren kasvu yksinäisyyden varjossa	15
Pekka Kaunismaa Eriarvoisuus ja nuorten osallistuminen järjestöihin	31
Lauri Vaara Työelämävalmiuksien oppiminen nonformaaleissa oppimisympäristöissä – järjestötoimintaan osallistumisen merkitys nuorten tulevaisuuden valmiuksien kehittämisessä	41
Poimintoja nuorten vapaa-ajan harrastuksista ja järjestötoiminnasta	50
Pekka Kaunismaa Harrastusjärjestöt	51
Eeva Sinisalo-Juha ja Lauri Vaara Pelaava nuori – hylkiö vai tulevaisuuden rakentaja?	57
Pekka Kaunismaa Liikuntajärjestöt ja urheilun harrastaminen	67

Esipuhe

Eeva Sinisalo-Juha ja Elisa Rasinkangas

Me nuorisoalan osaamiskeskus Kentaurissa olemme kiinnostuneita nuorten järjestö- ja harrastustoiminnasta. Tutkimustehtäväksemme on annettu selvittää niiden vaikutusta nuorten kasvuun ja osallisuuteen sekä toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tähän artikkelikirjaan olemme tuottaneet joitain vastauksia näihin meille annettuihin tehtäviin.

Tässä artikkelikirjassa hyödynnetty aineisto koostuu Talous ja Nuoret TATin vuoden 2021 *Tulevaisuusraportista*, jota täydennettiin yhteistyössä Kentaurin tutkijoiden kanssa nuorten harrastamista ja järjestötoimintaa koskevilla kysymyksillä sekä niin sanotulla Schwarzin asennemittarin 40 väittämällä. Tämä Kentaurin kyselyaineisto on laaja, ja sen avulla voidaan nuorten elämää lähestyä monista eri näkökulmista. Tämä artikkelikirja tarjoaa kahdeksan erilaista mahdollisuutta saada vahvempaa ymmärrystä harrastus- ja järjestötoimintaan osallistumisen merkityksestä nuorille.

Artikkeleiden kirjoittajat ovat Kentaurin tutkijoita. Heistä Pekka Kaunismaa ja Eeva Sinisalo-Juha ovat Humakin lehtoreita, ja Lauri Vaara on Talous ja Nuoret TATin pedagoginen asiantuntija. Artikkeleihin valitut teemat nousevat kunkin omista asiantuntijuus-alueista. Niiden valikoinneissa olemme kiinnittäneet huomiota myös eri teemojen ajan-kohtaisuuteen sekä yhteiskunnalliseen merkitykseen.

Aloitimme kirjoitusprosessin syksyllä 2022 pohtimalla itse kullekin soveltuvia teemoja. Aineiston laajuus on ollut valtava rikkaus, mutta myös aikamoinen suo, jossa pieneltä vaikuttavaa aihetta hieman tönäisemällä voi huomata uppoavansa syvälle aineiston syövereihin. Tämä aineiston kanssa rajaaminen onkin ollut keskeisessä roolissa. Rajauksilla olemme yrittäneet löytää merkityksellisimpiä havaintoja ja analysoida niistä jotain lisäarvoa tuottavia vastauksia tutkimuskysymyksiin. Kuvaavaa onkin, että lukiessamme tämän julkaisun artikkeleja avautui meille saman tien lukematon määrä uusia kiinnostavia tutkimuskysymyksiä. Osaan niistä pystymme vielä varmasti vastaamaan Kentaurin viimeisen toimintavuoden aikana.

Kentaurin kyselyaineisto on kvantitatiivinen. Sen avulla voimme kertoa määrällisiä havaintoja aineistosta, kuten esimerkiksi jonkin nuorten sukupuolijakauman henkilöiden lukumääränä tai prosentteina jossain harrastuksessa. Tässä artikkelikirjassa olemme tavoitelleet mahdollisimman havainnollistavaa esitystapaa tuloksiimme. Esimerkiksi ristiintaulukointeihin on erikseen kirjoitettu lukuohje helpottamaan kuvaajan ymmärtämistä. Korrelaatioiden osalta miinusmerkkinen korrelaatio tarkoittaa, että kyseessä olevilla asioilla ei ole vaikutusta toisiinsa ja positiivinen, että ne liittyvät toisiinsa. Jos korrelaatiotaulukossa on numeron oikeassa yläkulmassa yksi tähti, on yhteys tärkeä ja kaksi tähteä tarkoittaa suurta tärkeyttä.

Määrällisen aineiston rajoituksena on kuitenkin se, että sen perusteella emme voi tehdä syy-seuraustulkintoja aineistosta. Esimerkiksi Kentaurin kyselyaineistosta voimme havaita, että tytöt harrastavat vähemmän moottoritekniikkaa kuin pojat. Sen sijaan siihen miksi näin on, emme voi tämän aineiston perusteella vastata.

Artikkelikokoelman aloittaa Pekka Kaunismaan *Nuorten järjestö- ja harrastustoiminnan päälinjat*, missä hän esittelee kyselyaineiston ja käy läpi tutkimuksen päähavainnot. Kyselyssä jaettiin järjestö- ja harrastustoiminta omiin kategorioihinsa, pyydettiin nuoria arvioimaan omaa sosioekonomista taustaansa ja arvioimaan eri asioiden tärkeyttä heille itselleen. Artikkelin avaa, kuinka moni vastaajista osallistui erilaisiin toimintoihin ja miten perusvastaukset jakautuivat. Aineistoon tutustutaan korrelaatioiden, keskiarvojen sekä prosentuaalisten jakaumien avulla.

Eeva Sinisalo-Juha porautuu artikkelissaan *Nuoren kasvu yksinäisyyden varjossa* nuoren yhteiskunnallisen aseman, identiteetin ja yksinäisyyden teemoihin. Artikkelissa Sinisalo-Juha tarkastelee tutkimustulosten avulla vastaajien kokemaa yksinäisyyttä numeroiden valossa. Aihetta on tutkittu runsaasti, ja artikkelin teoriaosuus yhdistää Kentaurin tutkimuksen tulokset ajankohtaiseen nuorisotalan keskusteluun. Tuloksista voidaan tulkita, että nuoret kokevat yksinäisyyttä sekä harrastaessaan että yksin ollessaan, mutta järjestötoiminnalla voidaan nähdä silti vahva voimaannuttava vaikutus.

Kaunismaa jatkaa Sinisalo-Juhan tapaan nuoren aseman ja yksinäisyyden teemoissa artikkelissaan *Eriarvoisuus ja nuorten osallistuminen järjestöihin*. Suomea pidetään tasa-arvoisena maana, jossa jokaisella tulee olla tasapuoliset mahdollisuudet osallistua, vaikuttaa, kehittyä ja toteuttaa itseään. Kaunismaa tutkii, mikä asema järjestö- ja harrastuskentällä on nuorten elintason, ja onko nähtävissä, vaikuttaako nuoren sosioekonominen tausta osallistumiseen vai osallistuminen nuoren omiin mahdollisuuksiin tulevaisuudessa. Artikkelin herättelee pohtimaan, saako osaava ja osallistuva nuori lisää hyvää toiminnasta, vai onko osallistuminen jo valmiiksi hyväosaisten etuoikeus?

Työelämävalmiuksien oppiminen nonformaaleissa oppimisympäristöissä – järjestötoimintaan osallistumisen merkitys nuorten tulevaisuuden valmiuksien kehittämisessä -artikkelissa Lauri Vaara tutkii, mitä etua nuoren tuleva työura saa järjestötoimintaan osallistumisesta. Tämän artikkelikokoelman kirjoittamisen aikaan nuorten kokemus työelämästä ja sen rankkuudesta on ollut paljon esillä mediassa. Vaaran artikkelin avulla voidaan nähdä, mitä kyselytutkimuksen nuoret kertoivat omasta tilanteestaan, ja mitä kaikkea he kokivat saavansa harrastuksista ja järjestötoiminnasta tueksi työelämää varten. Tulosten mukaan osallistuminen antaa nuorelle etuja osallistumattomiin nähden, mutta kokonaisuuteen vaikuttaa kuitenkin myös esimerkiksi vanhempien koulustausta.

Poimintoja nuorten vapaa-ajan harrastuksista ja järjestötoiminnasta -osassa tutustutaan tarkemmin kolmeen eri teemaan: harrastusjärjestöihin, pelaamisen vaikutuksiin sekä liikunnan ja urheilun harrastamiseen. Yksittäiset pientutkimukset antavat syvemmän kuvan tietyn harrastustyyppin merkityksestä nuorelle ja hänen osallisuuden kokemukselleen. Näissä artikkeleissa tilannetta tarkastellaan kyselytutkimukseen vastanneiden nuorten antamien tietojen valossa.

Kaunismaan tutkii artikkelissaan *Harrastusjärjestöt* sitä, miten esimerkiksi sukupuoli, koulumenestys, vastaajan äidinkieli ja vanhempien koulustausta korreloivat harrastamisen kanssa. Tuloksissa nousee esiin niin yllättäviä kuin odotettujakin arvoja: jotkut harrastustyyppit ovat suosittuempia sukupuolesta riippuen, todistuksen keskiarvo voi vaikuttaa osallistumiseen ja osallisuuden kokemus sekä asenteet yhteiskunnallisia näkökulmia kohtaan vaihtelevat harrastusjärjestöihin osallistumisen mukaan.

Pelaava nuori – hylkiö vai tulevaisuuden rakentaja? artikkelissa Eeva Sinisalo-Juha ja Lauri Vaara tutkivat, miten pelaaminen vaikuttaa nuorten elämään. Stereotyyppinä pelaavaa nuorta pidetään usein syrjäytyneenä ja yhteiskunnan rattaista kadonneena, mutta onko tämä tulosten mukaan todellisuus? Kentaurin kyselyn tulosten mukaan pelaaminen on nuorille merkityksellistä, ja se antaa nuorelle monia hyviä kykyjä, sosiaalisia suhteita sekä tukea hyvinvoinnille.

Artikkelissa *Liikuntajärjestöt ja urheilun harrastaminen* Kaunismaa tutkii yksin tai seuroissa harrastettavan liikunnan vaikutuksia nuoren elämään. Tutkimuksen tuloksissa voidaan nähdä merkkejä siitä, että liikuntaharrastamisella on yhteys nuoren hyvinvointiin ja koulumenestykseen positiivisella tavalla. Kaunismaa kuitenkin muistuttaa, ettei tuloksista voi päätellä suoria yhteyksiä: ei tiedetä, kumpaan suuntaan positiiviset vaikutukset kulkevat, vai onko kyse kenties molemminpuolisesta ilmiöstä.

Tämän artikkelikirjan yksi tavoite on tuoda nuorten ääni kuuluviin. Nuorten vastaukset kertovat heidän vastaushetkisistä ajatuksistaan. On tärkeää, että me otamme sen vakavasti ja varmistamme, että nuoret eivät ole turhaan nähneet vastaamiseen vaivaa. Ehkä on hyvä vielä muistuttaa, että kun tässä artikkelikirjassa hyödynnettyä kyselyä tehtiin, oli Suomessa niin sanottu koronasulku ja nuorten oppilaitokset ja myös harrastukset olivat suurelta osin digitaalisissa ympäristöissä. Tämä on saattanut vaikuttaa vastauksiin. Joka tapauksessa, kun luet tätä kirjaa, pidäthän mielessäsi, että nuorten itse antamat vastaukset ovat sen keskeisin viesti.

Valaisevia lukuhetkiä Kentaurin siivellä!

Nuorten järjestö- ja harrastustoiminnan päälinjat

Pekka Kaunismaa

Aineiston luonne

Nuorisoalan osaamiskeskus Kentaurin tutkimuksen tehtävänä on selvittää nuorten harrastus- ja muun järjestötoiminnan vaikutusta nuorten kasvuun ja osallisuuteen sekä niiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tämän tutkimustehtävän edistämiseksi kerättiin keväällä 2021 laaja kyselymateriaali, joka oli osa Talous ja nuoret TAT ry:n keräämää tulevaisuusraporttia. Kyselyyn vastasi 14 939 nuorta, joista 36 kuului koeaineistoon, eivätkä heidän vastauksensa ole pääsääntöisesti aineiston analyysissä mukana. Siten varsinainen vastaajamäärä on 14 903.

Vastaajat tavoitettiin peruskoulujen, lukioiden ja ammatillisen toisen asteen oppilaitosten kautta. Kyselylinkki lähetettiin Opetushallituksen avustamana kaikille mainituille oppilaitoksille, mutta se tavoitti vastaajamäärästä päätellen vain osan kohderyhmään kuuluneista nuorista. Valtaosa vastaajista oli 14–17-vuotiaita kyselyyn vastatessaan. Painopiste on peruskoulun opiskelijoissa, joita on aineistossa 11 486, lukiolaisia 2 186 ja ammatillisella toisella asteella opiskelevia 1 285. Kyselyyn vastasi 7 795 tyttöä (52,3 % vastaajista) ja 6 099 poikaa (40,9 %). Muunsukupuolisia oli vastaajissa 425 (2,9 %). Vastaajista 584 (3,9 %) valitsi sukupuolta kysyttäessä vaihtoehdon ”en halua sanoa”.

Tässä lyhyessä artikkelissa pohjustetaan tämän kirjan muita kirjoituksia esittelemällä aineiston päätuloksia. Tutkimustuloksia sekä aineiston esittelyyn liittyviä seikkoja on julkaistu jo aikaisemmin artikkeleista koostuvassa kirjassa Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä (Kaunismaa (toim.) 2022).

Nuorten järjestötoiminta

Aineistoon vastanneista 75,3 % ilmoitti *osallistuneensa* ainakin yhden järjestötyypin toimintaan. Tyttöjen osallistuminen on huomattavasti poikien osallistumista yleisempää: tytöistä 81 % ja pojista 69 % on kyselyn tulosten mukaan osallistunut järjestötoimintaan. Muunsukupuolisten prosentti on sama kuin poikien (69 %) ja vastaajien, jotka eivät halunneet sanoa sukupuoltaan (68 %). Koska tyttöjen ja poikien osuudet vastaajien kokonaismäärästä erosivat huomattavasti, on syytä katsoa myös painotettua keskiarvoa. Siinä tyttöjen ja poikien osuudet tasataan yhtä suuriksi ja pidetään muunsukupuolisten ja sukupuoltaan ilmoittamattomien vastaajien osuus samana. Järjestötoimintaan osallistui tämän painotetun keskiarvon mukaan 73,5 % vastanneista nuorista.

Taulukossa 1. järjestötoimintaan osallistuneet on lueteltu *järjestötyypeittäin* sukupuolen mukaan ja viimeisessä sarakkeessa on edellä kerrotun mukaan laskettu painotettu keskiarvo. Selvästi yleisin järjestötyyppi, jonka toimintaan nuoret osallistuvat, on urheilu- ja liikuntaseurat. Kyselyn mukaan yli puolet nuorista osallistuu niiden toimintaan. Tytöt ovat mukana niissä hieman yleisemmin kuin pojat, kun taas muunsukupuoliset ja sukupuoltaan ilmoittamattomat osallistuvat selvästi harvemmin. Taulukossa näkyy, että harrastusjärjestöjen toimintaan osallistutaan runsaasti. Yleistä on myös kulttuurijärjestöjen ja uskonnollisten yhdistysten ja seurakuntien toimintaan osallistuminen. Muut järjestötyypit ovat suhteellisen harvinaisia koko aineiston tasolla. Mainita voi kuitenkin vaikuttajaryhmät ja -verkostot, joiden toimintaan osallistui 9 % vastaajista. Ne ovat pääosin järjestäytyneet vapaamuotoisesti muulla tavoin kuin rekisteröidyiksi yhdistyksiksi. Tyttöjen osallistuminen on poikien osallistumista yleisempää muissa järjestötyypeissä kuin muissa harrastusjärjestöissä. Muunsukupuoliset

Taulukko 1. Järjestöosallistuminen lajityypeittäin sukupuolen mukaan.

	Koko aineisto	Tytöt	Pojat	Muu sukupuoli	En halua sanoa	Painotettu aineisto
Urheiluseura	52,4 %	58,2 %	48,3 %	28,9 %	34,1 %	52,0 %
Nuorten harrastusjärjestö	23,5 %	29,2 %	15,9 %	24,9 %	26,4 %	22,3 %
Kulttuurijärjestö	16,2 %	22,6 %	7,3 %	20,9 %	18,2 %	14,5 %
Opiskelijajärjestö	15,2 %	19,3 %	10,0 %	17,2 %	13,4 %	14,3 %
Luonnon- ja ympäristönsuojelujärjestö	2,0 %	2,1 %	1,6 %	5,6 %	3,6 %	2,0 %
Vertaistuki-, potilas- ja vammaisjärjestö	1,7 %	1,6 %	1,4 %	5,4 %	3,6 %	1,7 %
Poliittisen puolueen lapsi- tai nuorisojärjestö	2,0 %	1,5 %	2,2 %	6,4 %	3,9 %	2,1 %
Yhteiskunnallisen vaikuttamisen järjestö	3,2 %	4,0 %	1,7 %	7,8 %	5,3 %	3,0 %
Uskonnollinen järjestö ja seurakunta	15,5 %	21,6 %	8,2 %	13,2 %	13,0 %	14,2 %
Muut harrastusjärjestöt	8,9 %	7,5 %	10,6 %	8,9 %	10,3 %	9,4 %
Vaikuttajaryhmät ja -verkostot	6,5 %	8,2 %	3,7 %	13,9 %	9,8 %	6,1 %
Muu järjestö	2,5 %	2,3 %	2,4 %	6,1 %	3,6 %	2,5 %
	19 %	19 %	31 %	31 %	32 %	

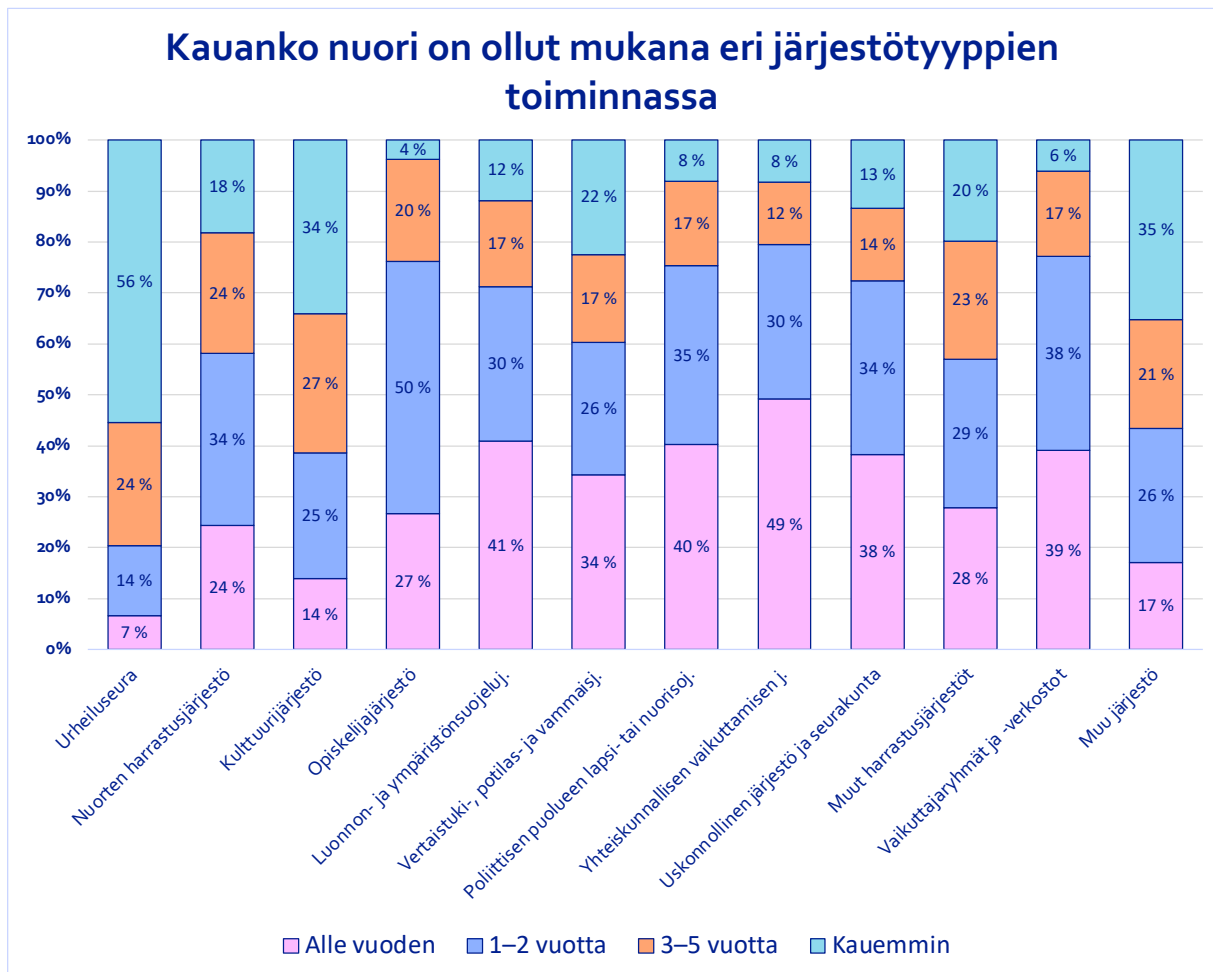
ja sukupuoltaan ilmoittamattomat ovat poikia ja tyttöjä aktiivisempia osallistujia useissa järjestötyypeissä, ja silmiin pistävästi poliittiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen keskittyvissä sekä vaikuttajaverkostoissa. He ovat myös aktiivisempia luonnon- ja ympäristönsuojelujärjestöissä sekä vertaistuki-, potilas- ja vammaisjärjestöissä.

Kokonaisuudessaan suomalaiset nuoret osallistuvat ilmeisen runsaasti järjestötoimintaan. Järjestötoiminta kutsuu luokseen laajasti poikia, tyttöjä ja muunsukupuolisia, vaikka sukupuolten välillä on eroja.

Järjestötoiminnan *tärkeyttä* kysyttiin viisiporaisella asteikolla *ei lainkaan tärkeästä* (1) *erittäin tärkeään* (5). Tarkkaan ottaen kysymysmuotoilu kuului: ”Miten tärkeää osallistuminen tähän toimintaan sinulle on?”. Taulukossa 2. ovat vastausten keskiarvot järjestötyypeittäin. Havaitaan, että liikunta- ja urheiluseuratoimintaan osallistuminen saa korkeimman keskiarvon. Tosin vielä korkeampi on vaihtoehdossa muu järjestötoiminta, mutta se on näyttänyt keräävän lähinnä vastauksia osallistumisesta, joka koetaan lähtökohtaisesti tärkeäksi. Suurin osa järjestötyyppien tärkeyden keskiarvoista saa lukeman 3,1:n ja 3,5:n välillä.

Taulukko 2. Järjestötoiminnan tärkeyden keskiarvo järjestötyypeittäin.

	Keskiarvo	N
Urheiluseura	3,91	7 804
Nuorten harrastusjärjestö	2,71	3 506
Kulttuurijärjestö	3,46	2 407
Opiskelijajärjestö	2,77	2 265
Luonnon- ja ympäristönsuojelujärjestö	3,41	305
Vertaistuki-, potilas- ja vammaisjärjestö	3,34	254
Poliittisen puolueen lapsi- tai nuorisojärjestö	3,36	301
Yhteiskunnallisen vaikuttamisen järjestö	3,42	484
Uskonnollinen järjestö ja seurakunta	3,18	2 312
Muut harrastusjärjestöt	3,26	1 327
Vaikuttajaryhmät ja -verkostot	3,40	976
Muu järjestö	4,18	371

Kuvaaja 1. Nuorten osallistumisen kesto eri järjestötyypeittäin.

Tätä alemmas vastaajat arvioivat keskimäärin nuorten harrastusjärjestöihin ja opiskelijajärjestöihin osallistumisen. Onko niihin osallistuminen luonteeltaan epäintensiivisempää tai vähemmän omakohtaisesti intressiperustaista?

Toinen lisäkysymys koski toiminnan kestoa. Kysymyksen vaihtoehdot olivat: Onko nuori ollut alle vuoden, 1–2 vuotta, 3–5 vuotta vai kauemmin mukana järjestötyypin toiminnassa. Kuvaajassa 1. ovat tulokset. Liikunta- ja urheiluseuratoiminta eroaa tässä kaikista muista järjestötyypeistä pitkäkestoisuutensa vuoksi. Noin 80 % niiden toimintaan osallistuneista on ollut mukana vähintään kolme vuotta. Liikuntaseuratoiminta alkaakin useimmiten lapsena, ja kysyttäessä 14–17-vuotiailta toimintavuotia on jo tyypillisesti takana monta. Kulttuurijärjestöt ovat toinen järjestöjen tyyppi, jonka toiminnassa suurin osa (60 %) vastaajista on ollut ainakin kolme vuotta mukana. Yhteiskunnalliseen toimintaan liittyvissä järjestötyypeissä (poliittiset sekä vaikuttajajärjestöt sekä vaikuttajaryhmät ja -verkostot) on tyypil-

listä, että osallistuminen on verrattain tuoretta. Samaa voi sanoa opiskelijajärjestötoiminnasta, luonnon- ja ympäristönsuojelujärjestöihin osallistumisesta ja uskonnollisesta seurakuntatoiminnasta. Tulosten valossa näyttää siltä, että näihin ikään kuin herätään teinivuosina.

Nuorten harrastustoiminta

Nuorten harrastustoimintaa kysyttiin luokittelemalla 15 *harrastuksen tyyppiä*. Taulukosta 3. ilmenee, että liikuntaharrastukset (kuntoliikunta ja urheilulajiharrastus) ovat harrastuksen tyypeistä yleisimmät pelaamisharrastuksen ohella. Yli 40 % vastaajista harrastaa näitä. Seuraavaksi yleisimmät ovat musiikin soittaminen ja laulaminen, luonto- ja eläinharrastukset, lukeminen ja kuvataide.

Sukupuolten erot ovat harrastusten välillä varsin suuria. Tyttöjen suosiossa on erityisesti kuvataiteen, lukemisen ja esittävien taiteiden harrastaminen. Poikavoittoisia harrastuksia on

Taulukko 3. Harrastukset sukupuolten mukaan.

	Koko aineisto	Tytöt	Pojat	Muu sukupuoli	En halua sanoa	Painotettu aineisto
Kuvataide	21 %	30 %	7 %	44 %	35 %	19 %
Käsityöt, puutyöt	12 %	13 %	10 %	22 %	16 %	12 %
Moottoritekniikka	14 %	5 %	26 %	10 %	11 %	17 %
Teatteri, sirkus, tanssi	10 %	16 %	2 %	12 %	12 %	8 %
Lukeminen	22 %	29 %	11 %	31 %	29 %	20 %
Kirjoittaminen, bloggaus	8 %	10 %	3 %	20 %	15 %	7 %
Musiikki (esittävä)	27 %	34 %	17 %	27 %	31 %	25 %
Kuntoliikunta	44 %	52 %	36 %	23 %	27 %	43 %
Urheilulajiharrastus	40 %	41 %	42 %	23 %	25 %	41 %
Kulttuuritapahtumissa käynti	9 %	11 %	4 %	14 %	12 %	8 %
Valokuvaus, videointi	15 %	19 %	9 %	24 %	20 %	14 %
Tietokoneet ja ohjelmointi	9 %	2 %	17 %	12 %	13 %	11 %
Pelaaminen	37 %	21 %	57 %	47 %	39 %	42 %
Kielen opiskelu	14 %	18 %	9 %	22 %	22 %	14 %
Luonto- ja eläinharrastus	22 %	27 %	15 %	19 %	21 %	21 %
Muu	6 %	6 %	6 %	10 %	8 %	6 %

moottoritekniikka, tietokoneet ja pelaaminen. Taulukossa 4. ovat sukupuolittain kuusi yleisintä harrastusta. Tyttöjen ja poikien listat eroavat selvästi. Yhteisiä harrastuksen areenoita ovat liikuntaharrastukset ja musiikki. Muilta osin listat eroavat toisistaan. Poikien suosikkiharrastus, pelaaminen, ei näy tyttöjen listalla (on seitsemänneksi suosituin tyttöjen keskuudessa). Muunsukupuolisten ja sukupuoltaan ilmoittamattomien listat taas muistuttavat toisiaan. Kärkeen nousee kuvataiteen harrastus, ja listoja hallitsevat taiteelliset ja esittävät harrastukset siinä, missä tyttöjen ja poikien listalla vahvassa asemassa ovat liikunnalliset harrastukset.

Harrastusten tärkeyttä kysyttiin samoin kuin järjestötoiminnan, skaalalla yhdestä viiteen.

Taulukossa 5. ovat keskiarvot harrastuskerrollaan. Yleisesti harrastukset koetaan nuorten keskuudessa pääsääntöisesti tärkeämmiksi kuin järjestötoiminta. Korkeimman keskimääräisen arvion saa urheilulajiharrastus (4,48), eli valtaosa vastaajista pitää sitä erittäin tärkeänä tai arvio sen tärkeyden numerolla 4. Yli neljän keskiarvon saavat myös seuraavat harrastukset: luonto- ja eläinharrastus, moottoritekniikka, kuntoliikunta, teatteri, sirkus ja tanssi, musiikki ja kuvataide. Joukossa on siis sekä poikien että tyttöjen suosimia harrastuksia. Pienimmän keskiarvon saavat valokuvaus ja videoiden tekeminen sekä käsi- ja puutyöt, mutta nekin saavat lukeman 3,7, mikä ei jää harrastusten keskilinjasta montaakaan kymmenystä.

Taulukko 4. Kuusi yleisintä harrastusta sukupuolten mukaan.

Tytöt	Pojat	Muu sukupuoli	En halua sanoa sukupuolta
Kuntoliikunta	Pelaaminen	Pelaaminen	Pelaaminen
Urheilulaji	Urheilulaji	Kuvataide	Kuvataide
Musiikki	Kuntoliikunta	Lukeminen	Musiikki
Kuvataide	Moottoritekniikka	Musiikki	Lukeminen
Lukeminen	Musiikki	Valokuvaus, videointi	Kuntoliikunta
Luonto- ja eläinharrastus	Tietokoneet	Kuntoliikunta	Urheilulaji

Taulukko 5. Harrastusarvojen tärkeys harrastuksittain.

	Tärkeys	N
Kuvataide	4,03	3 204
Käsityöt, puutyöt	3,71	1 835
Moottoritekniikka	4,22	2 108
Teatteri, sirkus, tanssi	4,16	1 456
Lukeminen	3,91	3 213
Kirjoittaminen, bloggaus	3,79	1 165
Musiikki (esittävä)	4,15	4 005
Kuntoliikunta	4,19	6 563
Urheilulajiharrastus	4,48	6 021
Kulttuuritapahtumissa käynti	3,82	1 282
Valokuvaus, videointi	3,7	2 256
Tietokoneet ja ohjelmointi	3,84	1 318
Pelaaminen	3,97	5 578
Kielen opiskelu	3,83	2 160
Luonto- ja eläinharrastus	4,3	3 247
Muu	4,12	928

Harrastuksista kysyttiin myös *toiminnan ympäristöä* monivalintaisesti: onko se omatoiminen, ryhmämuotoinen tai verkossa tapahtuva. Tulokset näkyvät taulukossa 6. harrastuksittain. Kuten nähdään, yleisintä on omatoiminen harrastaminen, mikä tässä yhteydessä tarkoittaa, että vastaaja ei identifioi sen tapahtuvan selvässä ryhmä- tai verkkokokontekstissa, siis ikään kuin yksityisessä sfäärissä. Harrastukset ovat siis enimmäkseen omatoimisia, mutta poikkeuksena ovat teatterin, sirkuksen ja tanssin sekä urheilulajin harrastaminen. Nämä ovatkin ryhmämuotoisesti harrastettavia, jossa tyypillistä on järjestön konteksti tai esimerkiksi kansalaisopiston tai joissakin urheilulajeissa yrityksen tuottama palvelu. Ryhmämuotoisuutta esiintyy verrattain yleisesti myös musiikin tekemisessä, kielen opiskelussa, luonto- ja eläinharrastuksessa, pelaamisessa ja moottoritekniikan harrastuksessa. Aineisto kerättiin keskellä syvintä korona-aikaa, jolloin ryhmämuotoiset toiminnot olivat yleisesti peruttu tai siirretty verkkoon. Tulokset ryhmämuotoisista harrastuksista saattavat tästä syystä olla alempia kuin ennen tai jälkeen pandemian. Samasta syystä voidaan olettaa verkkoympäristön olleen aiempaa yleisemmin käytössä. Verkossa tapahtuva harrastaminen koskettaa kuitenkin laajemmassa mittakaavassa varsin harvaa harrastusta. Erittäin yleistä se on pelaamisessa, tietokoneharrastuksessa sekä kielen

opiskelussa. Myös kirjoittaminen ja bloggaus sekä valokuvien ja videoiden kanssa toimiminen tapahtuu aineiston mukaan varsin usein verkossa.

Nuorten järjestö- ja harrastustoiminnan yhteys kasvuun ja osallisuuteen

Tämän kirjan artikkeleissa tutkitaan tarkemmin nuorten järjestö- ja harrastustoiminnan vaikutuksia nuorten *kasvuun* ja *osallisuuteen* liittyviin tekijöihin. Tässä pohjustetaan tarkasteluja yleiskatsauksellisesti havainnoimalla ilman määriteltyä tutkimuskysymystä, millaista yhteisvaihtelua järjestötoimintaan osallistumisella ja tietoa koostavilla kasvua ja osallisuutta kuvaavilla indikaattoreilla on.

Kasvua ja osallisuutta kuvataan viiden summamuuttujan avulla. Ne ovat elämänhallintaa ja itseohjautuvuutta, vastuullisuutta, oppimista ja tulevaisuusorientaatiota, osallisuutta yhteisöihin ja osallisuutta yhteiskuntaan koskevat summamuuttujat. Ne on muodostettu asennekysymyksistä, joihin vastattiin asteikolla täysin *eri mieltä* (1) – *täysin samaa mieltä* (5).

Taulukko 6. Harrastusten ympäristöt: omatoimisuus, ryhmämuotoisuus ja verkossa tapahtuvat.

	Omatoimisesti	Ryhmämuotoisesti	Verkossa
Kuvataide	92 %	15 %	6 %
Käsityöt, puutyöt	91 %	16 %	3 %
Moottoritekniikka	92 %	20 %	5 %
Teatteri, sirkus, tanssi	35 %	75 %	5 %
Lukeminen	98 %	2 %	8 %
Kirjoittaminen, bloggaus	91 %	6 %	21 %
Musiikki (esittävä)	81 %	34 %	7 %
Kuntoliikunta	93 %	18 %	2 %
Urheilulajiharrastus	39 %	81 %	2 %
Kulttuuritapahtumissa käynti	83 %	27 %	8 %
Valokuvaus, videointi	94 %	7 %	13 %
Tietokoneet ja ohjelmointi	84 %	16 %	34 %
Pelaaminen	76 %	25 %	56 %
Kielen opiskelu	79 %	28 %	28 %
Luonto- ja eläinharrastus	87 %	28 %	2 %
Muu	70 %	40 %	13 %

Taulukosta 7. käy ilmi summamuuttujiin sisältyvät kysymykset. Toisena summamuuttujana analyysissa käytetään eri järjestötyyppeihin osallistumisen määrän summaa ja eri harrastuksien määrän summaa. Nämä ovat karkeita järjestöaktiivisuutta ja harrastaneisuutta kuvaavia muuttujia, mutta antavat samansuuntaista tietoa aineistosta koostettavissa olevien hienovärisempien muuttujien kanssa.

Taulukossa 8. on korrelaatioita, joissa esitetään kasvun ja osallisuuden summamuuttujien

sekä järjestöaktiivisuutta ja harrastaneisuutta kuvaavien summamuuttujien yhteisvaihtelua. Kaksi tähteä tarkoittaa tilastollisesti luotettavaa yhteisvaihtelua. Käytännössä erittäin vahva yhteys ilmenee, kun korrelaatiolukema on yli 0,1:n. Taulukkoa tulee lukea varauksella, sillä kuten useat tämän kirjan artikkeleista osoittavat, taustamuuttujat tai muut tekijät saattavat selittää yhteisvaihtelua. Taulukkoa ei siis tule lukea kausaalisenä selityksenä eli siten, että järjestötoiminta tai harrastaneisuus suoraan selittää kasvun ja osallisuuden ilmiöitä.

Taulukko 7. Kasvua ja osallisuutta kuvaavien summamuuttujien kysymykset.

Elämänhallinta ja itseohjautuvuus	Vastuullisuus	Oppiminen ja tulevaisuus-orientaatio	Osallisuus yhteisöihin	Osallisuus yhteiskuntaan
Suunnittelen tarkasti, miten käytän aikani.	Minulle on tärkeämpää huolehtia muista kuin elää itse täysillä.	Menestyn hyvin opinnoissani.	Minulle on tärkeää, että sosiaalinen elämäni on aktiivista.	En ole vähääkään kiinnostunut politiikasta (käänteinen).
Minulla on säännöllinen harrastus.	Olen valmis tinkimään elintasostani, jotta ilmastonmuutos saadaan pysäytettyä.	Tunnen iloa uuden oppimisesta.	Minulla on useita erilaisia ystäväpiirejä.	Pyrin omalla toiminnallani vaikuttamaan yhteiskuntaan.
Teen mitä haluan välittämättä muiden mielipiteistä.	Verojen välttely on hyväksyttävää (käänteinen).	Haluan kulkea omia polkuja ja tehdä asioita, joita kukaan muu ei ole vielä tehnyt.	Olen valmis suuriinkin uhrauksiin auttaakseni ystäviä.	Luotan siihen, että suomalaiset tiedotusvälineet kertoo asioista puolueettomasti.
Tulevina vuosina haluaisin antaa mielihalujen valtaan ja nauttia kaikista elämän tarjoamista iloista.	Meidän on tavoiteltava kaikkien ihmisten yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa.	Olen valmis panostamaan opiskeluun, jotta menestyisin työelämässä.	Elämäni suurin nautinto on tuottaa mielihyvää toiselle ihmiselle.	Olen hyvin tietoinen siitä, mitä ympäristössäni ja maailmalla tapahtuu.
Koen, että minulla menee elämässä hyvin juuri nyt.	Ilmastonmuutoksen torjuminen on jokaisen velvollisuus.	Haluan tehdä työtä, joka on arvojeni mukaista.	Mukaudun helposti muiden tahtoon.	
Vietän vapaa-aikaa mieluiten kotona, en kaipaa kodin ulkopuolisia harrastuksia (käänteinen).				
Vietän internetissä suurimman osan vapaa-ajastani (käänteinen).				

Positiiviset korrelaatioiden perusteella todennetaan, että mitä enemmän järjestötoimintaa tai harrastaneisuutta, sitä todennäköisemmin sama henkilö kuvastaa vastauksillaan kasvun ja osallisuuden ilmiöiden koskevan itseään.

Kuten taulukosta 8. voidaan havaita, korrelaatiot ovat pääosin vahvasti positiivisia ja tilastollisesti luotettavan positiivisen korrelaation raja ylittyy heikomman yhteyden tapauksissa. Järjestöaktiivisuus ja harrastaneisuus yhteisvaihtelevat jossain määrin eri tavoin kasvun ja osallisuuden muuttujien kanssa.

Järjestöaktiivisuuden yhteys on harrastaneisuutta vahvempi elämänhallinnan ja itseohjautuvuuden, osallisuuden yhteisöihin ja osallisuuden yhteiskuntaan kanssa. Harrastaneisuuden yhteys puolestaan on vahvempi vastuullisuuden sekä oppimisen ja tulevaisuusorientaation kanssa. Tämän voi tulkita niin, että järjestötoiminta näyttäisi vahvistavan enemmän nuoren itsenäisyyttä ja osallisuutta ja harrastaneisuus enemmän omaa yksilöllistä toimijuutta.

Taulukko 8. Järjestöosallisten ja harrastusten määrän korrelaatiot kasvun ja osallisuuden indikaattorien kanssa.

	Elämänhallinta ja itseohjautuvuus	Vastuullisuus	Oppiminen ja tulevaisuusorientaatio	Osallisuus yhteisöihin	Osallisuus yhteiskuntaan
Järjestöosallistumismainintojen määrä	0,141**	0,215**	0,192**	0,116**	0,212**
Harrastusten määrä	0,038**	0,238**	0,241**	0,027**	0,203**

Nuoren kasvu yksinäisyyden varjossa

Eeva Sinisalo-Juha

Yksi nuorisoalan Osaamiskeskus Kentaurin tehtävistä on muun muassa selvittää nuorten harrastus- ja kansalaisjärjestötoiminnan vaikutusta nuorten kasvuun ja osallisuuteen sekä toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Nuoruutta kuvataan usein aikana, jolloin toimitaan monisakin eri kaveriporukoissa. Koulun tai harrastusten kautta liitytään uusiin ryhmiin. Nuoruuden aikaiset ystävyysuhteet ovat usein läpielämän kantavia. Nuoren kokemus yksinäisyys puolestaan on nuoruuden aikaisiin kehitysvaiheisiin vaikuttava tekijä, jolla voi olla kauaskantoisia seurauksia, jotka vaikuttavat nuoren kasvuun ja osallisuuden kokemukseen.

Tämän artikkelin varsinainen tutkimuskysymyksenä on selvittää, voidaanko Kentaurin aineistoa hyödyntämällä tutkia nuoren kasvuun vaikuttavia tekijöitä identiteettihorisontti-mallia soveltaen: Millaisilta näyttivät yksinäisten nuorten tulevaisuuden odotukset? Kentaurin kyselyaineiston perusteella osallisuuden kokemukseen näyttäisi vaikuttaneen nuoren sukupuoli sekä millaiseen harrastus- tai järjestötoimintaan nuori on osallistunut. Ne myös vaikuttivat nuoren kokemaan yksinäisyyteen. Huomattavaa onkin, että nuoren identiteettihorisontin laajuuteen näytti vaikuttavan sekä kokemus osallisuudesta että yksinäisyyden tunne. Lopuksi pohdin, olisiko nuorten harrastusten tai järjestötoiminnan puitteissa mahdollisuuksia tukea nuorten kasvua ja osallisuutta sekä torjua nuorten yksinäisyyttä.

Osallisuuden kokemus ja toimijuuden kehittyminen nuoruudessa

Osallisuus on käsitteenä haasteellinen. Sen määrittely vaihtelee kontekstin mukaan. Osallisuuden rinnalta löytyvät usein käsitteet *osallistua* tai *osallistaa*. Sanana ”osallisuus” on vahvasti sidoksissa suomen kieleen, ja esimerkiksi englannin

kielestä on vaikeaa löytää suoraa vastinetta. Usein käytetään sanoja ”participation”, ”inclusion”, ”belonging” tai ”engagement”. Olemme Aino Tormulaisen kanssa yrittäneet määritellä osallisuutta jo ensimmäisessä julkaisussamme *Kompassi Osaamiskeskus Kentaurin matkaan*. Silloin päädyimme tällaiseen määrittelyyn:

”Osallisuus on sellaista liittymistä, missä oma toimijuus säilyy tai vahvistuu. Osallisuuden toteutuessa syntyy tunne kuulumisesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa. Kokemus on voimaannuttava ja valtaannuttava.” (Sinisalo-Juha & Tormulainen 2021.)

Osallisuus on kuitenkin yksi Suomen nuorisolain (2016) keskeisiä käsitteitä. Nuorisolaissa osallisuudella tarkoitetaan muun muassa nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämistä ja aktiivisen kansalaisuuden edistämistä. Käytännössä osallisuutta edistetään esimerkiksi nuorisovaltuustotoiminnan tai osallistavan budjetoinnin keinoja hyödyntäen.

Elina Nivala ja Sanna Ryyänen (2013) kuvaavat osallisuutta yhteisön ja yksilön vuorovaikutuksessa tapahtuvaksi. He esittävät osallisuuden toteutumiselle kolme ehtoa. Ensinäkin henkilön tulisi kuulua johonkin yhteisöön ollakseen siitä osallinen. Tämä edellyttää sellaista yhteisöä, jossa henkilö voi toimia ja samalla tulla nähdyksi, kuulluksi sekä tunnustetuksi omana ainutlaatuisena itsenään. Seuraavana ehtona on henkilön osallistuminen yhteisöön ja yhteisössä. Silloin osallisuus toteutuu, kun jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus ja valta vaikuttaa yhteisöön ja sen toimintaan liittyviin asioihin. Osallisuuden kolmantena ehtona henkilön pitäisi tunnistaa itsensä yhteisön jäseneksi ja tuntea kuuluvansa siihen. Tähän kolmanteen ehtoon liittyy myös vastuun kantaminen yhteisössä sekä toimintaan sitoutuminen. Osallisuuden voidaan ajatella koostuvan yhteistoiminnallisuudesta, refleksiivisyydestä ja dialogisuudesta.

Osallisuutta voidaan myös tarkastella kuuluminen kautta. Silloin osallisuus tarkoittaa mukana olemista, sisälle pääsemistä, huomioonotetuksi tulemistä sekä mahdollisuuksia jakaa kokemuksia muiden kanssa. Sen eri tasoja ovat yhteiskunnallinen taso, yhteisön taso ja yksilön taso. Näillä eri tasoilla osallisuuden toteutumiseen tarvittava tuki vaihtelee. (Nivala & Ryyänen 2013.) Kun mietitään nuorten harrastus- ja järjestötoimintaa, pitäisi osallisuuden kokemuksella olla niissä sijansa.

Tarkasteltaessa esimerkiksi *Kouluterveyskyselyn* vastauksia voidaan havaita, että kokemus osallisuudesta on muita tovereitaan heikompi niillä oppilailla, jotka ovat joutuneet koulukiusatuiksi tai ovat itse koulukiusanneet. Tämä oli havaittavissa kaikilla kouluasteilla, mutta vahvimpana peruskoulun 8. ja 9. luokalla. (Virrankari, Leemann & Kivimäki 2020.) Voitaisiinko ajatella siten, että kun nuorten osallisuuden kokemusta koulussa on voitu vahvistaa, esiintyy kiusaamista vähemmän.

Kehityopsykologisesta näkökulmasta nuoren toimijuus on tasapainoilua oman toimijuuden ja sen kanssa, miten itsenäinen on suhde toisiin. Toimijuuden voidaan ajatella mahdollistuvan, kun nuori tunnistaa omat vahvuutensa ja kykenee ne refleksinomaisesti eriyttämään omista intohimoistaan tai niihin mieltämistään velvoitteista. Toimijuus on henkilökohtainen strategia, jonka avulla voi pohtia tavoitteiden saavuttamisen strategiaa ja toisaalta sitä, onko se kannattavaa. (Côté & Levine 2002, 84–87.) Nuorten edellytykset hyödyntää ympäröivän kulttuurin mahdollisuuksia oman identiteetin ja toimijuuden kehittämiseen ovat kuitenkin erilaisia.

Samansuuntaisesti Antti Maunun ja Tomi Kiilakosken (2018) mukaan nuoren osallisuuden kokemukseen vaikuttavat kohtaamiset muiden kanssa. Heidän mukaansa onkin tärkeää tunnistaa, että kokemus osallisuudesta rakentuu nuorten arjessa. Siihen vaikuttavat nuoren omat havainnot omasta toimijuudestaan yhtä lailla kuin läheisten viesteistä välittyvä kuva hänestä toimijana. Nuoria voidaan siis ohjata sekä osallisuuteen että osattomuuteenkin.

Yksinäisyys nuoruudessa

Työskennellessäni Valo-Valmennusyhdistyksellä jouduin kohtaamaan yksinäisten nuorten arkea. Siinä vaihtelivat arka yritys tulla toisten seuraan ja valmius hypätä välittömästi sivuun, kun nuori havaitsi jotain, mikä voisi viestiä hänen kelpaamattomuuttaan. Nämä nuoret eivät olleet voineet harjoittaa sosiaalisia taitojaan, koska he olivat viettäneet niin paljon aikaa eristyksissä yksin. Monet heistä olivat sosiaalisesti hyvin kömpelöitä ja samalla erityisherkkiä tulkitsemaan nuorten aivan tavanomaista oleilua itseään uhkaavaksi käytökseksi, jolloin ratkaisuksi tuli refleksinomaisen poistuminen tilanteesta. Yhtälö oli usein hyvin haastava. (Sinisalo-Juha 2019.)

Yksinäisyys on usein yksityisasia ja tabu, minkä esille ottaminen voi aiheuttaa häpeän tunnetta ja stigmatisoitumista. Samalla yksinäisyyteen puuttuminen tai yksinäisyyden vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet, kuten esimerkiksi yksinäisten kutsuminen yksinäisille kohdennettuun tilaisuuteen, saattavat käytännössä leimata hyvää tarkoittavien tavoitteiden kohteena olevan ihmisen yhä vahvemmin yksinäiseksi, ja siten stigmatoida hänet. (Grönlund & Falk 2016, 270–271.) Juho Saaren (2016, 19) mukaan yksinäisyyteen liittyviä perustunteita ovat ainakin ujous, ahdistus, viha, häpeä ja syyllisyys.

Sakari Kainulaisen (2016, 114–115) mukaan tutkimuksissa on voitu osoittaa, että yksinäisyydestä aiheutuu alhaisemmaksi koettua hyvinvointia ja heikompa terveydentilaa kuin jos ei koe itseään yksinäiseksi. Vastaavasti erityisesti läheiset ihmissuhteet, joissa korostuu vuorovaikutteisuus, vahvistavat elämälaatua huomattavasti. Elämänvaiheena erityisesti nuoruuden yksinäisyys vaikuttaa sekä nuoren kehitykseen että hänen myöhempään elämäänsä. Anu Gretchelin ja Sami Myllyniemin (2017, 34) niin kutsutussa *Nuorisobarometrin NEET-nuorien erillisnäytteessä* nuoret itse nimesivät kaikkein tärkeimmäksi syrjäytymiseen johtavaksi asiaksi ystävien puutteen.

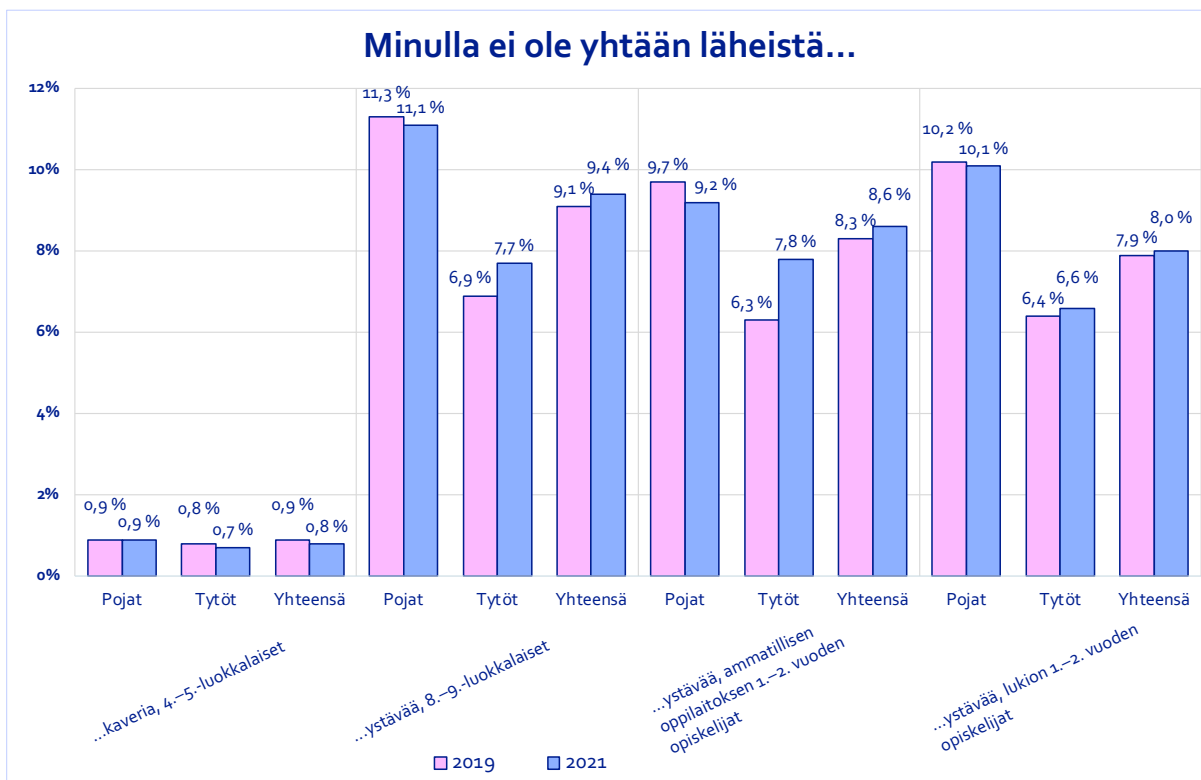
Suomalaisessa palvelujärjestelmässä osataan jollain tasolla tunnistaa monia nuoruudessa eteen tulevia vaikeuksia, kuten mielenterveysongelmat, itsetuhoisuus tai työttömyys. Niihin löytyy kohdennettuja palveluja ja niistä myös kerätään esiintyvyystilastoja. Yksinäisyystutkija Niina Junttilan (2015, 18) mukaan yksinäisen nuoren kokemus yksinäisyydestä on erilainen,

kuin nuo tilastollisesti todettavat nuoruuden haasteet. Yksinäisyys on nuoren subjektiivinen kokemus. Siihen päästään kiinni vain kysymällä nuorelta itseltään hänen yksinäisyydestään. Yksin oleminen on kuitenkin eri asia kuin yksinäisyys. Yksin oleminen voikin antaa nuorelle mahdollisuuden selvittää, mitä hän itse elämästään haluaa (mm. Helve 2022). Sen sijaan kokemus yksinäisyydestä on nuorelle kuormittavaa.

Nuoren yksinäisyys ei kerro siitä, kuinka paljon hän tapaa muita ihmisiä, vaan pikemminkin ulkopuolisuudesta. Esimerkiksi THL:n (2021) kouluterveyskyselyssä kysyttiin: ”Onko sinulla yhtään läheistä ystävää?”. Kuvaajassa 1. on kuvattuna niiden nuorten vastaukset, jotka vastasivat tähän kysymykseen, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. Vastauksista voi nähdä valtavan muutoksen, mikä tapahtuu alakoulusta yläkouluun siirryttäessä. Kun alakoululaisista vajaa 1 % kertoi, ettei hänellä ollut yhtään läheistä ystävää, oli vastaava luku yläkoululaisten vastauksissa yli 9 %. Alakoulun jälkeen yläkouluun siirryttäessä tapahtuu jotain ei-toivottavaa joka yhdeksännen nuoren sosiaalisille suhteille. Toinen huomiota kiinnittävä eroavaisuus liittyy sukupuoleen. Tytöillä vaikuttaa olevan enemmän läheisiä ystäviä kuin pojilla. Ammatillisessa oppilaitoksessa 1.

ja 2. vuotta opiskelevista pojista noin 10 % vastaa, ettei hänellä ole yhtään läheistä ystävää, kun taas tytöistä niin vastaa vajaat 7 %. (Sotkanet.)

Samaisessa Kouluterveyskyselyssä kysyttiin myös: ”Tunnetko itsesi yksinäiseksi?” Verrattuna edelliseen, vuoden 2019 kyselyyn, yksinäisten nuorten määrä on noussut jokaisessa vastaajaryhmässä. Erityisesti tyttöjen tuntema yksinäisyys on kasvanut. Esimerkiksi ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien nuorten vastaukset yksinäisyyden tunteesta olivat nousseet 2019 vuoden 18 prosentista 26 prosenttiin vuonna 2021. Tähän ilmiöön on mahdollisesti vaikuttanut koronaviruksen aiheuttama pandemia. Kouluterveyskyselyn vastauksissa kiinnittää huomiota se, että niitä nuoria, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää, on vähemmän kuin yksinäisiä nuoria. Esimerkiksi ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista tytöistä 7 %:lla ei ollut yhtään läheistä ystävää, mutta 26 % tytöistä tunsi itsensä yksinäiseksi. Kuten Junttila on todennut, kysymys yksinäisyydestä on nuoren subjektiivinen tunne.

Kuvaaja 1. Läheisten ystävien puuttuminen eri ikäryhmillä. Lähde Kouluterveyskysely 2019 ja 2021.

Identiteettihorisontin rakentuminen

Identiteettipääoma on malli, jossa halutaan tuoda näkyväksi ne eri tekijät, joiden yhteisvaikutuksena nuorelle kertyy resursseja identiteetin rakentamiseen. Identiteettipääoman käsite on rakentunut sosiaalisen pääoman ja kulttuurisen pääoman käsitteiden jatkumona, kuvaten nimenomaisesti identiteetin akentumista. Nuoren identiteettinsä rakentumiseen käytössä olevia resursseja eli identiteettipääomaa voidaan jaotella aineellisiin ja aineettomiin. Nuoruuden aikaan kuuluvat keskeisesti muun muassa liittyminen ryhmiin ja yhteisöihin. Näistä rakentuukin aineetonta identiteettipääomaa. Kun nuorella on vahva identiteettipääoma, hänellä on edellytyksiä omannäköiseen elämään, johon voi sitoutua. Identiteettipääoma vaikuttaa myös nuoren identiteettihorisontin muotoutumiseen. (Mm. Côté & Levine 2002, 151–171; Tikkanen 2016.)

Identiteettihorisontin ideana on tarkastella sitä, miten laajoiksi tai ahtaiksi nuori hahmottaa omia mahdollisuuksiaan. Laaja identiteettihorisontti tarkoittaa, että nuori on valmis toteuttamaan itseään kiinnostavia mahdollisuuksia riippumatta siitä, joutuuko hän esimerkiksi muuttamaan toiselle paikkakunnalla tai toiseen maahan sen vuoksi. Nuori myös pystyy tekemään itsenäisiä päätöksiä itselleen tärkeistä mahdollisuuksista, eikä hän ole riippuvainen esimerkiksi vanhempensa odotuksista. (Côté 2016, 38–42.)

Kun nuorella on kapea identiteettihorisontti, on hänellä myös vähemmän mahdollisuuksia valittavanaan elämässään. Tällöin voidaan puhua myös identiteettiahdistuksesta. Hän ei esimerkiksi ole valmis muuttamaan opintojen tai työn perässä toiselle paikkakunnalle. Hänen voi olla myös haastavaa, ellei jopa mahdotonta sivuuttaa, mitä esimerkiksi hänen vanhempansa ovat suunnitelleet hänen tulevaisuutensa varalle. (Helve ymt. 2017.) Kyseessä voisi olla esimerkiksi ammatinvalintaan liittyvät kysymykset. Kärjistäen voisin esittää, että kun nuorella on laaja identiteettihorisontti, hänelle on koko maailma mahdollisuuksineen avoinna, ja kun nuorella on kapea identiteettihorisontti, voi jo muuttaminen naapuripaikkakunnalle tai uusien ilmiöiden tai ihmisten kohtaaminen tuntua ahdistavalta.

Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen menetelmät

Tämä pientutkielma perustuu Kentaurin käytössä olevan määrälliseen aineistoon, jota on jo edellä kuvattu (kts. *Kaunismaa Nuorten järjestö- ja harrastustoiminnan päälinjat*). Määrällinen aineisto on melko yksioikoinen, eikä siltä voi kysyä tarkentavia kysymyksiä. Toisaalta näin suuressa aineistossa voi luottaa numeroiden kertomaan. Tässä artikkelissa saadaan numeroiden avulla nuorten äänen kuuluville.

Koska kiinnostukseni kohteenani tässä artikkelissa on nimenomaan nuorten yksinäisyys, olen peilannut nuorten vastauksia väitteeseen ”Tunnen itseni usein yksinäiseksi.” Väittämään on voinut ottaa kantaa viisiportaisella asteikolla, jossa ääripäät ovat *täysin eri mieltä* ja *täysin samaa mieltä*. Olen peilannut nuorten vastauksia tähän väittämään sellaisten kysymysten kanssa, jotka mielestäni antavat osviittaa nuorten ajatuksista heidän oman tulevaisuutensa mahdollisuuksista.

Mistä Kentaurin aineisto kertoo?

Kentaurin aineiston osalta on tärkeää tuoda julki nuorten vastauksia. Liian usein nuorilta – tai yhtä hyvin meiltä aikuisiltakin – kysytään kyselyillä erinäisiä asioita, mutta se, oliko kukaan kiinnostunut vastauksista, voi jäädä epäselväksi. Nuorten vastauksista piirtyy moninaisia kiinnostavia asioita. Tässä artikkelissa keskityn kuitenkin siihen, miten nuoren kokemus yksinäisyydestä näkyy vastauksissa. Täsmällisesti sanoen olen kiinnostunut niistä nuorista, jotka ovat vastanneet kysymykseen ”tunnen itseni usein yksinäiseksi” joko *samaa mieltä* tai *täysin samaa mieltä*. Kentaurin kyselyyn vastanneista nuorista noin 4 000 eli 26 % kuuluu näihin vastaajiin.

Nuorten kokemuksia osallisuudesta

Nuorten yksinäisyyttä voidaan tarkastella myös osallisuuden kokemuksen kautta. Aineistosta on rakennettu kaksi summamuuttujaa: osallisuus yhteisöihin ja osallisuus yhteiskuntaan. Näitä summamuuttujia voidaan tarkastella suhteessa nuorten osallistumiseen järjestötoimintaan ja harrastuksiin. Taulukossa 1. on joitain kiinnostavia nostoja. Ensinnäkin urheiluseurojen ja liikuntajärjestöjen toiminnassa nuoret kokivat vahvinta osallisuutta sekä yhteisöihin että yhteiskuntaan. Harrastusten osalta sekä kuntoliikunta että liikuntalajiharrastus lisäsivät nuorten kokemaa osallisuutta sekä yhteisöihin että yhteiskuntaan. Minkään muun nuorten järjestötoiminnan tai harrastuksen parissa ei vastaavaa tapahtunut.

Lukeminen, kirjoittaminen tai kielenopiskelu harrastuksina eivät tuottaneet nuorelle osallisuuden kokemusta yhteisöihin. Sen sijaan näissä harrastuksissa nuoret olivat voineet kokea vahvaa osallisuutta yhteiskuntaan. Mielenkiintoisesti moottoritekniikkaa harrastavilla nuorilla osallisuuden kokemus näyttäytyi täysin toisin päin: yhteisöihin koettiin osal-

lisuutta, mutta yhteiskuntaan ei. Pelaamisen harrastamisessa osallisuuden kokemusta ei syntynyt sen paremmin yhteisöihin kuin yhteiskuntaankaan.

Osallisuuden kokemuksen osalta vaikutti myös selvältä, että nuoren osallisuuden kokemus on hyvin heikko, jos hän ei osallistu järjestötoimintaan. Aivan vastaava tulos näkyi myös niiden nuorten osalta, joilla ei ollut säännöllistä harrastusta. Järjestötoiminnan tai harrastamisen voidaankin ajatella lisäävän nuoren osallisuuden kokemusta ja vaikuttavan myös nuoren yksinäisyyden tunteeseen.

Nuorten yksinäisyyden kokemuksesta

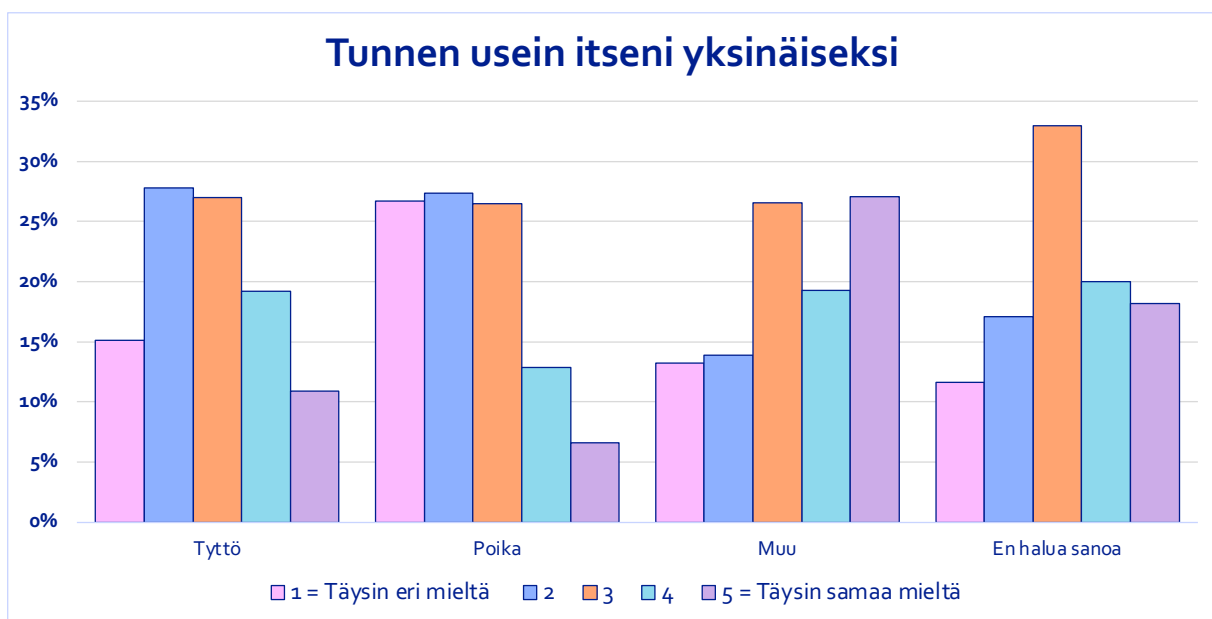
Valtavassa aineistossa on runsaasti mahdollisuuksia. Seuraavassa rajaon kuitenkin käsittelyn aina suhteessa yksinäisyydväittämään. Silloin on mahdollista havainnoida nuoren yksinäisyyden kokemuksen vaikutusta hänen muihin kysymyksiin esittämiinsä vastauksiin. Kaikista vastaajista 17 % eli noin 2 500 nuorta on samaa mieltä ja 10 % eli noin 1 500 nuorta on täysin samaa mieltä väittämän ”Tunnen itseni usein

Taulukko 1. Vastaajien osallisuus yhteisöihin ja yhteiskuntaan, korrelaatiokertoimet.

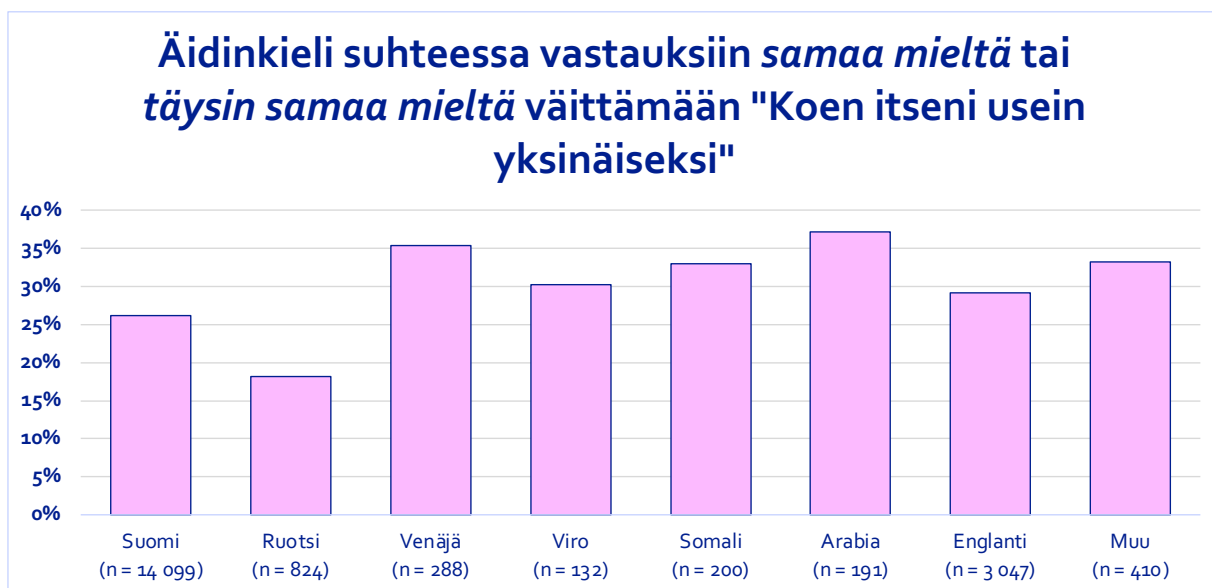
	"Osallisuus yhteisöihin"	"Osallisuus yhteiskuntaan "
Nuorisojärjestöjen toiminta		
Urheiluseura tai liikuntajärjestö (n = 7 804)	0,114**	0,139**
Ei järjestöosallistumista (n = 3 697)	-0,126*	-0,169**
Harrastustoiminta		
Kuntoliikunta (n = 6 543)	0,121**	0,146**
Urheilulajiharrastus (n = 6 002)	0,141**	0,111**
Pelaaminen (n = 5 552)	-0,079**	-0,02*
Lukeminen (n = 3 199)	-0,088**	0,179**
Moottoritekniikkaa (n = 2 099)	0,056**	-0,077**
Kielen opiskelu (n = 2143)	-0,028*	0,115**
Kirjoittaminen, bloggaus (n = 1 159)	-0,021*	0,105**
Ei säännöllistä harrastusta (n = 3 436)	-0,123**	-0,128**

yksinäiseksi” kanssa. Tähän Kentaurin kyselyyn on siis vastannut noin 4 000 itsensä yksinäiseksi tuntevaa nuorta. Ensimmäinen havaintoni on, että yksinäisyys liittyy nuoren sukupuoleen. Pojista vajaat 7 % oli täysin samaa mieltä sen kanssa, että he tuntevat itsensä usein yksinäiseksi. Tytöistä vastaava osuus oli 11 %. Nämä luvut olivat samansuuntaisia kuin edellä esitetyt Kouluterveyskyselyn tulokset. Kentaurin aineistossa muunsukupuolisista nuorista yli neljännes eli 27 % ja niistä nuorista, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan 18 % vastasivat ”täysin samaa mieltä” väittämään ”Tunnen itseni usein yksinäiseksi”. (Kuvaaja 2.)

Seuraava havaintoni liittyy äidinkieleen. Äidinkieleltään ruotsinkielisistä nuorista vain 18 % oli samaa tai täysin samaa mieltä yksinäisyysväittämän kanssa ja suomenkielisistä 26 %. Arabiankielisistä nuorista puolestaan nämä vastausvaihtoehdot oli valinnut 37 % ja ja 35% venäjänkielisistä vastaajista. Taulukossa näkyviin äidinkieliin liittynee virhettä englannin osalta. Vaikuttaa siltä, että erityisesti pelaaamista harrastavat nuoret, jolla tässä aineistossa tarkoitetaan yhtä lailla digitaalisia, kuin lautapelejäkin, ovat valinneet toiseksi yhtä vahvaksi kielekseen englannin ja siinä ohittaneet äidinkieli-sanat. (Kuvaaja 3.)

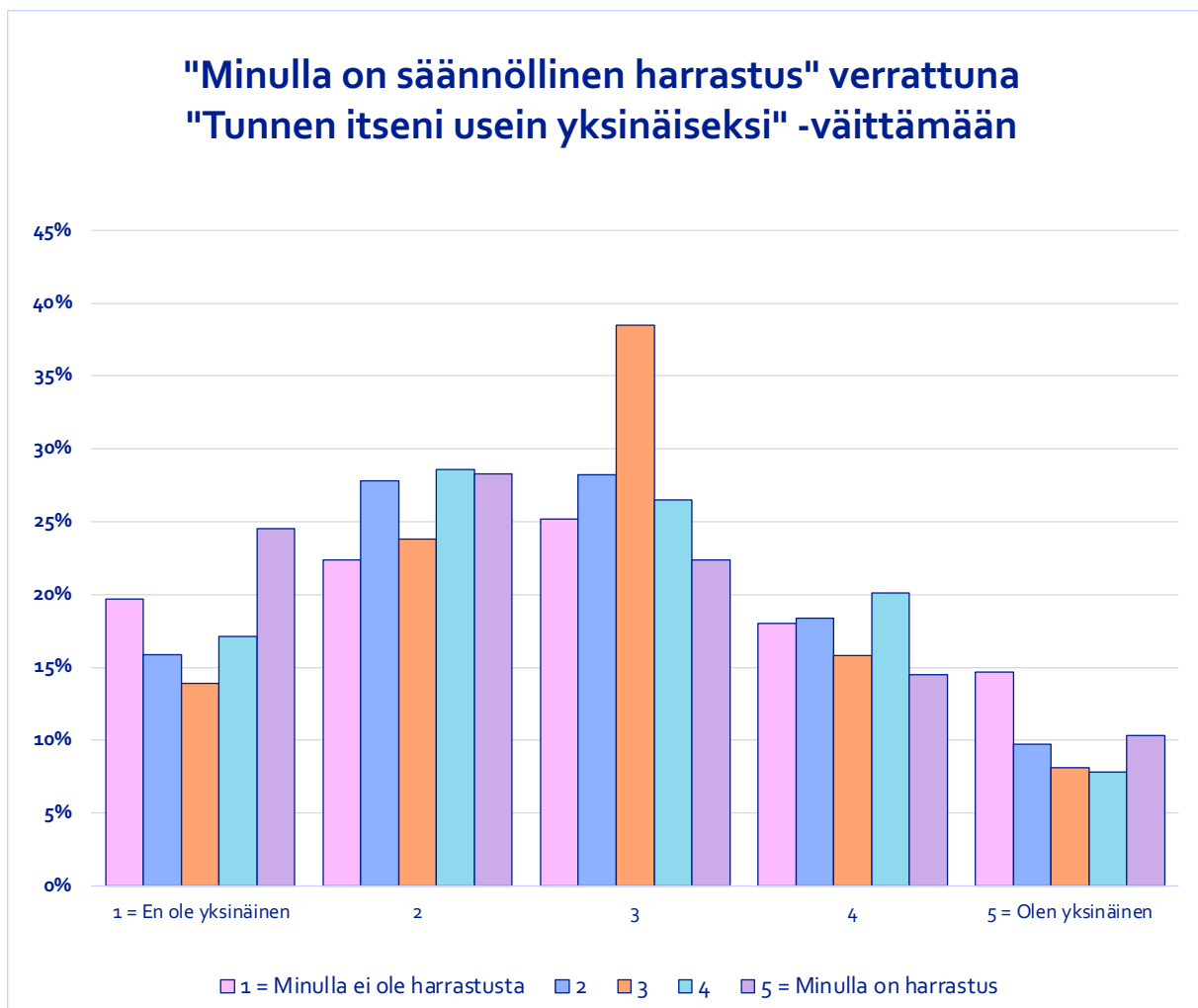
Kuvaaja 2. Kuinka moni vastaajista tuntee itsensä yksinäiseksi sukupuolittain.

Kuvaaja 3. Vastaajien äidinkieli verrattuna siihen, kuinka moni vastasi tuntevansa itsensä yksinäiseksi tai erittäin yksinäiseksi.

Lukuohjeena seuraaviin kuvaajiin 4–12 voidaan vaaka-akselilta seurata sitä, onko nuori esimerkiksi täysin eri mieltä vai täysin samaa mieltä Likert-asteikolla 1–5 väittämän “Tunnen itseni usein yksinäiseksi” kanssa. Kun nuori on vastannut olevansa täysin eri mieltä eli numerolla 1, hän ei lainkaan tunne itseään yksinäiseksi. Vastaavasti kun nuori on vastannut numerolla 5, hän tuntee itsensä usein yksinäiseksi. Vaaka-akselilta voi seurata nuorten vastauksia eri väittämiin suhteessa heidän kokemukseensa yksinäisyydestä, vasemman reunan ryppäässä nuorella ei ole ollut lainkaan yksinäisyyden kokemusta ja oikeassa reunassa usein.

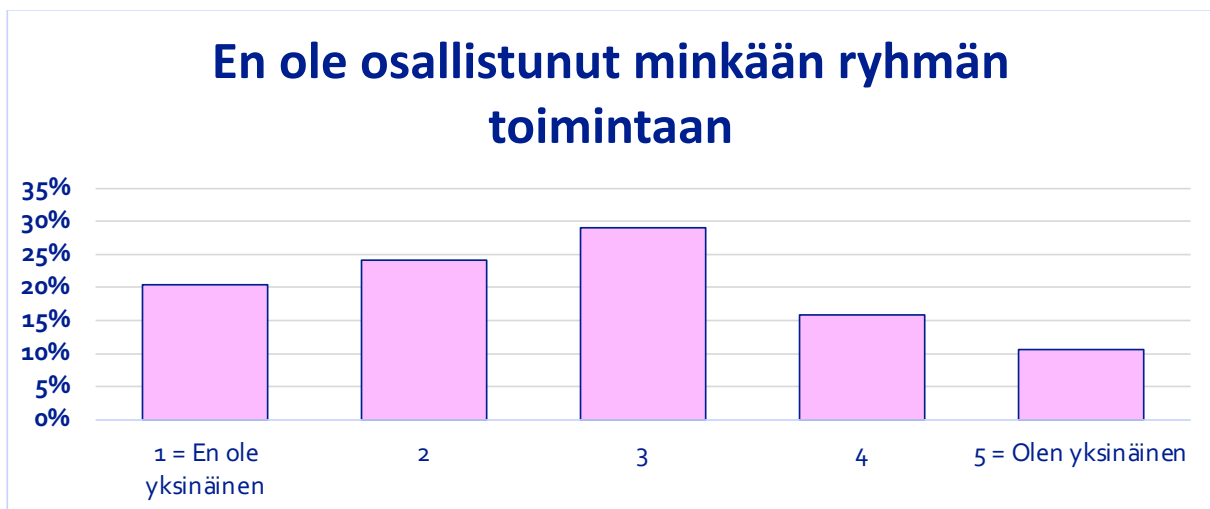
Nuorilta tiedusteltiin, onko heillä säännöllistä harrastusta. Kaikkein yksinäisempien nuorten vastauksista voikin kuvaajan 4. mukaisesti havaita, että monilla nuorilla yksinäisyyteen liittyi myös se, ettei heillä ollut yhtään säännöllistä harrastusta. Tästä ei suoraan kuitenkaan voida tehdä suoraan johtopäätöksiä liittyykö yksinäisyys siihen, että nuori ei ole löytänyt itselleen sopivaa harrastusta vai esimerkiksi siihen, että hän ei ehkä halua hakeutua toisten nuorten pariin.

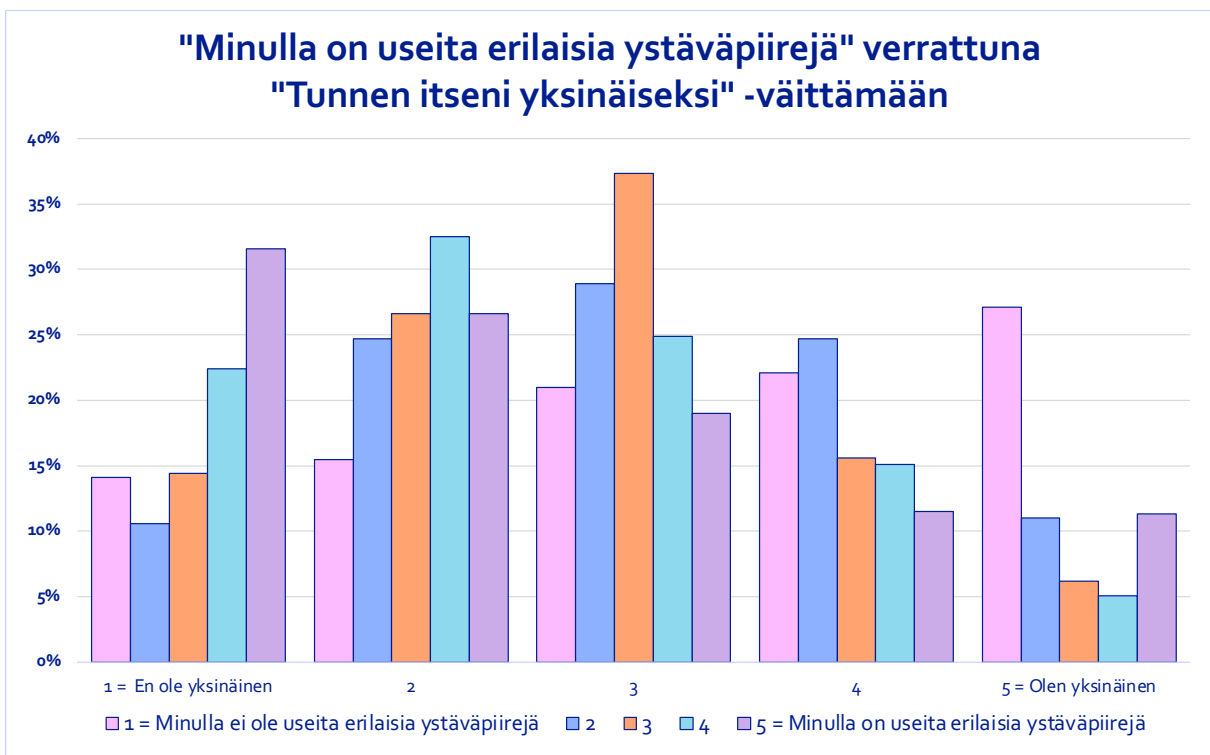
Kuvaaja 4. Säännöllinen harrastus suhteessa yksinäisyyden kokemukseen.

Vastaavasti kysyttäessä osallistumisesta järjestötoimintaan, oli viimeisenä vaihtoehtona: "En ole osallistunut minkään ryhmän toimintaan". Kuvaajan 5. mukaan yksinäiset nuoret olivat osallistuneet ryhmien toimintaan suhteessa enemmän kuin ne nuoret, jotka eivät tunteneet itseään yksinäisiksi. Tulos on kiintoisa. Vaikuttaa siltä, että ryhmiin osallistuminen ei itsessään vähennä yksinäisyyden tunnetta. Nuoren tuntemassa yksinäisyydessä on kysymys jostain muusta, kuin toisten nuorten parissa olemisesta tai harrastuksen puuttumisesta.

Toisaalta johdonmukaisesti yksinäisyyden tunteeseen liittyen yksinäisillä nuorilla oli selvästi muita vähemmän useita erilaisia ystäväpiirejä (kuvaaja 6.). Tässä kysymyksessä saattaa osaltaan vaikuttaa ystävä-sanan käyttäminen. Nuoresta riippuen siihen saattaa liittyä vahva lataus tai toisaalta se voidaan tulkita yleisemmäksi ajatukseksi kuulumisesta erilaisiin porukoihin. Niiden nuorten osalta, jotka tuntevat itsensä yksinäisiksi vaikuttaa kuitenkin vahvasti siltä, että erilaisia ystäväpiirejä ei juurikaan ole.

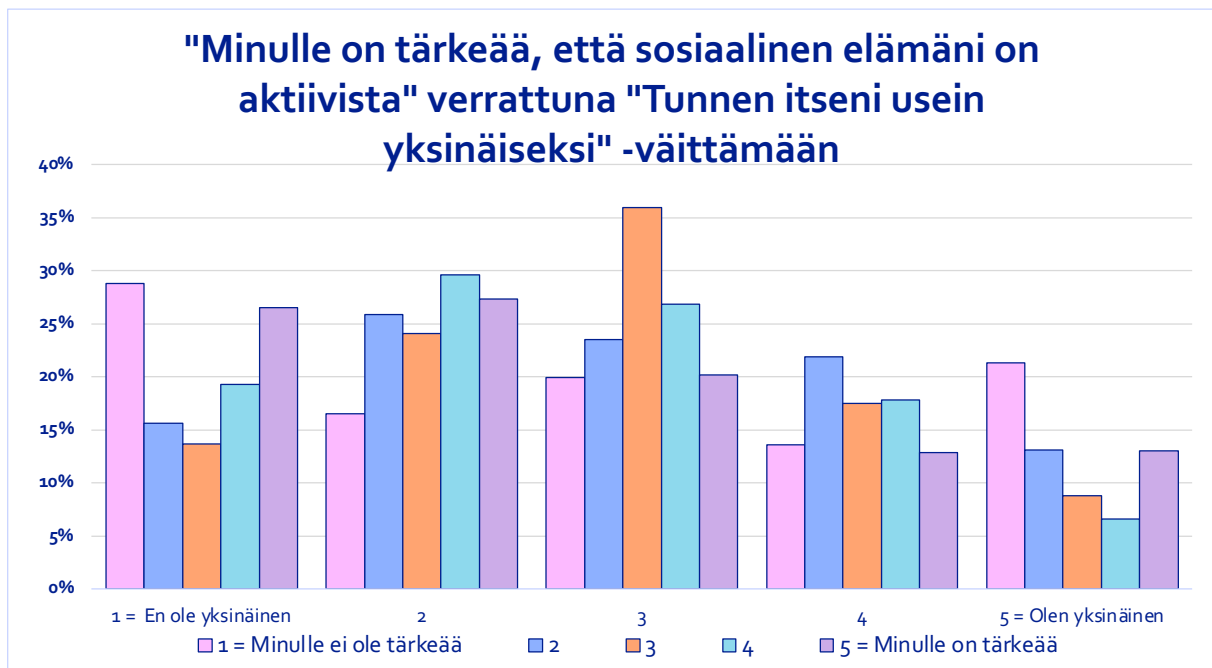
Kuvaaja 5. "En osallistu minkään ryhmän toimintaan" vastanneiden kokemus yksinäisyydestä.

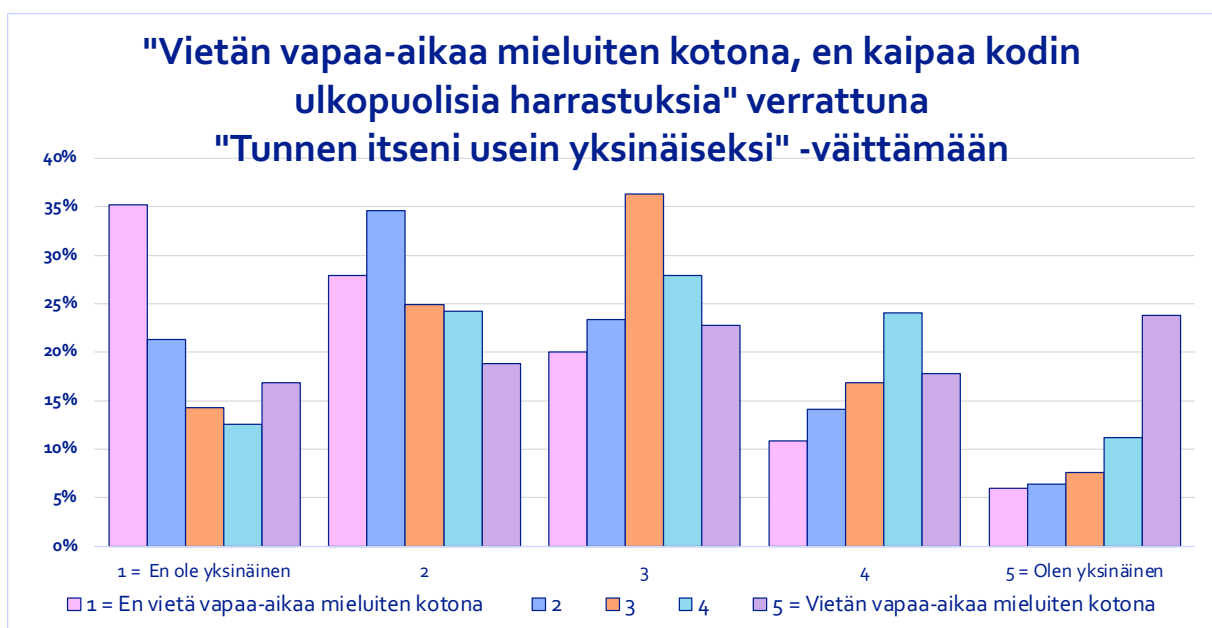
Kuvaaja 6. Useiden ystäväpiirien vaikutus yksinäisyyden kokemukseen

Lähes vastaavalla tavalla näyttäytyivät nuorten vastaukset kysymykseen sosiaalisesti aktiivisen elämän tärkeydestä. Suurin osa kaikkein yksinäisimmistä nuorista ei pitänyt sitä itselleen tärkeänä. Tämänkään väittämän osalta ei tämän aineiston perusteella voida sanoa, liittyykö tunne yksinäisyydestä siihen, että nuori ei halua itselleen sosiaalisesti aktiivista elämää vai siihen, että se ei syystä tai toisesta ole ollut hänelle mahdollista. (Kuvaaja 7.)

Yksinäiset nuoret eivät juurikaan kaivanneet kodin ulkopuolisia harrastuksia. Kuvaajasta 8. voi havaita, miten yksinäisyyskysymyksen ääri-vastaukset muodostavat lähes vastakkaiset profiilit siitä, kaipasiko nuori kodin ulkopuolisia harrastuksia. Kiinnostavaa onkin, miten vahvasti yksinäiset nuoret vastaustensa parusteella haluavat viettää aikaansa kotona. Yksi mahdollinen tulkinta on, että heillä saattaa olla ikäviä kokemuksia toisten nuorten parissa, jolloin koti

Kuvaaja 7. Sosiaalisen elämän tärkeys yksinäisyyden kokemuksen mukaan.

Kuvaaja 8. Vastaajan vapaa-ajanviettopaikan mieluisuuden vaikutus yksinäisyyden kokemukseen.

näyttäytyy turvallisena paikkana. Samalla heidän innostamisensa järjestötoimintaan tai harrastamiseen kodin ulkopuolelle vaikuttaisi olevan haastavaa.

Yksinäisyyden tunne järjestötoiminnassa

Kuten edellä on jo esitelty (Kaunismaa Nuorten järjestö- ja harrastustoiminnan päälinjat), nuorilta kysyttiin heidän osallistumisestaan järjestötoimintaan. Seuraavassa peilaankin nuorten vastauksia järjestötoimintaan osallistumisesta heidän kokemaansa yksinäisyyden tunteeseen. Taulukossa 2. on itsensä yksinäiseksi tuntevien nuorten vastauksia sukupuolen mukaan. Siitä näkee, kuinka monta prosenttia tietyn järjestön toiminnassa olevista, esimerkiksi tytöistä, on tuntenut itsensä yksinäiseksi.

Kentaurin aineiston perusteella poikien tuntema yksinäisyys oli kaikkein vähäisintä. Tyttöjen prosenttiosuudet olivat toiseksi alhaisimmat. Tyttöjen ja poikien vastausten erot suhteessa

muunsukupuolisiin tai niihin, jotka eivät halunneet sanoa sukupuoltaan, ovat huomattavat. Lisäksi huolestuttavaa on, että muunsukupuolisten ja niiden nuorten, jotka eivät halunneet sanoa sukupuoltaan, vastausten perusteella yksinäisyyden tunne näyttäisi olleen vähäisempää silloin, kun he eivät lainkaan osallistuneet järjestötoimintaan.

Kaikkein vähiten tunsivat itseään yksinäiseksi ne muunsukupuoliset nuoret, jotka olivat toimineet yhteiskunnallisen vaikuttamisen järjestöissä, mutta heistä yksinäisiä oli silti enemmän kuin joka kolmas. Kaikkiaan vaikuttaa siltä, että noin puolet järjestöissä toimivista muunsukupuolista on tuntenut itsensä yksinäiseksi. Niiden nuorten osalta, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan, yksinäisyyttä tunteneiden luvut olivat yhtä korkeita. Iloinen poikkeus olikin heidän osaltaan luonnon- ja ympäristösuojelujärjestöt, joiden toiminnassa näistä nuorista yksinäisyyttä on tuntenut alle neljännes. Samalla puolet luonnon- tai ympäristösuojelujärjestöjen toimintaan osallistuneista sekä tytöistä että pojista on tuntenut itsensä yksinäiseksi.

Taulukko 2. Eri järjestöjen toimintaan osallistuneiden nuorten kokema yksinäisyys sukupuolen mukaan.

	Tyttö	Poika	Muu	En halua sanoa
Urheiluseura tai liikuntajärjestö	28 %	17 %	48 %	39 %
Nuorten harrastusjärjestö	32 %	20 %	47 %	45 %
Kulttuurijärjestö	31 %	24 %	56 %	47 %
Opiskelijajärjestö	30 %	24 %	55 %	54 %
Luonnon- tai ympäristösuojelujärjestö	45 %	47 %	42 %	24 %
Vertaistuki-, potilas- tai vammaisjärjestö	37 %	38 %	57 %	52 %
Poliittisen puolueen lapsi- tai nuorisojärjestö	47 %	27 %	70 %	52 %
Yhteiskunnallisen vaikuttamisen järjestö, hyväntekeväisyys- ja avustusjärjestö	36 %	30 %	36 %	52 %
Uskonnolliset järjestöt ja seurakunnat	32 %	24 %	54 %	43 %
Muut harrastusjärjestöt	33 %	19 %	53 %	47 %
Vaikuttajaryhmät ja -verkostot	34 %	31 %	47 %	58 %
Ei järjestöosallistumista	33 %	20 %	40 %	29 %

Tumman vihreä = yksinäisen kokemus vähäistä. Tumman punainen = Yksinäisyyden kokemus yleistä.

Yksinäisyyden tunne harrastustoiminnassa

Vastaavasti – kuten edellä suhteessa järjestötoimintaan – voidaan yksinäisyyden tunnetta peilata harrastamiseen (taulukko 3). Harrastustenkin suhteen pojat olivat tunteneet itsensä vähemmän yksinäisiksi kuin muut sukupuolet. Kaikkein vähiten yksinäisyyttä kokivat moottoritekniikan tai liikunnan parissa harrastavat pojat. Pojista eniten yksinäisyyttä tunsivat kuvataiteita tai kulttuuritapahtumissa käymistä harrastaneet pojat. Heidän vastaustensa mukaan noin 30 % tunsivat itsensä yksinäiseksi. Tytöistä vähiten yksinäisyyttä tunsivat liikuntaharrastajat ja eniten kuvataiteita harrastavat.

Vaikka tytöt tunsivat enemmän yksinäisyyttä kuin pojat, oli ero selkeä verrattuna muunsukupuolisiin nuoriin ja niihin, jotka eivät halua sanoa

sukupuoltaan. Muunsukupuoliset nuoret kokivat kaikissa harrastuksissa kaikkein useimmin yksinäisyyttä. Vahvinta yksinäisyyden kokeminen on teatterin, sirkuksen ja tanssin harrastajilla, kun nuorten vastausten mukaan jopa 67 % harrastajista oli tuntenut itsensä yksinäisiksi. Pienimmät prosenttiosuudet yksinäisyydestä liittyivät moottoriharrastamiseen, tietokoneisiin ja liikuntaan, joissa osuus oli kaikissa kuitenkin yli 40 %. Ne nuoret, jotka eivät halunneet sanoa sukupuoltaan tunsivat itsensä yksinäisemmiksi kuin tytöt, mutta vähemmän kuin muunsukupuoliset. Heistäkin jopa puolet tunsivat itsensä yksinäiseksi harrastaessaan sirkusta, teatteria ja tanssia. Vähiten he tunsivat yksinäisyyttä pelaamisen ja lukemisen parissa, mutta niissäkin kolmannes oli tuntenut itsensä yksinäiseksi.

Mielenkiintoisia olivat vastaukset niiltä nuorilta, joilla ei ollut mitään säännöllistä harrastusta. Puolet tytöistä, jotka eivät harrastaneet mitään,

Taulukko 3. Eri harrastuksiin osallistuneiden nuorten kokema yksinäisyys sukupuolen mukaan.

	Tyttö	Poika	Muu	En halua sanoa
Kuvataide	41 %	30 %	54 %	47 %
Käsityöt, puutyöt	36 %	24 %	54 %	48 %
Moottoritekniikkaa	34 %	16 %	42 %	42 %
Teatteri, sirkus, tanssi	31 %	26 %	67 %	50 %
Lukeminen	35 %	22 %	52 %	37 %
Kirjoittaminen, bloggaus	39 %	24 %	57 %	46 %
Musiikki	33 %	25 %	53 %	49 %
Kuntoliikunta	28 %	18 %	43 %	41 %
Urheilulajiharrastus	25 %	16 %	46 %	40 %
Kulttuuritapahtumissa käynti	36 %	32 %	51 %	47 %
Valokuvaus, videoiden kuvaaminen ja editointi	36 %	27 %	58 %	44 %
Tietokoneet, koodaaminen, ohjelmointi	36 %	28 %	42 %	43 %
Pelaaminen	39 %	20 %	48 %	36 %
Kielen opiskelu	36 %	27 %	51 %	41 %
Luonto- ja eläinharrastukset	32 %	21 %	44 %	39 %
Ei säännöllistä harrastusta	51 %	30 %	52 %	23 %

Tumman vihreä = yksinäisen kokemus vähäistä. Tumman punainen = Yksinäisyyden kokemus yleistä.

oli tuntenut itsensä yksinäiseksi ja pojista-kin niin oli tuntenut lähes kolmannes. Myös niistä muunsukupuolisista nuorista, jotka eivät harrastaneet mitään, hieman yli puolet tunsivat itsensä yksinäisiksi. Sen sijaan niistä nuorista, jotka eivät halunneet sanoa sukupuoltaan, kaikkein vähiten (eli vain 23 %), oli tuntenut yksinäisyyttä silloin, kun he eivät olleet osallistuneet mihinkään harrastustoimintaan. Tämä on vastaava tulos kuin järjestötoiminnankin kohdalla. Nämä nuoret kokivat itsensä vahvimmin yksinäisiksi osallistuessaan harrastustoimintaan ja vähiten silloin kun he eivät harrastaneet mitään. Tämä siitä huolimatta, että osa harrastuksista ei vaikuttaisi edes edellyttävän toimimista yhdessä toisten nuorten kanssa.

Yksinäisyyden tunteen vaikutus nuoren tulevaisuudenodotuksiin

Seuraavassa tavoitteenani on testata identiteettihorisonttimallia mukaillen, voidaanko Kentaurin aineiston kautta havaita yhtymäkohtia nuoren tuntemaan yksinäisyyden ja tulevaisuuttaan koskevien ajatusten välillä. Ajatuksenani on testata joitain tulevaisuuden mahdollisuuksia kuvaavia väittämiä nuoren tuntemaan yksinäisyyden kokemukseen. Esittelen seuraavassa nuorten vastauksia neljään eri väittämään peilaten niitä

nuoren ilmaisemaan tunteeseen yksinäisyydestään. Väitteet ovat:

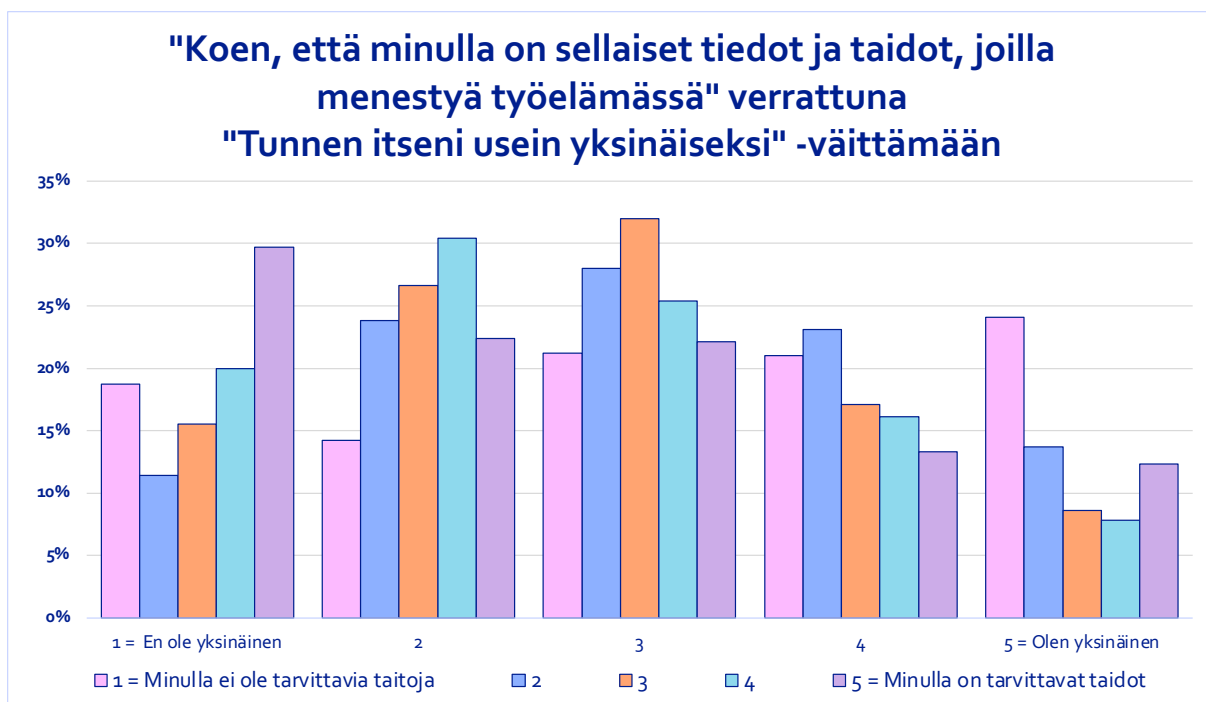
Väite 1. "Koen, että minulla on sellaiset tiedot ja taidot, joilla menestyä työelämässä."

Väite 2. "Uskon löytäväni työelämästä itselleni sopivan paikan tulevaisuudessa."

Väite 3. "Pelkään työelämän olevan liian raskasta minulle."

Väite 4. "Panostan mieluummin vapaa-aikaan kuin työelämään."

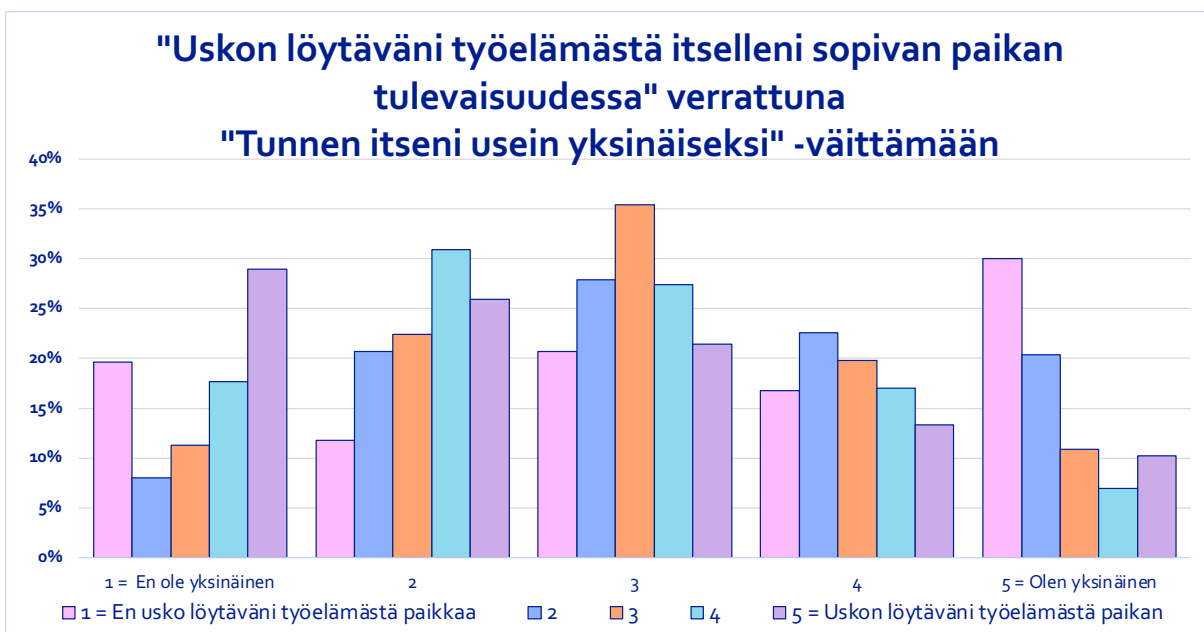
Nuorten vastaukset omista työelämässä tarvittavista tiedoistaan ja taidoistaan on kuvassa 9. Vasemmassa laidassa ovat vastaukset niiltä nuorilta, jotka ovat olleet täysin eri mieltä väittämän "Tunnen itseni usein yksinäiseksi" ja oikeassa laidassa niiltä nuorilta, jotka ovat olleet täysin samaa mieltä väittämästä. Kun näitä yksinäisyyden tunteen osalta ääripäissä olevia vastauksia vertaa, voi huomata niiden profiilien olevan lähes vastakkaiset. Nuoret, jotka eivät ole tunteneet itseään yksinäisiksi, olivat ilmaisseet omaavansa vahvat tiedot ja taidot menestyäkseen työelämässä. Sen sijaan ne nuoret, jotka tunsivat itsensä kaikkein yksinäisimmiksi, kokivat myös tietonsa ja taitonsa heikoimmiksi.

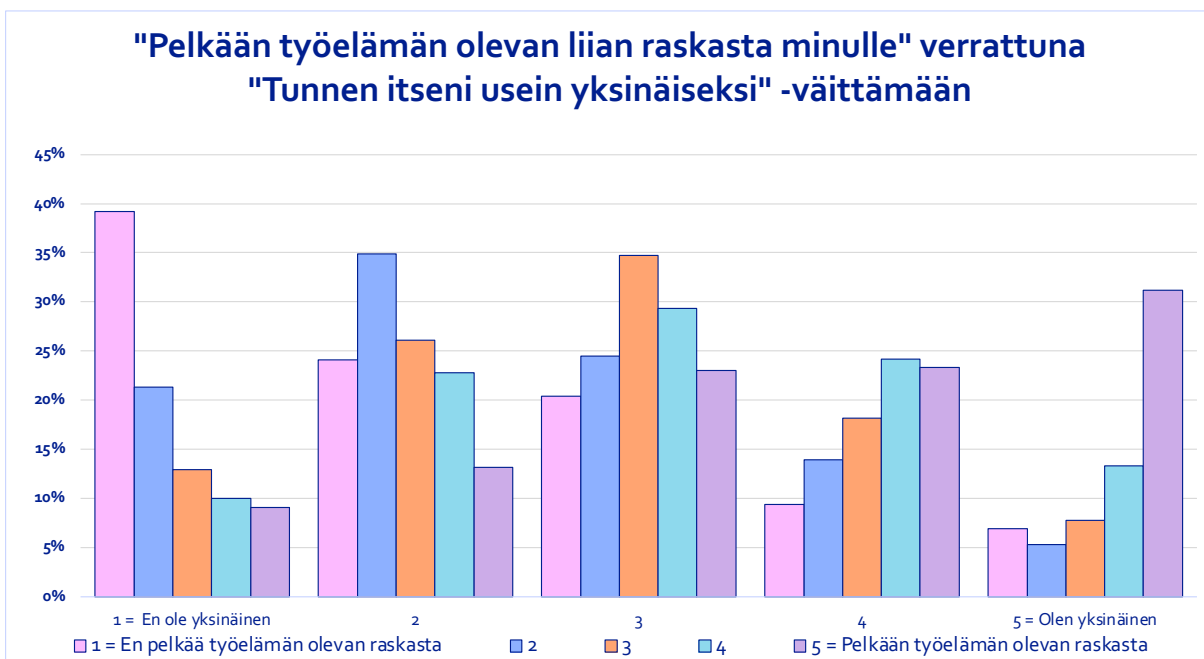
Kuvaaja 9. Yksinäisyys suhteessa omaan kokemukseen työelämätaidoista..

Hyvin vastaavanlaiset toisilleen vastakkaiset vastausprofiilit löytyvät myös siitä, mitä nuoret olivat ajatelleet oman paikkansa löytymisestä työelämästä. Kuvaajasta 10. voi havaita, miten nuoren usko oman paikan löytymiseen oli vahvinta silloin, kun nuori ei lainkaan tuntenut itseään yksinäiseksi. Kun vastaavasti tarkastellaan itsensä kaikkein yksinäisemmiksi tunteneiden nuorten vastauksia, oli heidän kokemuksensa päinvastainen. Vaikuttaa siltä, että yksinäisyys heikentää nuoren uskoa oman paikan löytymiseen työelämässä.

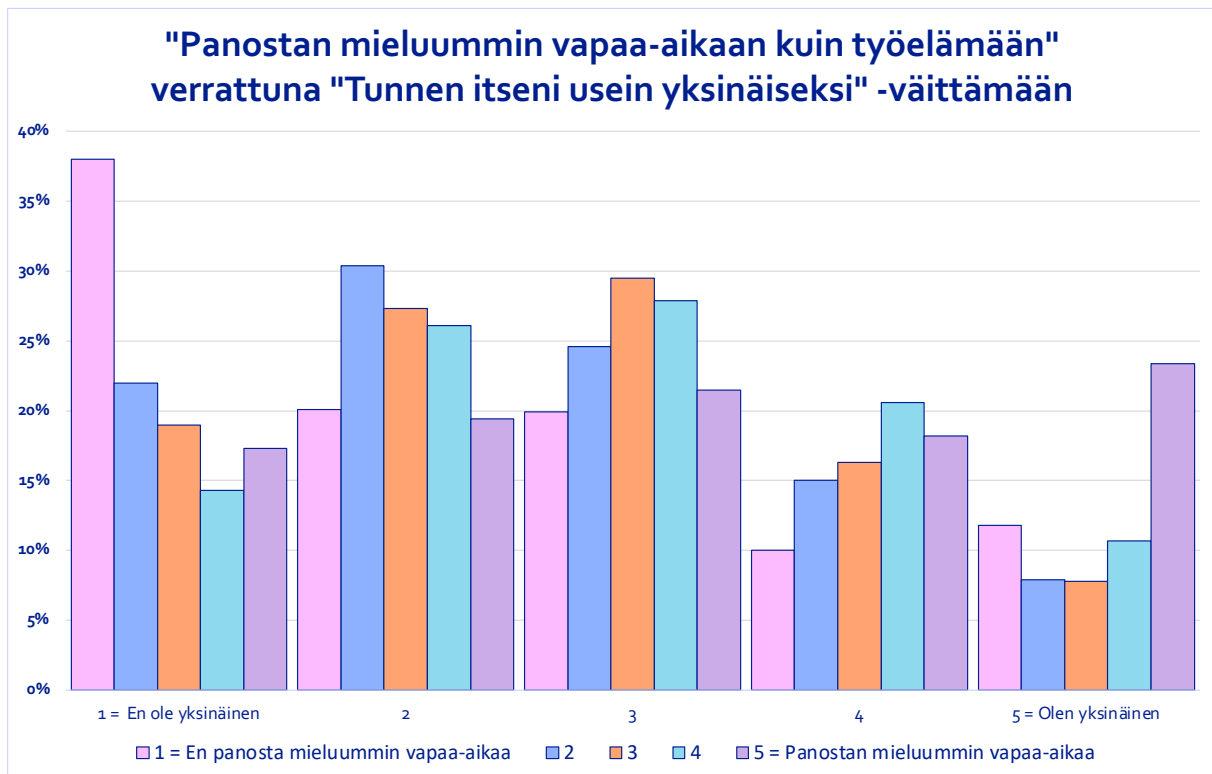
Nuorten vastaukset jakoutuivat myös väitteen ”Pelkään työelämän olevan liian raskasta minulle” kanssa. Ne nuoret, jotka eivät olleet tunteneet itseään yksinäisiksi, eivät olleet ajatelleet työelämän olevan liian raskasta heille. Kuvaajasta 11. onkin nähtävissä, miten tunne yksinäisyydestä on vaikuttanut nuorten pelkoihin työelämän raskaudesta. Mitä yksinäisemmäksi nuori oli itsensä tuntenut, sitä enemmän hän oli pelännyt työelämän olevan hänelle liian raskasta.

Kuvaaja 10. Yksinäisyys suhteessa omaan kokemukseen työelämätaidoista..

Kuvaaja 11. Yksinäisyys suhteessa pelkoon työelämän raskaudesta.

Kuvaaja 12. Vapaa-aikaan panostamisen vaikutus yksinäisyyden kokemukseen.

Viimeinen näistä väitteistä käsitteli sitä, kumpaan nuori oli mieluummin panostanut: vapaa-aikaan vai työelämään. Kuvaajasta 12. voi havaita, että halukkuus panostaa vapaa-aikaan kasvoi sitä mukaan, kun nuoren tunne yksinäisyydestään voimistui. Toisin sanoen, kun nuori ei kokenut itseään yksinäiseksi hän oli myös valmiimpi panostamaan työelämään. Yksinäiselle nuorelle työelämä ei näyttänyt houkuttelevalta.

Nuorten vastauksissa neljään edellä esitettyyn väittämään voi havaita eroja sen mukaan, oliko nuori tuntenut itsensä yksinäiseksi vai ei. Tämän määrällisen tutkimuksen perusteella ei voida kuitenkaan tarkemmin lähteä selittämään syitä vastausten takana. Nuorten vastausten perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että yksinäisten nuorten usko oman tulevaisuutensa mahdollisuuksiin oli kapeampi, kuin niillä nuorilla, jotka eivät olleet tunteneet itseään yksinäisiksi. Uskomiin mahdollisuuksiin myös osaltaan ohjaa nuoren valintoja, jolloin yksinäisen nuoren täysi potentiaali ei välttämättä pääse toteutumaan. Tutkimuskirjallisuuden perusteella voidaan myös epäillä, että tähän heikompaan uskoon omien tulevaisuuden mahdollisuuksien suhteen voivat vaikuttaa yksinäisyyden kokemuksesta aiheutuvat ulkopuolisuuden, kelpaamattomuuden ja häpeän tunteet (Saari 2016, 19). Mikäli

Suomessa on ajatus, että jokaisen työpanostullaan tarvitsemaan, on nuorten yksinäisyyden kokemus ja sen merkitys nuorten tulevaisuuden rakentumiseen tunnistettava ja löydettävä keinoja sen vähentämiseksi. Varsinkin kun samalla muistamme, minkälainen tragedia yksinäisyys on henkilökohtaisella tasolla.

Ajatuksia yksinäisyydestä ja nuorten järjestö- ja harrastustoiminnasta

Kentaurin kyselyn vastauksista on hyvin selkeästi havaittavissa osallisuuden kokemuksen ja yksinäisyyden tunteen yhteys harrastamiseen ja järjestötoimintaan. Jos nuori ei osallistu lainkaan kumpaankaan, heikkenee osallisuuden kokemus sekä yhteisöihin että yhteiskuntaan. Vastaavasti myös yksinäisyyden tunne vahvistuu, paitsi niiden nuorten osalta, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan. Kentaurin kyselyssä kysyttiin myös, mikä lisäisi halua ja mahdollisuuksia harrastaa. Kaikkein yksinäisimmistä nuorista noin puolet vastasi ”jos olisi kavereita samassa toiminnassa”. Tämä haastaakin nuorten harrastuksia ja järjestötoimintaa organisoivat tahot

miettimään strategioitaan, mikäli myös yksinäisiä nuoria toivotaan mukaan toimintaan.

Toisaalta esimerkiksi *Suomi 100* -avustusohjelmasta rahoitetussa *Toimintakyky kuntoon* -ohjelmassa järjestöt kehittivät toimintaansa heikommassa asemassa olevien ryhmien saavuttamiseksi ja heidän elämänlaatunsa parantamiseksi. Toimintakyky kuntoon -ohjelman tulosten perusteella järjestöillä on hyvät edellytykset vähentää yksinäisyyttä. Silloin ei toki puhuta yksinäisyyden vähentämisestä vaan jonkin kiinnostavan matalankynnyksen toiminnan, kuten valokuvauksen harjoittelusta. Nuorten osalta

haasteellista on nuorten tavoittaminen ja rohkaiseminen tulemaan mukaan ja kokeilemaan vaikka jotain uutta tekemistä. Työskenneltäessä yksinäisten nuorten kanssa ei oikein ole olemassa oikopolkua, vaan tarvitaan sitkeää ja pitkäjänteistä työskentelyä. Luottamuksen rakentuminen ja kokemus siitä, että on hyväksytty omana itsenään vaativat aikaa ja vahvistuvat hitaasti. (Sinisalo-Juha, 2021.) Kuitenkin, jos tällä voidaan poistaa yksinäisyyden kokemusta ja laajentaa nuoren käsitystä oman tulevaisuutensa mahdollisuuksista eli hänen identiteetti-horisonttiaan, panostaminen kannattaa.

Lähteet

Côté, James, "The Identity Capital Model: A Handbook Of Theory, Methods, And Findings" 2016. Sociology Publications. 38. <https://ir.lib.uwo.ca/sociologypub/38>

Côté, James & Levine, Charles 2002. Identity Formation, Agency, and Culture. A Social Psychological Synthesis. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Gretchel, Anu & Myllyniemi, Sami 2017. Kuulummeko yhteiskuntaan? Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista.

Helsinki: KAKS – Kunnallisan alan kehittämissäätiö. <https://kaks.fi/julkaisut/kuulummeko-yhteiskuntaan-tyon-ja-koulutuksen-ulkopuolella-olevien-nuorten-kasityksia-tulevaisuudesta-demokratiasta-ja-julkisista-palveluista/> (Viitattu 6.2.2023.)

Grönlund, Henrietta & Falk, Hanna 2016. Kolmas sektori ja yksinäisyyden vähentäminen. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 253–272.

Helve, Helena 2022. Hermeneutic-Phenomenological Interpretation of Coronavirus Experiences, Their Meanings, and the Prospects of Young Finns in Education and the Labor Market in Lapland. *Societies* 2022; 12, 112. <https://doi.org/10.3390/soc12040112>

Helve H., Côté J., Svyrenko A., Sinisalo-Juha E., & Mizokami, Scinichi & Roberts, Sharon E. & Nakama, Reiko 2017. Identity Horizons among Finnish Post-Secondary Studets: A Comparative Analysis. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, VOL.17 Iss3, 2017

Junttila, Niina 2015. Kavereita nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Helsinki: Tammi.

Kainulainen, Sakari 2016. Yksinäisen elämänlaatu. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 114–125.

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja* (14), 9–41.

Saari, Juho 2016. Aluksi: Matkalla yksinäisyyteen. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 9–29.

Sinisalo-Juha, Eeva 2019. Nuorisotakuutalo. Haavoittuvimmassa asemassa olevien alle 29-vuotiaiden ponnahduslauta elämään. Tampere: Valo-Valmennusyhdistys ry. <https://nuorisotakuutalo.fi/files/200000197-dcabddcabf/Nuorisotakuutalo-toimintamalli.pdf> (Viitattu 22.2.2023.)

Sinisalo-Juha, Eeva 2021. ”Jokaisella tulisi olla joku, joka uskoo ja kannustaa.” Järjestöjen mahdollisuudet nuorten kokeman yksinäisyyden selättämisessä. Teoksessa Roine, Mira & Sinisalo-Juha, Eeva (toim.) Järjestöt toimintakyvyn edistäjinä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu 121, 61–65. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2021/03/ja%CC%88rjesto%CC%88t-toimintakyvyn-edista%CC%88jina%CC%88-humak-2021.pdf> (Viitattu 30.1.2023.)

Sinisalo-Juha, Eeva & Tormulainen, Aino 2021. Osallisuus. Teoksessa Tormulainen Aino (toim.) Kompassi Osaamiskeskus Kentaurin matkaan. Käsitteitä ja suuntia nuorisoalan järjestöjen tutkimukseen, tilannekuvaan ja vaikuttavuuteen. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu 122, 84–88. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2021/04/kompassi-osaamiskeskus-kentaurin-matkaan-2021-humak.pdf> (Viitattu 29.1.2023.)

Sotkanet 2023. Minulla ei ole yhtään läheistä ystävää. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szZMSrPWNTTzsA4NtdZNAwA=®ion=s07MBAA=&year=sy5zstY1AgA=&gender=m:f;t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.1&buildTimestamp=20221-1091024> (Tulokset haettu 3.2.2023.)

THL 2021. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2021. Iso osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä – yksinäisyyden tunne on yleistynyt. <https://www.slideshare.net/THLfi/tilastoraportti-kouluterveyskysely-2021-tilastot-kuvina> (Viitattu 6.2.2023.)

Tikkanen, Jenni 2016. Concern or confidence? Adolescents’ identity capital and future worry in different school contexts Journal of Adolescence (46), 14–24. <http://dx.doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.10.011> (Viitattu 23.1.2023.)

Virrankari, Lotta & Leemann, Lars & Kivimäki, Hanne 2020. Osallisuuden kokemus ja koulukiusaaminen: Kouluterveyskyselyn 2019 tuloksia. Helsinki: THL, Tutkimuksesta tiiviisti 35/2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140804/URN_ISBN_978-952-343-599-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Viitattu 23.1.2023.)

Eriarvoisuus ja nuorten osallistuminen järjestöihin

Pekka Kaunismaa

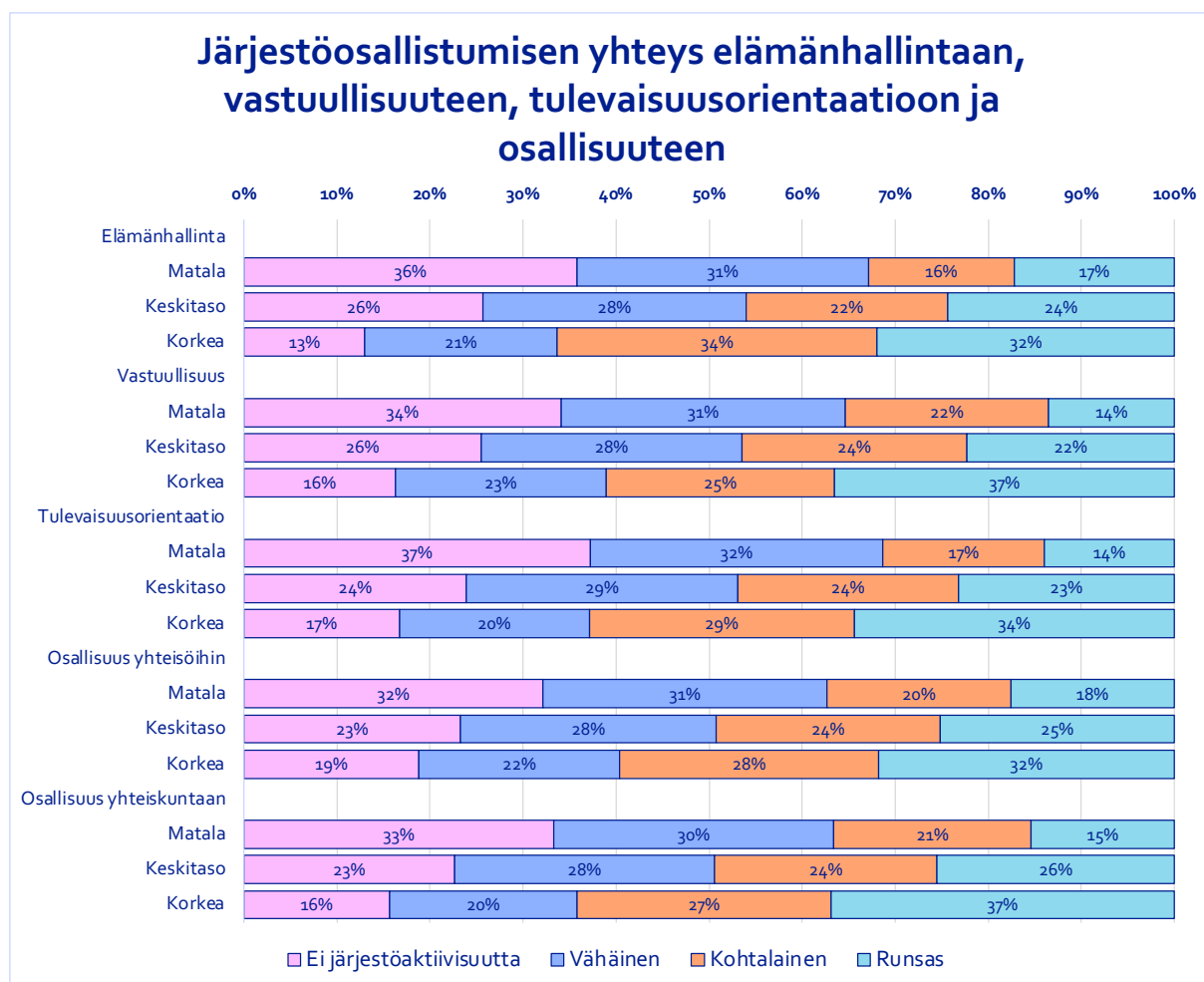
Johdanto

Seuraavilla sivuilla tutkitaan Kentaurin vuonna 2021 keräämän kyselyaineiston perusteella ja sen asettamissa rajoissa kysymystä nuorten järjestötoimintaan osallistumisen ja eriarvoisuuden välisistä yhteyksistä. Nuorilla viitataan tässä lähinnä 14–17-vuotiaisiin, sillä valtaosa kyselyyn vastanneista oli sen ikäisiä.

Tarkastelu jakautuu kahteen pääjaksoon ja pääasialliseen tutkimuskysymykseen. Ensimmäinen niistä koskee kysymystä, onko järjestötoimintaan osallistuminen lähtökohtaisesti eriarvoista.

Toisin sanoen, missä määrin nuorten tausta vaikuttaa siihen, osallistutaanko vai ei. Jälkipuolella artikkelia tarkastellaan kysymystä, voimistaako itse järjestötoiminta eriarvoisuutta vai toimiiko se kenties päinvastoin eli tasoittaa yhteiskunnallisia eroja.

Lähtökohtana on, että nuorten järjestötoimintaan osallistuminen näyttää vaikuttavan nuoriin monilla tavoin positiivisesti. Se yhdistyy elämäntapaan, vastuullisuuteen, tulevaisuusorientaatioon ja oppimiseen sekä osallisuuteen.

Kuvaaja 1. Järjestöosallistumisen yhteys elämähallintaan, vastuullisuuteen, tulevaisuusorientaatioon ja osallisuuteen.

Kuvaaja 1. näyttää tämän yhteyden varsin johdonmukaisesti. Mitä suurempaa järjestöaktiivisuus on, sitä enemmän henkilö ilmentää vastuksissaan elämänhallintaan, vastuullisuuteen, tulevaisuusorientaatioon ja osallisuuteen liittyviä asioita. Kyseiset indikaattorit on muodostettu summamuuttujina mielipidekysymyksistä ja summamuuttujien arvoja on tiivistetty kolmeen luokkaan. Järjestöaktiivisuutta kuvaava muuttuja puolestaan yhdistelee järjestöosallistumisen monipuolisuutta ja tärkeyttä. Se kuvataan jäljempänä tarkemmin.

Kuviossa olevista tuloksista ei kuitenkaan nähdä vaikutuksen suuntaa. Onko niin, että ne nuoret, joiden elämänhallinta, vastuullisuus, tulevaisuusorientaatio ja osallisuus ovat jo kunnossa, osallistuvat muita aktiivisemmin järjestöihin? Vai onko vaikutussuunta toisinpäin? Todennäköisesti kysymys selittämisen suunnasta on turha, sillä mielekkäämpää on olettaa, että järjestöaktiivisuus on osa hyvää elämää tai laaja-alaisesti käsitettyä hyvinvointia ja siten samaa ilmiökenttää kuin muutakin hyvinvointia indikoivat tekijät (vrt. Allardt 1976). Lisäksi on huomattava, että oma-toimiset harrastukset (jotka eivät siis yleensä tapahdu yhdistyksen tai muun ryhmämuotoisen toiminnan kontekstissa) yhteisvaihtelevat aineiston mukaan samankaltaisesti kyseisten asioiden kanssa kuin yhdistystoiminta.

Tässä artikkelissa on tarkoitus selvittää eriarvoisuuden vaikutusta järjestötoimintaan. Tarkoitus siis ei ole syventää itsessään käsitystä siitä, miten tai millä tavoin järjestötoiminta vaikuttaa hyvinvointiin.

Eriarvoisuus nuoriso- **poliittisena kysymyksenä**

Suomi on maailman tasa-arvoisimpia maita. Kansallisia tuloeroja mittaava gini-kerroin oli 29,1 vuonna 2021 (Tuloerojen kehitys Suomessa.) Tämä on kansainvälisesti vähän, mutta kerroin on kasvanut pitkällä aikavälillä. 1980–1990-luvulla gini-kerroin oli alimmillaan, hieman päälle 20. Suomi on siis eriarvoistunut, jos katsotaan tulojakaumaa.

Eriarvoisuudella tarkoitetaan yleisesti ottaen erilaisia eroista johtuvia epätasa-arvoisuuteen johtavia dynamiikkoja ja kehityskulkuja. Pelkät yhteiskunnalliset erot eivät sinänsä ole eri-

arvoisuutta, mutta siitä puhuminen on perusteltua, kun se johtaa esimerkiksi merkittäviin terveyden, yhteiskunnallisen osallistumisen ja osallisuuden, palvelujen saatavuuden tai ylisukupolvisen huono-osaisuuden kaltaisiin ilmiöihin. Juho Saaren (2020: 71–75) mukaan eriarvoisuuden tarkka määrittäminen on, monien yhteiskunnallisten käsitteiden tapaan, lähes mahdoton tehtävä ja parempi onkin puhua eriarvoisuuden kenttään kuuluvista asioista. Saari (2020: 75) tiivistää: ”Suomalaisen yhteiskunnan eriarvoistuminen aiheutuu ensisijaisesti elämän edellytysten (elintason, elämänlaadun ja elämäntapojen) myönteisestä ja kasautuvasta kehityksestä, johon kaikki yksilöt, ryhmät ja alueet eivät eri syistä pääse mukaan.” Tiivistys tuo hyvin esiin sen, että kysymys on paitsi sosiologisesta ja sosiaalipoliittisesta analyysistä tässä ja nyt, myös kehityskulusta, johon vaikuttavat erilaiset eriarvoistavat tekijät ja niiden vastavoimana olevat eriarvoisuutta tasoittamaan pyrkivät sosiaali-, terveys-, nuoriso- ja muut poliittiset toimenpiteet. Huolenpito eriarvoisuudesta ja toimenpiteet sen ehkäisemiseksi ovat alati modernissa yhteiskunnassa läsnä.

Kysymys ei ole pienestä asiasta, vaan yhteiskuntapolitiikan keskeisestä kysymyksestä. ”Eriarvoisuus tappaa” otsikoi Göran Therborn (2014) ja tuo esille myös suomalaista dataa siitä, miten varakkaimpien ja köyhimpään tulo- viidennekseen elinaikaodote on kasvanut miehillä viidellä vuodella ja naisilla kolmella vuodella välillä 1988–2007 (Tarkianen ym. 2011). Yhteiskunnalliset erot ovat hyvinvoinnin kannalta olennainen tekijä.

Erityinen kysymys on ylisukupolvinen eriarvoisuus. Tulo- ja hyvinvointierot periytyvät käsi kädessä. Sekä hyvä- että huono-osaisuus kasautuvat, eikä kysymys ole pelkästään vanhempien tekemistä valinnoista, vaan erot avautuvat kunnolla nähtäväksi vasta rakenteellisesti tarkasteltuna. Huono-osaisuus on Saaren, Eskelisen ja Björklundin mukaan hyväosaisuudesta sivuun jäämistä: ”Ihmiset pääsääntöisesti tavoittelevat hyvää elintasoa, elämänlaatua ja hyviä elämäntapoja ja ajautuvat pienten ja toistuvien valintojen, tilanteiden ja tapahtumien myötä vastentahtoisesti huono-osaisuuteen” (Saari ym. 2020, 58). Eriarvoisuus johtaa monin tavoin ja mekanismein toimintakyvyn eroihin. Niillä, joilla on heikommat resurssit, on vähemmän resilienssiä, joka vähentää mahdollisuuksia tehdä toimintakykyjä parantavia

valintoja (Saari ym. 2020, 67). Ylisukupolvinen hyvä- ja huono-osaisuus eivät suomalaisessa yhteiskunnassa siis tapahdu ikään kuin suoraan ulossulkemalla gettomaisesti tai kastijärjestelmän tapaan, vaan resurssien, toiminnan ja toimintakyvyn vahvistumisena tai heikentymisenä pienten tekojen ja tilanteiden kasautuessa. Ylisukupolvinen periytyminen tarkoittaa sitä, että erilaiset elintason, elämänlaatuun ja elämäntapoihin liittyvät erot toistuvat seuraavassa sukupolvessa. Lapset toimivat niiden resurssien perusteella, mitä perheissä on käytettävissä.

Eriarvoisuus on sekä laaja yhteiskunnallinen ja rakenteellinen asia että tilanteissa, vuorovaikutuksessa ja toimintatavoissa esille tuleva ilmiö. Se avautuu siis sekä makro- että mikrososiologiselle tarkastelutavalle. Mikroanalyyseistä esimerkkinä on Mari Vuorisalon (2013) tutkimus päiväkodista, jossa havaittiin leikin, puheen ja vuorovaikutuksen rakentavan toimijuutta ja resursseja ja vahvistavan toisten lasten resursseja ja pudottavan kyydistä toisten toimijuutta. Makro- ja mikronäkökulman lisäksi eriarvoisuutta on mahdollista tarkastella välittävien instituutioiden tasolla: miten esimerkiksi päiväkodit ja koulut toimivat eriarvoistavasti tai eriarvoisuuksia purkavasti jokapäiväisinä käytäntöinä. Samalla tavoin on syytä tarkastella järjestöjen mahdollisesti eriarvoisuutta vahvistavia tai ehkäiseviä käytäntöjä.

Suuressa kuvassa eriarvoisuutta tasoittavat tekijät ovat Suomessa olleet hyvinvointivaltiollisia. Sosiaali-, terveys-, koulutus- ja nuorisopolitiikalla on pyritty ja onnistuttu pitämään laajoja ihmisryhmiä Saaren viittaamassa hyvinvoinnin kumuloituvassa kehityksessä ainakin jotenkin mukana. Raaimmat visiot terävästä polarisaatiosta tai kiivaasta luokkayhteiskuntaistumisesta eivät ole toteutuneet. Gini-kertoimen nouseva kehitys on ollut maltillista, koulutus- ja sosiaali- ja terveyspoliittiset järjestelmät ovat pystyissä ja tuottavat tuloksia.

Tässä kokonaisuudessa järjestöosallistumisen rooli näyttää ehkä pieneltä mutta tärkeältä. Järjestötoiminta on yksi aktiivisen kansalaisuuden ilmiöistä, jolla ihmisten keskinäisellä toiminnalla voi olla vaikutuksia elintason, elämänlaatuun ja elämäntapoihin. Nuorten järjestöosallistuminen ja sen erot suhteessa nuorten resurssisiin on tästä näkökulmasta yhteiskuntapoliittinen kysymys. Missä määrin se tuottaa kokemuksia, toimintakykyä, osallisuutta

ja sosiaalista kuulumista, joka toimii hyvinvointia kohottavalla tavalla niillekin, joiden taustaresurssit ovat kapeat? Näitä kysymyksiä voidaan tarkastella aineiston valossa, joskaan niillä ei ehkä voida selittää ilmiöiden alkusyytä.

Nuorten osallistuminen järjestötoimintaan

Järjestöjen *tehtävät* voi jakaa karkeasti yhdessä tekemistä ja sosiaalista kanssakäymistä, vaikuttamista ja palvelujen järjestämistä koskeviin (Kaunismaa 2022, 16–18). Nuorisolan järjestöjen toiminta kohdistuu usein suoraan nuoriin ja toimintamuodot ovat sellaisia, joihin nuoret osallistuvat esimerkiksi kerhoissa, harrastusryhmissä, leireissä ja tapahtumien tuottamisessa.

Hanna Laitinen ja Riikka Taavetti (2016) luokittelevat nuorisolan järjestöt tehtävänsä mukaisesti viiteen ryhmään: vapaa-ajan järjestöt, sosiaalisen vahvistamisen ja kasvatuksen järjestöt, intressijärjestöt, aktivistijärjestöt sekä kristilliset järjestöt. Kaikille nuorisolan järjestötyypeille on tavanomaista, että toimintaa tehdään nuorten kanssa ja hyväksi, tai järjestöllä on nuorten omaa aktiivista toimintaa. Nuorten kasvun tukeminen on kuitenkin pienemmässä roolissa aktivistijärjestöjen ja kristillisten järjestöjen kohdalla. Aktivisti- ja intressijärjestöt painottavat yhteiskunnallista vaikuttamista suhteessa nuorten kasvun tukemiseen (Laitinen & Taavetti 2016, 60–61.)

Nuorisolan järjestöille on siis tyypillistä nuorten yhdessä tekemisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen järjestäminen. Laitinen toteaa (2018, 83), että nuorisolan järjestöillä tavoitteiden moninaisuudesta huolimatta on varsin samantapaisia malleja järjestää toimintaa nuorille: kerhoja, leirejä, tapahtumia ja kursseja. Joillekin järjestötyypeille vaikuttaminen eri keinoin on keskeistä. Tässäkin nuorten toiminta on usein keskeinen toimintarepertoarin osa muiden keinojen (esim. ammattimainen tiedottaminen, tiedon tuottaminen tai lobbaus) ohella.

Kentaurin keräämän aineiston mukaan 75 % kyselyyn vastanneista on osallistunut vähintään yhden järjestötyypin toimintaan. Vastausvalikoimassa oli 12 tyyppiä, joiden joukossa on useimmiten rekisteröityneiksi yhdistyksiksi organisoituneiden lisäksi yleensä vapaa-

muotoisesti organisoituvat vaikuttajaryhmät ja -verkostot sekä pääosin kirkollisissa organisaatioissa tapahtuva uskonnollinen järjestötoiminta. Yleisin järjestöosallistumisen tyyppi on liikunta- ja urheiluseurat (52 % vastaajista). 44 % vastaajista osallistuu erilaisiin muihin vapaa-ajan järjestöihin ja 12 % pääosin vaikuttamiseen liittyvään järjestötoimintaan.

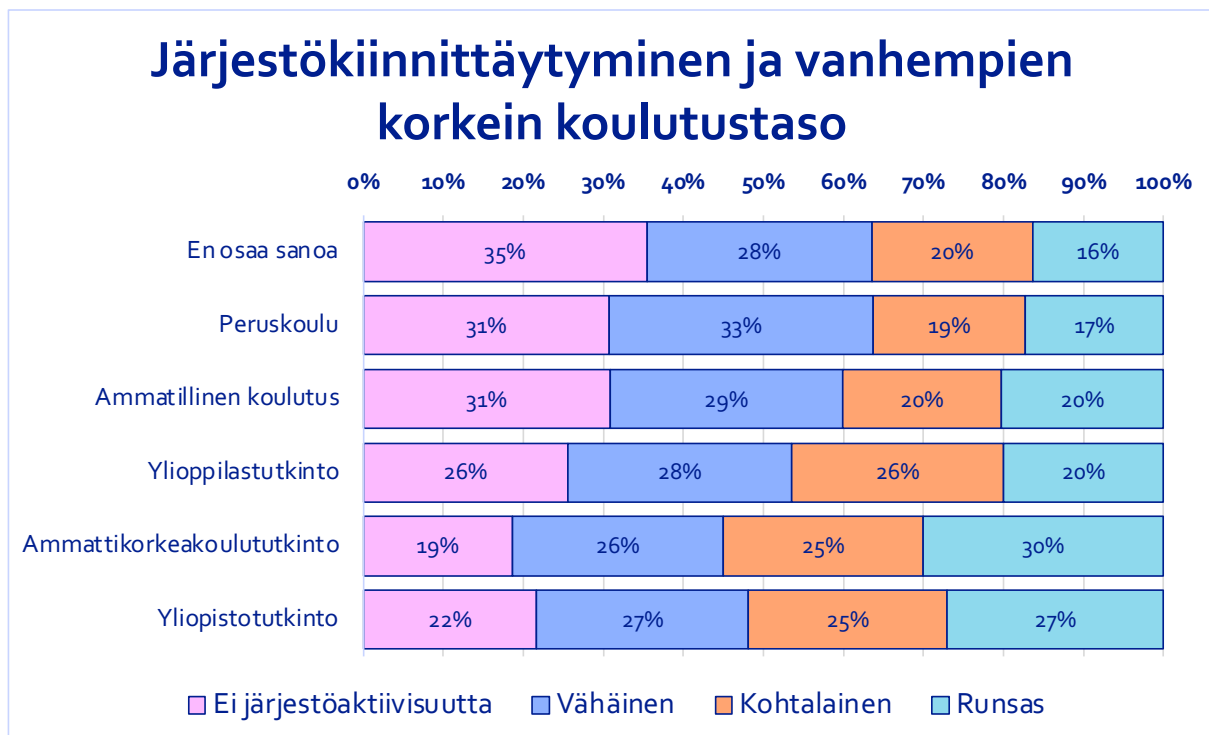
Järjestöaktiivisuus ja vanhempien koulutustaso

Ensimmäiseksi analysoidaan kysymystä, missä määrin nuorten järjestötoimintaan osallistuminen vaihtelee vanhempien koulutustason kanssa. Järjestöosallistumista kysyttiin 12 järjestötyypistä, osallistuuko ja mikä on osallistumisen tärkeys (asteikolla 1 = *ei yhtään tärkeä* – 5 = *erittäin tärkeä*). Järjestötoiminnan tärkeydestä on tehty summamuuttuja, jota kutsutaan järjestökiinnittäytymiseksi. Se on muodostettu summaamalla yhteen 12 järjestötyypin tärkeyden arvoa, jotka vastaajat ilmoittivat.

Näin saatu järjestökiinnittäytymisen summamuuttuja on tiivistetty neljään ryhmään, jotka ovat:

- Ei järjestöosallistumista (arvo = 0 eli ei ole osallistunut minkään järjestön toimintaan). Kategoriassa on 24,7 % vastaajista.
- Vähäinen järjestöaktiivisuus (arvot 1–4). Vastaajat ovat osallistuneet vähintään yhden järjestötyypin toimintaan, 26,9 % vastaajista
- Kohtalainen järjestöaktiivisuus (arvot 5–7). Vastaajat osallistuvat joko yhteen erittäin tärkeäksi koettuun tai useampaan vähemmän tärkeäksi koetun järjestötyypin toimintaan. Vastaajista 23,7 %.
- Rungas järjestöaktiivisuus (arvot 8 ja enemmän). Vastaaja on osallistunut useamman järjestötyypin toimintaan ja kokenut niiden merkityksen useimmiten tärkeäksi. Vastaajista 24,7 %.

Luokittelu on tehty teknisesti jakaen aineisto mahdollisimman tasaisesti ryhmiin eli kvartaleihin. Artikkelin alussa oleva kuvaaja 1. osoittaa, että tyyppittely tuottaa varsin yhteneväisen kuvan erilaisista vastaajan arvioimista indikaattoreista: korkeampi järjestöaktiivisuus yhdistyy elämänhallintaan, vastuullisuuteen, tulevaisuusorientaatioon ja osallisuuteen.

Kuvaaja 2. Järjestökiinnittäytyminen ja vanhempien korkein koulutustaso.

Tämä on keskeinen mittari myös jatkossa esitettävissä analyyseissa.

Vastaajan *taustaresurssija* analysoidaan vanhempien korkeimman koulutustason mukaan. Kun kysely oli suunnattu pääosin 14–17-vuotiaille nuorille, oli hankalaa kysyä luotettavia tuloksia kuvaavilla kysymyksillä tavanomaisia vastaajan elintasoja ja sosioekonomista asemaa kuvaavia kysymyksiä. Kyselyä suunniteltaessa päädyttiin kysymään vastaajan vanhempien korkeinta koulutusta. Tämä on varsin karkea elintason mittari, mutta laajassa aineistossa varsinkin vanhempien koulutustasoa voi pitää kohtalaisen toimivana perheen asemaa koskevana *taustaresurssien* mittarina. Yksittäisen vastauksen tasolla se ei tietenkään korvaa laajempaa sosioekonomista kysymyspatteristoa. Vanhempien koulutustaso on siis keskeinen kysymys, johon eriarvoisuuden kysymyksen asettelua verrataan.

Kysymys on siis, onko järjestökiinnittäytyminen riippuvainen vanhempien koulutustaustasta ja siten taustaresurssista? Ja kuten kuvajasta 2. nähdään, vaihtelee se odotetusti siten. Mitä korkeampi vanhempien koulutustaso, sitä enemmän nuorella on järjestöaktiivisuutta. Koulutustason ja järjestökiinnittymisen korrelaatiokerroin on 0,167 (mukana ei ole vaihtoehto *en osaa sanoa*) eli vanhempien koulutustaso ja nuoren järjestökiinnittyminen vaihtelevat keskenään erittäin selvästi.

Ensimmäisenä tuloksena saadaankin jo väite: *järjestöaktiivisuus on riippuvainen perheen taustaresurssista*.

Vertailtaessa muihin nuorten aktiivisuutta ja pärjäämistä kuvaaviin muuttujiin kuva kuitenkin muuttuu. Taulukkoon 1. on kerätty vanhempien koulutustaustan korrelaatioita järjestöosallistumisesta, harrastuksista ja koulumenestyksistä.

Osoittautuu, että järjestöosallistumisen yhteys vanhempien koulutustaustaan on hieman vähäisempi kuin harrastaneisuuden indikaattorien ja selvästi vähäisempää kuin koulumenestyksen.

Taulukossa on kaksi indikaattoria järjestöihin osallistumisesta. Järjestökiinnittyneisyys sekä järjestöosallistumisten summamuuttuja. Niiden korrelaatiolukemilla ei ole olennaista eroa eikä pidä ollakaan, sillä ne kombinoivat osittain samoja kyselyn kysymyksiä. Järjestöosallistumisen summamuuttuja on otettu mukaan siksi, että se on suoraan vertailtavissa itsenäisesti harrastettavien harrastusten muuttujan kanssa. Ne ovat samalla tavalla muodostettuja.

Harrastukset siis riippuvat kodin taustaresurssista hieman enemmän kuin järjestötoimintaan osallistuminen. Tästä päästään toiseen väittämään: *järjestöaktiivisuus on hieman vähemmän riippuvainen taustaresurssista kuin itsenäinen harrastustoiminta*.

Tähän mennessä on katsottu järjestöaktiivisuutta karkeasti kokonaisuutena. Seuraavaksi tarkennetaan kuvaa ja analysoidaan, eroaako järjestöosallistuminen *järjestötyypeittäin*. Taulukon 2. mukaan järjestötyyppien toimintaan osallistumisen korrelaatiot vanhempien koulutustason suhteen eroavat suuresti toisistaan. Erityisen selvä korrelaatio on liikuntajärjestöjen ja vanhempien koulutustason välillä. Koska liikuntajärjestöihin osallistuminen on ylivoimaisesti yleisin järjestöosallistumisen muoto, se selittää taulukon 1. havainnot suurelta osin. Myös kulttuurijärjestöihin, nuorten harrastusjärjestöihin, opiskelijajärjestöihin, uskonnolliseen järjestötoimintaan sekä vaikuttajaryhmiin osallistuminen yhdistyvät vanhempien koulutustaustaan, mutta lievemmin. Muiden järjestötyyppien osalta eroa ei enää luotettavan tason havaintona ole ja muun harrastusjärjestön tyyppin osalta yhteys on negatiivinen. Mainittakoon, että harrastusten

Taulukko 1. Vanhempien korkeimman koulutustason korrelaatioita aktiivisuutta ja menestystä kuvaavien muuttujien kanssa..

Järjestökiinnittyneisyys	0,167**
Järjestöosallistumisten summamuuttuja	0,162**
Itsenäisesti harrastettavien harrastusten summamuuttuja	0,177**
"Minulla on säännöllinen harrastus"	0,200**
Viimeisen peruskoulun todistuksen keskiarvo	0,316**

korrelaatio vanhempien koulutustason kanssa vaihtelee vastaavalla tavalla eli jotkut harrastukset vaihtelevat selvästi samaan tai eri suuntaan, jotkut eivät.

Taulukossa on myös korrelaatio järjestöosallistumisen tärkeyden ja vanhempien koulutustason välillä. Vahva positiivinen arvo kertoo siitä, että vanhempien koulutustason ollessa korkeampi järjestötoiminta motivoi paremmin ja antaa enemmän. Negatiivinen arvo sen sijaan kertoo, että heikompien taustaresurssien nuoret saavat ikään kuin enemmän irti järjestötyyppiin liittyvästä toiminnasta. Positiivisia luotettavia korrelaatioita saavat liikuntaseurojen, yhteiskunnallisen vaikuttamisen sekä kulttuurijärjestötoiminta. Negatiivinen arvo liittyy luotettavana havaintona ainoastaan opiskelijajärjestötoimintaan.

Toisin kuin edellä kuvaajan 2. mukaan näytti, vanhempien koulutustausta vaikuttaakin perin vähän järjestöosallistumiseen muutamaa järjestötyyppiä lukuun ottamatta. Jos liikuntajärjestöt, joissa yhteys vanhempien koulutustasoon on voimakkain, poistetaan listalta, korrelaatio taulukon 1. järjestökiinnittyneisyyteen liittyvä korrelaatio on vähäisempi (0,68**).

Tulos voidaan tiivistää: *järjestötoiminta on vain joiltain osin riippuvainen perheen muodosta-*

mista taustaresursseista. Osittain järjestötoimintaan osallistutaan perin tasaisesti eri sosiaaliryhmistä.

Järjestötoiminnan eriarvoistava vaikutus?

Nyt siirrytään tarkastelemaan kysymystä, onko järjestöosallistumisessa itsessään dynamiikkaa, joka saattaisi tuottaa osallistujien eriarvoisuutta. Kysymyksen voi muotoilla: ”Onko yhdistysten toiminnassa sellaisia piirteitä, joista paremmilla taustaresursseilla toimivat saavat enemmän irti?” Martti Siisiäinen (2010, 28) kirjoittaa: ”Tietty yhdistys avautuu mahdollisuuksina sille, jolla on kyseisessä yhdistyksessä toimimiseen tai sen hyödyntämiseen tarvittavia resursseja, tietoa, taitoa, pelisilmää, pelin tajua ja itsevarmuutta. Sama organisaatio voi muodostua esteeksi toimijalle, jolla on vähän käypää kulttuurista, taloudellista ja sosiaalista pääomaa, puuttuva pelisilmä tai pelin sääntöjen taju.” Tämä Bourdieun sosiologiaan vahvasti nojaava teoreettinen kanta tuottaa hypoteesin, että järjestötoiminnalla on yhteiskunnallisessa rakenteessa muodostuneita sosiaalisen, kulttuurisen ja symbolisen pääoman eroja toistavia ja vahvistavia dynamiikkoja. Ajatus on samankaltainen edellä siteeratun Juho Saaren eriarvoisuuden näkö-

Taulukko 2. Vanhempien korkeimman koulutustason korrelaatio järjestöosallistumisen ja sen tärkeyden kanssa järjestötyypeittäin.

Osallistumisen ja vanhempien koulutustason korrelaatio	
Urheiluseura	0,207**
Nuorten harrastusjärjestö	0,068**
Kulttuurijärjestö	0,125**
Opiskelijajärjestö	0,068**
Luonnon- ja ympäristönsuojelujärjestö	-0,006
Vertaistuki-, potilas- ja vammaisjärjestö	-0,008
Poliittisen puolueen lapsi- tai nuorisojärjestö	-0,013
Yhteiskunnallisen vaikuttamisen järjestö	0,017
Uskonnollinen järjestö ja seurakunta	0,061**
Muu harrastusjärjestö	-0,031**
Vaikuttajaryhmät ja -verkostot	0,049**
Muu järjestö	-0,09

kulman kanssa. Suomalaisessa yhteiskunnassa hyvä kasautuu, mutta epätasaisesti siten, etteivät heikommista taustaresursseista ponnistavat pysy perässä.

Tälle näkökulmalle voi asettaa vastahypoteesin: järjestötoiminnassa voi olla myös mekanismeja, joissa heikommista olosuhteista tulevat saavat järjestötoiminnan ansiosta toimijuutta, resursseja ja osaamista, mihin heillä muuten ei olisi suuria mahdollisuuksia. Järjestön toimintakentät hyödyttävätkin enemmän niitä, jotka ponnistavat takamatkalla, ikään kuin kompensoivat muilla kentillä saavutettavia tappioita.

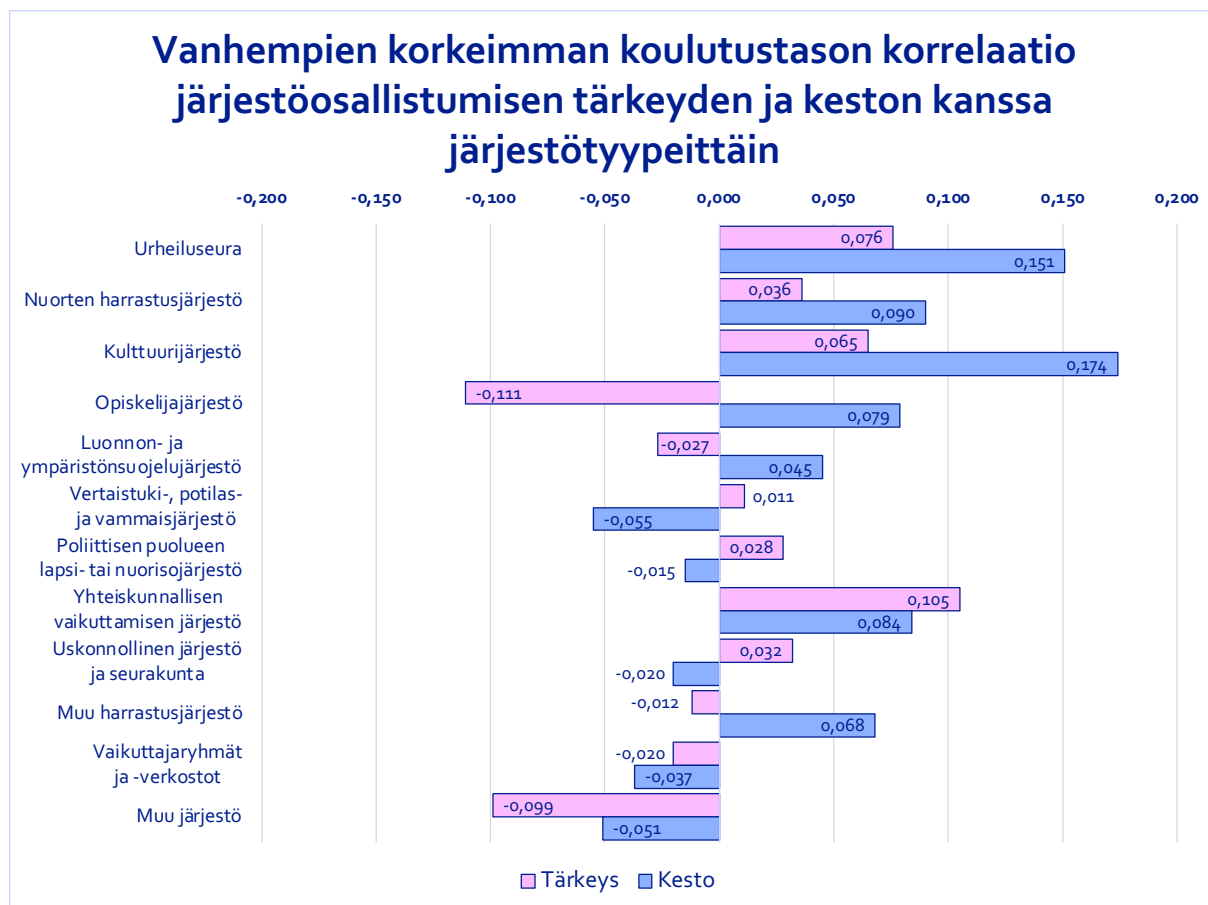
Näiden hypoteesien ("järjestötoiminta vahvistaa taustapääomia" vs. "järjestötoiminnalla voidaan kompensoida pääomavajeita") kanssa lähdetään analysoimaan käytettävissä olevaa aineistoa.

Analyysissa otetaan kaksi indikaattoria huomioon. Toinen niistä on järjestötoiminnan tärkeys järjestötyypeittäin, jota kyselyssä kysyttiin viisiasteisena (ei lainkaan tärkeästä erittäin

tärkeään). Ja toinen on järjestötoiminnan kesto (johon vastattiin neliluokkaisesti *alle vuoden, 1–2 vuotta, 3–5 vuotta tai kauemmin*). Nämä ovat karkeita indikaattoreita sille, että vastaaja kokee toisaalta intressiensä ja tarpeitensa mukaista kiinnostavuutta (tärkeys) ja toisaalta sitoutumista ja kestävä kiinnostavuutta (kesto).

Kuvajassa 3. on esitetty järjestötyypeittäin tärkeyden ja keston korrelaatio vanhempien koulutusasteen mukaan. Positiiviset, nollan yläpuolella olevat arvot viittaavat siis siihen, että paremmista lähtökohdista olevat kokevat kyseisen järjestötoiminnan tärkeämpänä tai kestävämpänä, negatiiviset arvot kertovat heikomilla taustaresursseista tulevien saavan irti enemmän kyseisen järjestöryhmän asioista.

Kuviosta nähdään, että urheiluseurojen, kulttuurijärjestöjen, nuorten harrastusjärjestöjen ja yhteiskunnallisten järjestöjen palkit ovat nollan yläpuolella eli niissä sekä järjestötoiminnan tärkeys että kesto saavat keskimäärin sitä

Kuvaaja 3. Vanhempien korkeimman koulutustason korrelaatio järjestöosallistumisen tärkeyden ja keston kanssa järjestötyypeittäin.

korkeamman arvon, mitä korkeampi vanhempien koulutus on.

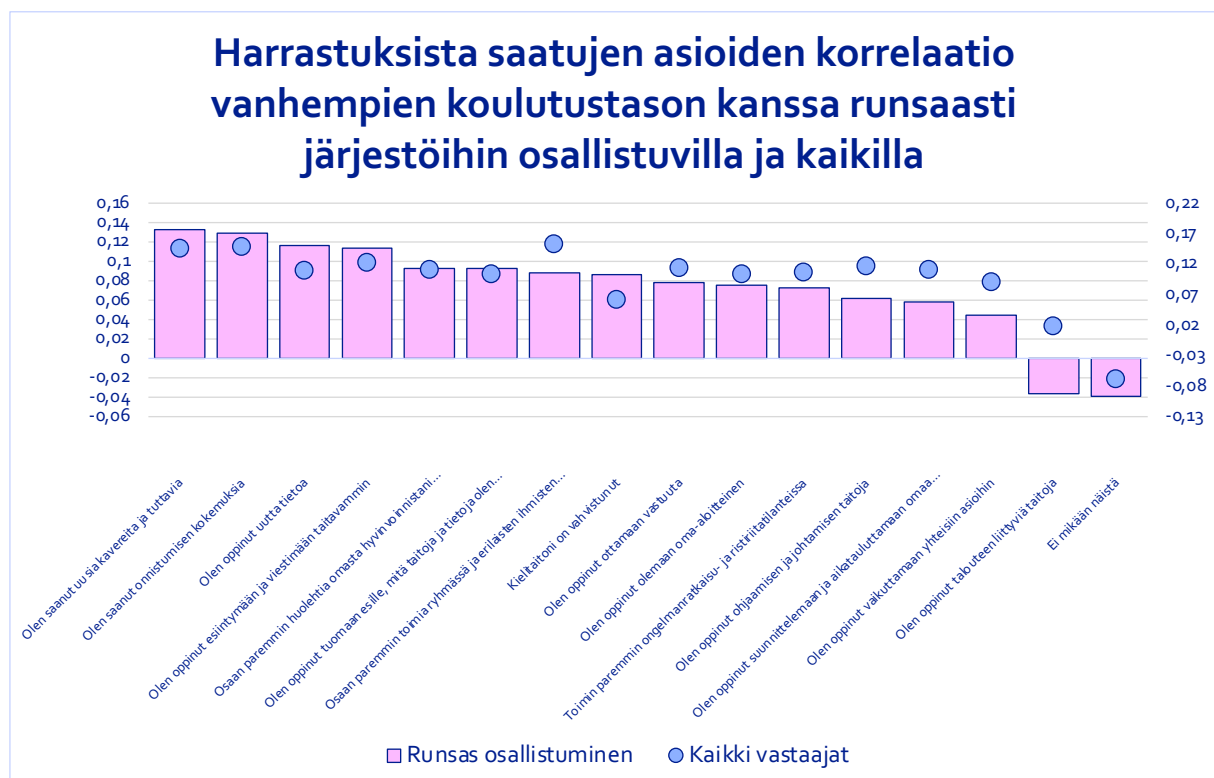
Opiskelijajärjestöissä, luonnon- ja ympäristösuojelujärjestöissä ja muissa harrastusjärjestöissä tärkeys korreloi negatiivisesti, kun taas kesto korreloi positiivisesti vanhempien koulutustason kanssa. Vertaistuki- ym. järjestöissä, poliittisen puolueen nuorisojärjestöissä ja uskonnollisten yhdyskuntien toiminnassa menee toisin päin: tärkeys positiivisessa ja kesto negatiivisessa korrelaatioissa. Vaikuttajaryhmissä ja hyvin sekalaisia järjestöjä sisältävässä muiden järjestöjen tyypissä molemmat palkit menevät nollan alapuolelle eli vanhempien koulutustaso korreloi negatiivisesti. Mainittakoon, että monet taulukossa olevat korrelaatiot eivät ole tilastollisesti luotettavia ja siten niiden tarkkaan pätevyyteen on suhtauduttava varauksellisesti. Laajassa kuvassa kuitenkin kuvion perusteella on mahdollista perustellusti sanoa, että osa järjestöaktiivisuudesta vahvistaa taustaresursseja ja osa puolestaan ei. Urheiluseuratoiminnan ja kulttuurijärjestöjen osalta vahvistava merkitys on tilastollisesti luotettava.

Päätelmänä on, että muutamissa järjestötyypeissä taustapääomat saavat vahvistusta jär-

jestötoiminnasta. Suuressa osassa kuva järjestötyypeistä on kuitenkin vaihtelevampi ja voidaan sanoa, että nuorten kokemus tärkeys ja järjestötoiminnan kesto eivät niissä riipu vanhempien koulutustaustasta ja siten taustalla olevista resursseista.

Järjestötoiminnasta saatavien asioiden yhteys taustaresursseihin

Kysymystä lähestytään tarkastelemalla kysymyspatteria, jossa tiedostellaan, mitä lueteluista ”asioista olet saanut harrastus- ja yhdistystoiminnan kautta?” Monivalintavaihtoehtoja oli 15 ja lisäksi oli vaihtoehto ”ei mikään näistä”. Yleisesti voi todeta, että kaikki järjestöistä saadut asiat, tiedon oppiminen, tilanteiden hallinta, toimijuus, sosiaaliset suhteet sekä erilliset taidot korreloivat vanhempien koulutustason mukaan. Siten voi todeta, että harrastuksista ja järjestötoiminnasta saavat irti enemmän ne, joiden taustaresurssit ovat paremmat. Analyysistä ei voi sanoa tarkasti, mitä asioita nimenomaan järjestötoiminnasta opitaan, sillä kysymys kohdistuu järjestö- ja harrastustoimintaan yleisesti.

Kuvaaja 4. Harrastuksista saatujen asioiden korrelaatio vanhempien koulutustason kanssa runsaasti järjestöihin osallistuvilla ja kaikilla.

Tarkkaan ottaen on kysymys siis analyysistä, jossa tarkastellaan, mitä järjestöaktiivit saavat yleisesti harrastus- ja järjestötoiminnastaan sekä miten tämä liittyy taustaresursseihin.

Kuvaajassa 4. vertaillaan korkean järjestöaktiivisuuden ja kaikkien muiden välisiä yhteyksiä saatujen asioiden ja vanhempien koulutustason kesken. Kuvaaja perustuu vanhempien koulutustason ja saatujen asioiden korrelaatioihin. Palkkeina ovat korkeasti järjestöaktiiviset ja pisteinä muut. Kuten havaitaan, melkein kaikissa saaduissa asioissa on positiivinen korrelaatio. Järjestöaktiivien saamista asioissa on kuitenkin sellaisia, joissa palkin yläreuna on korkeammalla kuin piste. Ne ovat saatuja asioita, joissa taustaresurssien selittävä voima on keskimääräistä voimakkaampi. Ne ovat siis asioita, joiden kohdalla tulkitaan, että paremmin menestyvistä perheistä tulevat saavat enemmän järjestötoiminnasta kuin huonommista olosuhteista tulevat. Ja päinvastoin: jos piste on korkeammalla heikompien taustaresurssien nuoret saavat tasa-arvoisemmin kysytyjä asioita suhteessa paremmin menestyviin.

Kuvion mukaan seuraavat asiat siis vain vahvistuvat hyvin koulutettujen vanhempien järjestöaktiivisten nuorten harrastuksissa: tiedon oppiminen ja kielitaito (tietopainotteinen osaaminen), kavereiden saaminen ja esiintymistaidot (sosiaaliset taidot) sekä uusien kavereiden saaminen (sosiaaliset verkostot).

Suhteellisesti tasa-arvoisemmin opitaan ryhmässä toimimisen taitoja sekä ohjaamisen ja johtamisen taitoja (yhteisö- ja vuorovaikutustaidot), toiminnan suunnittelua, vastuunottamista, talouden taitoja ja oma-aloitteisuutta (itsenäinen toimijuus) sekä vaikuttamistaitoja (vaikuttaminen).

Koostaen edelliset havainnot yhteen: Järjestöaktiivien harrastustoiminta voimistaa hyvistä olosuhteista tulevien tietoja, sosiaalisia taitoja ja verkostoja entisestään. Sen sijaan yhteisötaitoja, toimijuutta ja vaikuttamista sekä niihin liittyviä taitoja omaksutaan eri taustoista tulevien nuorten kesken verrattain tasaisesti. On huomioitava kuitenkin edelleen, että näisäkkin paremmista olosuhteista tulevat saavat harrastus- ja järjestötoiminnasta irti enemmän. Koska kysymys on kokonaisuudessaan järjestö- ja harrastustoiminnasta saaduista asioista, esitetty analyysi on lähinnä suuntaa antava ja

mahdollisesti yksityiskohdat riippuvat enemmän muista asioista kuin varsinaisesti järjestötoiminnasta.

Päätelmät

Artikkelissa on kysytty, onko nuorten järjestötoiminta eriarvoista suhteutettuna taustaresursseihin vai ei. Yksioikoinen vastaus, ”on” tai ”ei”, on aineiston tarkastelun perusteella osoittautunut turhaksi yksinkertaistamiseksi. Kuten on nähty, vastaukseksi kysymykseen voidaan sanoa: osittain on ja osittain ei. Suomalaiset nuorisoalan ja muut nuorille toimintaa järjestävät järjestöt ovat yleensä lähtökohdiltaan avoimia kaikille. Monet järjestöt korostavat toiminnan kohdistuvan kaikille nuorille lähtökohdistista riippumatta. Jotkut järjestöt tunnistavat, että niiden pitää ponnistella saadakseen tämän myös käytännössä toteutumaan.

Silti kokonaisuudessaan järjestötoimintaan osallistuu enemmän hyvistä kuin heikomista taustaresursseista tulevia nuoria. Tarkemmin katsoen tämä kuitenkin koskee vain joitakin järjestölohkoja. Erityisesti urheilun ja liikunnan järjestötoiminnassa hyväosaiset osallistuvat selvästi enemmän. Sama koskee kulttuurijärjestöjä ja lievemmin muutamaa muuta järjestölohkoa. Monissa järjestölohkoissa osallistuminen ei riipu vanhempien taustaresursseista.

Kyselyssä kysyttiin myös, mitkä tekijät lisääisivät vastaajan halua ja mahdollisuuksia harrastaa. Vanhempien matalamman koulutustason mukaan kaksi asiaa nousevat esille: jos olisi enemmän rahaa käytettävissä ja jos ”tilanne kotona olisi parempi”. Hyväosaisilla korostuu selvästi vaihtoehto ”jos minulla olisi enemmän aikaa”. Muut kysytyt 12 asiaa eivät vaihtele kovin merkittävästi vanhempien koulutustason mukaan. Tämän perusteella niin sanotusti ulosulkeva mekanismi koskee ensisijaisesti taloudellisia mahdollisuuksia ja toiseksi kodin ilmapiiiriin liittyviä olosuhteita. Esimerkiksi väittämä ”lähipiirini kannustaisi ja tukisi harrastamistani” ei korreloi luotettavalla tasolla vanhempien koulutustason kanssa.

Järjestötoiminnassa itsessään on havaittavissa samaan tapaan vaihtelua. Muutamien järjestölohkojen anti nuorille on yhteydessä taustaresursseihin, useimpien ei. Tässäkin nousevat esiin liikunnan ja urheilun järjestöt sekä kulttuuri-

järjestöt sekä nuorten harrastusjärjestöt ja yhteiskunnalliset järjestöt. Muiden järjestölohkojen osalta eroja toistavasta tai voimistavasta vaikutuksesta ei ole pitäviä merkkejä. Niiden osalta voidaan sanoa, että ne toimivat inklusiivisesti eli mahdollistavat jokseenkin samaan tapaan toiminnan merkityksellisyyden ja kestoisuuden taustaresursseista riippumatta.

Tässä artikkelissa eriarvoisuutta on lähestytty rajatusta näkökulmasta. Kokonaan toinen kysy-

mys on, vaikuttaako järjestöelämässä joitakin muita sulkevia tai syrjiviä dynamiikkoja. Sukupuolen tai sukupuolisen suuntautuneisuuden, äidinkielen tai ihonvärin, mielen- tai muun terveytensä tai neuropsykologisen erilaisuutensa takia järjestöjen toimintaan osallistuminen saattaa olla nuorella rajoittunutta. Mutta tämän kysymyksen ratkominen on toisten tarkastelujen ratkottavaa.

Lähteet

Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Juva: WSOY.

Kaunistamaa, Pekka 2022. Järjestöjen yhteiskunnalliset tehtävät. Teoksessa Kimmo Lind & Pekka Kaunistamaa (toim.) Järjestöt valokeilassa. Helsinki: Humak, 13–19.

Laitinen Hanna & Taavetti, Riikka 2016. Valtakunnalliset nuorisojärjestöt ja nuorten osallistumismahdollisuudet. Yhteiskuntapolitiikka 81, 1/2016), 55–68.

Saari, Juho 2020. Samassa veneessä. Jyväskylä: Docendo.

Saari, Juho & Eskelinen, Niko & Björklund Liisa 2020. Raskas perintö. Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Siisiäinen, Martti 2010. Osallistumisen ongelma. Kansalaisyhteiskunta, 1/2010, 8–40. https://www.researchgate.net/publication/339201333_Sosiaalisen_paaoman_varjopuolet_Kansalaisyhteiskunta-lehti_215-229. Viitattu 10.2.2023.

Therborn Göran 2014. Eriarvoisuus tappaa. Suom. Tatu Henttonen. Tampere: Vastapaino.

Tuloerojen kehitys Suomessa – tuloerot kasvoivat vuonna 2021. Katsaus 19.12.2021. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/julkaisu/clbks9mb7xzkn0bumw1pbcgc6>. Viitattu 30.1.2023.

Tarkiainen, Lasse & Martikainen, Pekka & Laaksonen, Mikko & Valkonen, Tapani 2011. Trends in Life Expectancy by Income from 1988 to 2007. Journal of Epidemiology and Community Health 66, 7/2011, 573–578.

Vuorisalo, Mari 2013. Lasten kentät ja pääomat. Osallistuminen ja eriarvoisuuksien rakentuminen päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 467.

Työelämävalmiuksien oppiminen nonformaaleissa oppimisympäristöissä – järjestötoimintaan osallistumisen merkitys nuorten tulevaisuuden valmiuksien kehittymisessä

Lauri Vaara

Lyhyesti

Tarkastelen tässä artikkelissa nuorten kokemuksia järjestö- ja harrastustoiminnasta opituista työelämävalmiuksista suhteessa erilaisiin harrastuksiin sekä järjestöosallisuuksiin. Artikkelin perustuu Osaamiskeskus Kentaurin nuorten järjestö- ja harrastustoimintaa selvittäneeseen kyselyaineistoon, joka kerättiin osana TAT Nuorten tulevaisuusraportti -kyselytutkimusta vuonna 2021. Artikkelin tarkoituksena on nostaa esille järjestö- ja harrastustoimintaan osallistumisen merkitystä myös tulevaisuuden työelämävalmiuksien oppimisympäristönä.

Mielekkäillä harrastuksilla on tärkeä tehtävä nuoren elämässä

Mielekäs vapaa-ajan toiminta tukee nuorten kasvua ja kehitystä monella tavalla. Se tarjoaa hyvinvointia tukevaa vastapainoa arjen keskellä, vahvistaa osallisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä (Salasuo 2021, 9). Hieman ikäryhmästä riippuen noin 90 %:lla nuorista on harrastus (Salasuo 2021, 37), 60 % kokee harrastuksensa säännölliseksi ja 75 % on osallistunut järjestötoimintaan (TAT Nuorten tulevai-

suusraportti 2021). Nuorten omat käsitykset harrastuksen määritelmästä näyttäisivätkin vaihtelevan, ja monet eivät välttämättä koe esimerkiksi omatoimisia vapaa-ajan aktiviteetteja harrastukseksi.

Harrastusmahdollisuudet sekä valintojen taustalla olevat motiivit ovat moninaiset. Eri motiivien ja harrastusten arvottaminen on ongelmallista, mutta eri harrastamisten yhteydessä myönteisiin vaikutuksiin on myös eroja (Salasuo 2021, 9). Tulevaisuusraportin tulokset (2021) nostivat esille esimerkiksi kotitaustan vaikutuksen, erilaiset harrastusmuodot, harrastamisen intensiteetin sekä erot siinä, mitä harrastus- ja järjestötoiminnan kautta koettiin opittavan. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus (Salasuo, Tarvainen & Myllyniemi 2021, 47) nosti esille erityisesti kulttuuriharrastusten yhteyden nuorten hyvinvoinnin edistämiseen. Tässä artikkelissa keskitytään kuitenkin tarkastelemaan yhteyttä järjestö- ja harrastustoiminnan sekä työelämävalmiuksien oppimisen välillä.

Vapaa-ajan fokus suhteessa työelämään on kasvussa

Suomessa ihmisten vapaa-ajan fokus on ollut kasvussa jo pidemmän aikaa. Erityisesti tämä nousee esille suhteessa työelämään. Tilastokeskuksen vapaa-ajan selvityksestä (2017) ilmeni, että vapaa-aikaan käytetty aika oli kasvanut merkittävästi ja vapaa-aika oli yli 15-vuotiaille huomattavasti tärkeämpi kuin työelämä. Myös STTK:n vuonna 2020 julkaistun kansalaiskyselyn tuloksista nousi esille, että 80 % nuorista (19–29 v.) koki harrastukset- ja vapaa-ajan tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi, kun vastaava luku oli työelämän osalta 69 %. Täten ei ole kovin yllättävää, että myös vuoden 2022 TAT Nuorten tulevaisuusraportin mukaan yhä useampi nuori panosti mieluummin vapaa-aikaan kuin työelämään (21 % vuonna 2020 ja 35 % vuonna 2022).

Trendi näyttäisikin olevan se, että työelämän osa ihmisten elämässä on kaventumassa vapaa-ajan osan samalla laajentuessa (mm. Tilastokeskus, 2017). Kehityksessä on paljon inhimillistä ja myönteistä, mutta on myös perusteltua pohtia, miten vapaa-ajan vetovoiman kasvu on yhteydessä suhtautumiseen työelämään ja siihen valmistautumiseen. Vapaa-ajan fokuksen kasvun ohella myös työelämän koettu kuormittavuus on lisääntynyt: vuonna 2020 nuorista 19 % koki työelämän liian kuormittavaksi, kun vuonna 2022 näin koki jo 32 % (TAT Nuorten tulevaisuusraportti 2022). Tulevaisuusraportin tuloksista ilmeni myös, että pelko työelämän kuormittavuudesta oli yhteydessä vapaa-ajan priorisointiin. Tämä yhteys ei tarkoita sitä, että vapaa-ajasta nauttiminen lisäisi nuorten pelkoa työelämän kuormittavuudesta, vaan sitä, että vapaa-aikaan mieluummin fokuoivien nuorten joukossa oli suhteessa enemmän niitä, jotka pelkäsivät työelämän olevan liian raskasta.

Järjestö- ja harrastustoiminnan kautta työelämään

Vaikka työelämä ja vapaa-aika pidetään ymmärrettävästi mielellään erillään, on toisaalta yksilön ja yhteiskunnan kannalta rakentavaa tarkastella myös näiden kahden merkittävän elämän osa-alueen välisiä myönteisiä yhteyksiä. Esimerkiksi monien kohdalla harrastukset

vaikuttavat opinto- ja alavalintaan. Päivi Bergin ja Tiina Ylöstalon (2020) Nuorisobarometriin (2019) perustuvan tutkimuksen mukaan 46 % nuorista oli sitä mieltä, että mahdollisuus tehdä harrastuksesta työ vaikutti heidän alavalintaansa ja 22 % koki, että harrastusten ohjaajat olivat vaikuttaneet heidän ammatinvalintaansa joko erittäin paljon tai melko paljon. Myös Tulevaisuusraportin (2022) tuloksista selvisi, että lähes puolet nuorista halusi tehdä harrastuksestaan työn. Lisäksi nuorena yrittäjäksi ryhtyneistä vastaajista 28 % sai innostuksensa yrittäjyyteen juuri harrastusten kautta (Berg & Ylöstalo, 2020).

Yhteyksiä järjestö- ja harrastustoiminnan ja työelämän välillä voi tunnistaa myös erilaisista valmiuksista, joita harrastus- ja järjestötoiminnasta joka tapauksessa omaksutaan, ja joita toisaalta arvostetaan yleisesti myös työelämässä. Vaikka yhteys on olemassa, ei sitä läheskään aina osata tunnistaa. Osaamiskeskus Kentauri kartoitti osana TAT Nuorten tulevaisuusraportti 2021 –kyselytutkimusta nuorten järjestö- ja harrastustoimintaa. Tästä Kentaurin kyselyaineistosta selvisi muun muassa, millaisia erilaisia valmiuksia nuoret kokivat oppivansa eri järjestöjen ja harrastusten kautta (Vaara 2022). Näistä valmiuksista monet olivat sellaisia, joita yleisesti pidetään myös tärkeinä tulevaisuuden työelämässä (esim. Euroopan komissio 2020; OPH 2019).

Tietenkään työelämätaitojen hiominen ei saisi olla pääsyy etenkin nuorten kohdalla hakeutua harrastusten pariin, mutta jos työelämävalmiuksia joka tapauksessa kertyy luontevasti ikään kuin harrastamisen sivutuotteena, niin edellä kuvattua kehitystä vasten on perusteltua tunnistaa ja hyödyntää tätä aiempaa paremmin. Tämän artikkelin tarkoituksena on tarjota näkökulmia ja tuloksia juuri tähän liittyvään keskusteluun.

Tutkimuskysymykset ja aineisto

Tässä artikkelissa tarkoituksena oli selvittää nuorten erilaiseen järjestö- ja harrastustoimintaan osallistumisen yhteyttä sellaisten tietojen ja taitojen oppimiseen, jotka voidaan nähdä hyödylliseksi myös työelämässä.

Artikkelissa aiheeseen syvennyttiin seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1. Mikä on säännöllisen harrastamisen yhteys nuorten kokemukseen siitä, missä oppimisympäristöissä he oppivat työelämään liittyviä tietoja ja taitoja?

2. Mikä on järjestöaktiivisuuden yhteys nuorten kokemukseen siitä, missä oppimisympäristöissä he oppivat työelämään liittyviä tietoja ja taitoja?

3. Millaisia työelämävalmiuksia nuoret kokevat oppivansa osana järjestö- ja harrastustoimintaa?

Aineisto kerättiin helmi–maaliskuussa 2021 osana laajempaa TAT Nuorten tulevaisuusraportti -kyselytutkimusta, jonka toteutti Taloustutkimus Talous ja nuoret TATin toimeksiannosta. Kysely sisälsi nuorten järjestö- ja harrastustoimintaa kartoittavan osion, joka tuotettiin osana Opetus- ja kulttuuriministeriön Osaamiskeskus Kentauri -hanketta (2020–2024).

Kutsu osallistua kyselyyn lähetettiin kaikkien Suomen yläkoulujen sekä toisen asteen oppilaitosten rehtoreille. Kysely oli sekä suomeksi että ruotsiksi. Vapaaehtoinen kysely toteutettiin sähköisesti ja siihen vastasi 11 486 oppilasta yläkoulun kahdeksannelta sekä yhdeksänneltä luokalta, 2 168 lukiolaista sekä 1 285 ammattiin opiskelevaa. Tulosten tilastollinen virhemarginaali oli 95 prosentin luottamusvälillä yläkoululaisten kohdalla +/- 1 %-yksikköä, lukiolaisten kohdalla +/- 2 %-yksikköä sekä ammatillisten opiskelijoiden kohdalla +/- 3 %-yksikköä.

Menetelmät

TAT Nuorten tulevaisuusraportti 2021 -kyselyssä nuoria pyydettiin merkitsemään ne harrastukset ja järjestöt, joihin he kokivat osallistuneensa. Lisäksi vastaajia pyydettiin merkitsemään ne tiedot ja taidot, joita he kokivat oppineensa harrastus- ja järjestötoiminnan kautta. Vastausvaihtoehdot olivat vakioitu, eikä nuorten valintojen lukumäärää rajoitettu. Täten tuloksia ei voi tulkita siten, että juuri jokin tietty harrastus tai järjestöosallisuus vaikuttaisi jonkin tietyn valmiuden oppimiseen, vaan siten, että nuorten kokemukset järjestö- ja harrastustoiminnasta opitusta ovat yhteydessä erilaisiin harrastuksiin ja järjestöosallistumisiin.

Tutkimuskysymyksissä 1. ja 2. hyödynsimme nuorten vastauksia kysymykseen siitä, mistä he kokivat saaneensa tärkeimmät tulevaisuuden työelämää koskevat tiedot ja taidot. Myös tässä vastausvaihtoehdot vakioitiin ja nuoret saivat halutessaan valita useamman oppimisympäristön (ks. taulukko 2. ja 3.).

Tutkimuskysymysten 1. ja 2. kohdalla analyysissä hyödynnettiin tavanomaista ristiintaulukointia. Tutkimuskysymyksen 2. kohdalla vastaajat jaettiin neljään ryhmään järjestöaktiivisuuden perusteella: 1. ei-järjestöaktiivisuutta, 2. vähäinen järjestöaktiivisuus, 3. kohtalainen järjestöaktiivisuus, 4. runsas järjestöaktiivisuus. Jaottelu tehtiin sekä järjestöosallisuuksien lukumäärän että järjestötoiminnan koetun merkityksellisyyden perusteella.

Kolmannen tutkimuskysymyksen kohdalla analyysi toteutettiin analysoimalla kolmen summamuuttujan (taulukko 1.) korrelaatioita eri harrastus- ja järjestöaktiiviteetteihin. Summamuuttujat laadittiin etukäteen

Taulukko 1. Teoreettisen viitekehysten perusteella tunnistetut työelämävalmius-luokat ja summamuuttujat.

Oman työn johtaminen	Yhteistyö ja vuorovaikutus	Toimijuus
Olen oppinut suunnittelemaan omaa toimintaani	Olen oppinut ohjaamisen ja johtamisen taitoja	Olen oppinut olemaan oma-aloitteinen
Olen oppinut ottamaan vastuuta	Osaan toimia paremmin ryhmässä ja erilaisten ihmisten kanssa	Olen oppinut vaikuttamaan yhteisiin asioihin
Osaan paremmin huolehtia omasta hyvinvoinnistani	Olen oppinut esiintymään ja viestimään	Olen oppinut löytämään ratkaisuja ongelmatilanteissa

valitsemalla ensin kartoitettujen järjestö- harrastustoiminnasta opittujen asioiden listalta ne, jotka voitiin tausta-aineiston (OPH 2019; Euroopan komissio 2019; Bacigalupo et al. 2016) pohjalta luokitella yleisesti tunnistettujen työelämävalmiuksien joukkoon. Tämän jälkeen valituista työelämävalmiuksista laadittiin kolme summamuuttujaa niiden yhtäläisyyksien perusteella ja summamuuttujien toimivuus testattiin.

Tämän jälkeen analysoimme korrelaatioanalyysia hyödyntämällä summamuuttujien yhteyttä erilaisiin harrastus- ja yhdistystoimintaan osallistumisiin selvittääksemme, minkä tyyppisten työelämävalmiuksien oppiminen oli yhteydessä mihinkin harrastus- ja järjestöaktiiviteettiin.

Tulokset

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä halusimme selvittää, olisiko harrastavien ja ei-harrastavien nuorten hyödyntämissä oppimisympäristöissä ylipäänsä eroja työelämään liittyvien tietojen ja taitojen oppimisesta. Tulokset olivat eroavaisuuksien suhteen varsin maltillisia.

Ne nuoret, jotka kokivat omaavansa säännöllisen harrastuksen (60 % vastaajista, Tulevaisuusraportti 2021), kokivat oppineensa työelämään liittyviä tietoja ja taitoja hieman enemmän kouluopetuksen kautta sekä teke-

mällä tai puhumalla vanhempiensa kanssa kuin ei-harrastavat nuoret.

Suurimmat erot harrastavien ja ei-harrastavien välillä työelämävalmiuksien oppimisessa löytyivät kuitenkin lukemisen ja harrastustoiminnan kohdalla: harrastaville nuorille harrastustoiminta näytti tarjoavan yhden merkittävän oppimisympäristön työelämävalmiuksien oppimiseen, minkä lisäksi he hyödynsivät näiden valmiuksien kartoittamisessa myös ei-harrastavia nuoria enemmän lukemista.

Seuraavaksi selvitimme nuorten järjestöaktiivisuuden yhteyttä erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen työelämävalmiuksien oppimisessa. Vuoden 2021 Kentaurin kyselyaineistossa neljännes nuorista ei ollut osallistunut minkään kysytyn järjestön toimintaan.

Kuten taulukosta 3. ilmenee, runsas järjestöaktiivisuus oli yhteydessä eri oppimisympäristöjen monipuolisempaan hyödyntämiseen työelämävalmiuksien oppimisessa. Nuoret, jotka kokivat osallistuneensa aktiivisesti järjestötoimintaan, kokivat työelämätaitojen oppimisessa erityisen keskeisiksi kouluopetuksen, sosiaalisen oppimisympäristön (keskustelut vanhempien ja kavereiden kanssa), lukemisen sekä järjestö- ja harrastustoiminnan.

Taulukko 2. Harrastamisen ja työelämävalmiuksien oppimisympäristöt.

Oppimisympäristö	Ei säännöllisiä harrastuksia	Säännöllinen harrastus
Kouluopetus	61 %	64 %
Tekemällä tai puhumalla kavereiden kanssa	49 %	49 %
Tekemällä tai puhumalla vanhempien kanssa	54 %	57 %
Sosiaalisen median foorumit	15 %	14 %
YouTube	25 %	23 %
Muu Sosiaalinen media	26 %	25 %
Lukemalla	31 %	37 %
Järjestötoiminnasta	7 %	9 %
Harrastustoiminnasta	12 %	30 %
Pelaamalla	10 %	10 %

Taulukko 3. Harrastamisen ja työelämävalmiuksien oppimisympäristöt.

Oppimisympäristö	Ei järjestö-aktiivisuutta	Vähäinen järjestö-aktiivisuus	Kohtalainen järjestö-aktiivisuus	Runsa järjestö-aktiivisuus
Kouluopetus	55 %	61 %	64 %	70 %
Tekemällä tai puhumalla kavereiden kanssa	41 %	45 %	50 %	58 %
Tekemällä tai puhumalla vanhempien kanssa	47 %	53 %	57 %	64 %
Sosiaalisen median foorumit	13 %	13 %	13 %	17 %
YouTube	26 %	24 %	22 %	25 %
Muu Sosiaalinen media	22 %	23 %	25 %	30 %
Lukemalla	26 %	30 %	34 %	47 %
Järjestötoiminnasta	5 %	6 %	8 %	16 %
Harrastustoiminnasta	13 %	17 %	32 %	39 %
Pelaamalla	14 %	11 %	9 %	7 %

Ei-järjestöaktiiviset tai vähäisesti järjestötoimintaan osallistuneet nuoret kokivat hyödynsä kartoitettuja oppimisympäristöjä työelämävalmiuksien oppimisessa ylipäänsä vähemmän kuin järjestöaktiiviset nuoret, minkä lisäksi heillä korostuivat suhteessa hieman enemmän informaalit digitaaliset oppimisympäristöt, kuten YouTube ja pelaaminen.

Tässä kohtaa tuloksista nousi esille useita eroavaisuuksia järjestöaktiivisten nuorten sekä ei-järjestöaktiivisten nuorten välillä. Järjestöaktiivista nuorista peräti 47 % koki oppineensa työelämään liittyvistä tiedoista ja taidoista lukemalla, kun vastaavasti näin koki vain 26 % ei-järjestöaktiivisista nuorista. Tuloksissa korostui myös järjestö- ja harrastustoiminnan tarjoaman oppimisympäristön merkitys järjestöaktiivisten nuorten keskuudessa.

Viimeisessä tutkimuskysymyksessä kartoitimme, millaisia työelämävalmiuksia nuoret kokivat oppineensa osana järjestö- ja harrastustoimintaa. Harrastuksista urheilu- ja liikuntaharrastuksilla oli vahva yhteys erityyppisten työelämävalmiuksien oppimiseen ja erityisesti oman työn johtamisen kohdalla. Yhteistyö ja vuorovaikutus -luokan kohdalla myös yhteys etenkin teatteri-, sirkus- ja tanssiharrastuksen kohdalla osoittautui vahvaksi. Toimijuuteen liittyvien valmiuksien kohdalla yhteydet jakautuivat tasaisemmin ja yhteyksiä löytyi myös muita

työelämävalmiuksia luokkia enemmän erityyppisiin harrastuksiin.

Myös järjestöjen ja yhdistysten kohdalla nuorten kokemus työelämävalmiuksien oppimisesta oli vahvimmin yhteydessä urheiluseuroissa ja liikuntajärjestöissä toimimiseen. Tämän lisäksi työelämävalmiuksien oppiminen oli vahvasti yhteydessä kulttuurijärjestöissä, opiskelijajärjestöissä sekä uskonnollisissa järjestöissä sekä nuorten harrastusjärjestöissä toimimiseen. Nuorten harrastusjärjestöillä tarkoitettiin kyse-lyssä esimerkiksi partiota, Prometheus-leirin tuki ry:tä sekä 4H-toimintaa. Myös vastaajille avattiin yksittäisten harrastusten ja järjestöjen sisältämiä vaihtoehtoja. Tulosten perusteella nuoret omaksuivat järjestötoiminnasta eniten yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyviä valmiuksia.

Johtopäätökset

Artikkelin tulosten perusteella nuoret kokivat oppineensa erilaisten järjestöjen, yhdistysten sekä harrastusten kautta monipuolisesti myös sellaisia valmiuksia, joista on hyötyä työelämässä. Erityisesti urheiluun ja liikuntaan liittyvät harrastukset ja järjestötoiminnat näyttivät olevan merkittävästi yhteydessä nuorten työelämävalmiuksien oppimiseen osana harrastus- ja järjestötoimintaa (ks. taulukot 4. ja 5.).

Taulukko 4. Merkittävimmät positiiviset yhteydet eri harrastusten ja työelämävalmiuksien osa-alueista oppimisen välillä.

Harrastustoiminta					
Oman työn johtaminen		Yhteistyö ja vuorovaikutus		Toimijuus	
Urheilulajiharrastus	0,299**	Urheilulajiharrastus	0,255**	Urheilulajiharrastus	0,247**
Kuntoliikunta	0,298**	Kuntoliikunta	0,221**	Kuntoliikunta	0,222**
Luonto- ja eläinharrastukset	0,159**	Teatteri, sirkus, tanssi	0,215**	Luonto- ja eläinharrastukset	0,172**
Kulttuuriharrastukset	0,108**	Musiikkiharrastus	0,174**	Kulttuuri-tapahtumissa käynti	0,132**
Valokuvaus, koodaaminen, ohjelmointi	0,107**	Kulttuuri-harrastukset	0,170**	Valokuvaus, editointi	0,129**
Musiikkiharrastus	0,104**	Luonto- ja eläinharrastukset	0,159**	Musiikkiharrastus	0,123**
Teatteri, sirkus, tanssi	0,098**	Valokuvaus, editointi	0,125**	Teatteri, sirkus, tanssi	0,114**
Lukeminen	0,098**	Lukeminen	0,126**	Lukeminen	0,111**
Kirjoittaminen, bloggaus	0,082**	Kirjoittaminen, bloggaus	0,109**	Kirjoittaminen, bloggaus	0,090**
Kielten opiskelu	0,072**	Kielten opiskelu	0,092**	Kielten opiskelu	0,086**
Käsityöt, puutyöt	0,057**	Käsityöt, puutyöt	0,040**	Käsityöt, puutyöt	0,074**
Kuvataide	0,032**	Kuvataide	0,058**	Kuvataide	0,054**
				Tietokoneet, ohjelmointi	0,031**
				Pelaaminen	0,022**

Taulukko 5. Merkittävimmät positiiviset yhteydet eri järjestöosallisuuksien ja työelämävalmiuksien osa-alueista oppimisen välillä.

Järjestötoiminta					
Oman työn johtaminen		Yhteistyö ja vuorovaikutus		Toimijuus	
Urheiluseura tai liikuntajärjestö	0,311**	Urheiluseura tai liikuntajärjestö	0,316**	Urheiluseura tai liikuntajärjestö	0,247**
Opiskelijajärjestö	0,165**	Kulttuurijärjestö	0,240**	Uskonnolliset järjestöt ja seurakunnat	0,222**
Uskonnolliset järjestöt ja seurakunnat	0,163**	Uskonnolliset järjestöt ja seurakunnat	0,240**	Opiskelijajärjestö	0,172**
Kulttuurijärjestö	0,135**	Opiskelijajärjestö	0,212**	Nuorten harrastusjärjestö	0,132**
Nuorten harrastusjärjestö	0,134**	Nuorten harrastusjärjestö	0,182**	Kulttuurijärjestö	0,129**
Vaikuttajaryhmät ja verkostot	0,101**	Vaikuttajaryhmät ja verkostot	0,135**	Vaikuttajaryhmät ja verkostot	0,123**
Yhteiskunnallisen vaikuttamisen järjestöt, hyväntekeväisyysjärjestö	0,063**	Yhteiskunnallisen vaikuttamisen järjestöt, hyväntekeväisyysjärjestö	0,068**	Yhteiskunnallisen vaikuttamisen järjestöt, hyväntekeväisyysjärjestö	0,114**

Työelämävalmiuksien kartuttamisessa eri harrastusten ja järjestöosallistumisten väliltä löytyy eroja, mutta on hyvä huomioida, ettei tässä artikkelissa vielä syvennytty siihen, mitkä tekijät voisivat selittää eroja näiden välillä. Lisäksi eri järjestöosallisuuksien sekä harrastusten keskinäistä vertailua haastavat suuret erot näihin osallistuvien nuorten lukumäärissä. Silti jo sillä, että nuori ylipäänsä harrastaa oli myönteinen yhteys monipuolisempaan työelämätaitojen oppimiseen (ks. taulukko 2. ja 3.). Mitä aktiivisemmin nuori harrasti ja toimi järjestöissä, sitä merkittävämmän oppimisympäristön hän järjestö- ja harrastustoiminnasta ymmärrettävästi myös sai (ks. taulukko 3.).

On tärkeää kiinnittää kuitenkin huomioita siihen, millaiset ovat ylipäänsä nuorten valmiudet tunnistaa järjestö- ja harrastustoiminnan kautta oppimiaan työelämävalmiuksia. Tämän artikkelin tulokset perustuvat nuorten omiin kokemuksiin järjestö- ja harrastustoiminnasta opitusta. Kokemukset ovat yksilöllisiä ja niihin oletettavasti vaikuttaa paljon yksilön valmiudet arvioida ja tunnistaa erityyppisiä opittuja asioita. Täten onkin hyvä kysymys, että onko esimerkiksi urheiluharrastus todella niin tehokas työelämävalmiuksien oppimisympäristö, vai osallistuuko siihen vain keskimäärin enemmän sellaisia nuoria, jotka osaavat arvioida omaa oppimistaan ja joilla on jo lähtökohtaisesti paremmat tiedot ja taidot työelämään liittyen.

Onkin perusteltua arvioida sitä, millaisista lähtökohdista harrastavat nuoret lähtevät tunnistamaan järjestö- ja harrastustoiminnassa oppimaansa. Esimerkiksi aktiivisesti urheilua harrastavien joukossa on paljon sellaisia nuoria, jotka menestyvät koulussa hyvin ja joiden taustalta löytyy korkeasti koulutettuja vanhempia (Tormulainen 2022). Urheilu- ja liikuntaharrastuksen onkin todettu myös muissa selvityksissä jakavan väestöä sosioekonomisen taustan perusteella (mm. Borodulin 2015).

Taustekijöiden vaikutus haastaakin tämän artikkelin tulosten arviointia ja tulkintaa. Kotitaustan merkitys todennäköisesti näkyy tuloksissa myös siinä, että järjestö- ja harrastusaktiivisuus näytti olevan positiivisessa yhteydessä myös kouluopetuksen merkitykseen työelämävalmiuksien oppimisessa (taulukko 3.). Hyvin koulussa menestyvillä nuorilla onkin vapaa-ajallaan keskimäärin enemmän erilaista harrastus- ja järjestötoimintaa kuin heikommin koulussa menes-

tyvillä (Tormulainen 2022). Tutkimusta olisikin perusteltua jatkaa huomioimalla kattavammin mahdolliset vaikuttavat taustamuuttujat, kuten koulumenestys. Tätä näkökulmaa käsitellään syvemmin myös tässä artikkelikirjassa Pekka Kaunismaan eriarvoisuutta käsittelevässä artikkelissa, jossa nostetaan esille kotitaustan yhteys erityisesti urheilu- ja kulttuuriharrastuksiin.

Yhteenveto

Artikkelin tulokset osoittavat, että nuoret kokevat oppivansa järjestö- ja harrastustoiminnasta monipuolisesti myös sellaisia valmiuksia, joita yleisesti pidetään tärkeinä työelämätaitoina. Tällä voidaan sekä täydentää formaalin koulutuksen työelämäopetusta että tukea nuoria oman tulevan työelämän hahmottumisessa, työnhaussa sekä työelämässä menestymisessä. Tämä tietenkin edellyttää sitä, että järjestö- ja harrastustoiminnan kautta opittuja valmiuksia osataan tunnistaa ja hyödyntää.

Lasten ja nuorten järjestö- ja harrastustoiminnan on yleisesti katsottu olevan yksi osa-alue, jossa yhteiskunnallista eriarvoisuutta ilmenee. Harvemmin keskusteluissa kuitenkaan tarkennetaan siihen, kuinka monipuolisia oppimisympäristöjä aktiivisesti ja ohjatusti harrastaville nuorille avautuukaan. Kun samaan aikaan monet järjestöt ovat kehittäneet ohjaustoimintansa ja materiaaliensa pedagogista laatua, on yhä perustellumpaa huomioida myös järjestö- ja harrastustoiminnan kautta saatu oppi ja ohjaus nuorten osaamisen lähteenä. On tärkeää, että jokainen nuori taustastaan riippumatta löytäisi itselleen mielekkään harrastuksen ja saisi tilaisuuden viettää sen parissa aikaa myös ohjatusti. Vapaa-aika ja työelämä muodostavat myös klassisen vastinparin, jonka välistä dynamiikkaa on kiinnostavaa tarkastella. Kuten tämän artikkelin alussa todettiin, suomalaisten vapaa-ajan fokus on yleisesti kasvussa, ja usein se tapahtuu ainakin jossain määrin työelämän kustannuksella. Tästä syystä onkin hedelmällistä tarkastella työelämän ja vapaa-ajan eroavaisuuksien sijaan välillä myös niiden välisiä yhteyksiä. Voisiko nuorten järjestö- ja harrastustoiminnan kautta opittujen työelämävalmiuksien sekä työelämäyhteyksien aiempaa suunnitellumpi tunnistaminen ja tunnustaminen vähentää nuorten kokemusta työelämän kuormittavuudesta ja vaatavuudesta sekä tukea oman tulevaisuuden alan hahmottumisessa?

Monet ymmärrettävästi kritisoivat sitä, että työelämä- ja osaamispuhetta tuodaan järjestö- ja harrastustoimintaan. Jos mielekkään harrastamisen eräänlaisena sivutuotteena oppii lisäksi tärkeitä työelämävalmiuksia, tuntuu toisaalta kummalliselta pitää tätä ikään kuin vakan olla. Kyse ei ole siitä, että työelämätaidot asetettaisiin harrastamisen tai järjestötoiminnan tavoit-

teeksi, tai että nuoria kannustettaisiin valitsemaan harrastuksensa sen perusteella, mistä oppii parhaiten työelämästä. Kyse on siitä, että järjestö- ja harrastustoiminta voi tarjota todella rikkaan oppimisympäristön, josta on nuorelle iloa ja hyötyä kaikilla elämän näyttämöillä – myös työelämässä.

Lähteet

Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016). *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework*. Luxembourg: Publication Office of the European Union; EUR 27939 EN; doi:10.2791/593884

Berg, Päivi & Ylöstalo, Tiina (2020) Harrastuksesta työksi. Teoksessa L. Haikkola & S. Myllyniemi (toim.) *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019*. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura / Nuorisotutkimusverkosto ja Opetus- ja kulttuuriministeriö. Julkaisuja (Nuorisotutkimusseura) nro 225, Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, nro 65, 179–192.

Borodulin K. ym. (2015) *Time trends in physical activity from 1982 to 2012 in Finland*.

Euroopan komissio (2019). *Elinikäisen oppimisen avaintaidot*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>

Nuoristotutkimusseura (2019). *Nuorisobarometri 2019 - Hyvää työtä!*. L. Haikkola & S. Myllyniemi (toim.). <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2020/12/nuorisobarometri2019-netti.pdf>

Salasuo, M. (2021). *Johdanto*. Teoksessa: *Harrastamisen äärellä - lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. M. Salasuo (toim.) Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf>

Salasuo, M., Tarvainen, K. & Myllyniemi, S. (2021). *Tilasto-osio*. Teoksessa: *Harrastamisen äärellä - lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. M. Salasuo (toim.) Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf>

STTK. 2020. *Kansalaiskysely työajasta*. <https://www.sttk.fi/materiaalit/kansalaiskysely-tyoajasta-2020/>

Talous ja nuoret TAT (2021). *TAT Nuorten tulevaisuusraportti –kyselytutkimus*. Taloustutkimus.

Talous ja nuoret TAT (2022). *TAT Nuorten tulevaisuusraportti –kyselytutkimus* Taloustutkimus.

Tilastokeskus (2017). *Vapaa-ajan osallistuminen 2017*. https://www.stat.fi/til/vpa/2017/01/vpa_2017_01_2018-11-21_fi.pdf

Opetushallitus (2019). *Osaaminen 2035. Raportit ja selvitykset 2019:3*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaaminen_2035.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2019). Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019. L. Haikkola & S. Myllyniemi (toim.) <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2020/12/nuorisobarometri2019-netti.pdf>

TAT Nuorten tulevaisuusraportti 2021-kyselytutkimus. Helsinki: Talous ja nuoret TAT

Tormulainen, A. (2022). Nuorten harrastukset suhteessa koulumenestykseen ja perhetaustaan. Teoksessa P. Kaunismaa (toim.), Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä. P. Kaunismaa (toim.). Osaamiskeskus Kentauri, Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 142 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/04/harrastus-ja-jarjestotoiminnan-merkitys-nuorten-elamassa.pdf>

Vaara, L. (2022). Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten oppimisessa. Teoksessa P. Kaunismaa (toim.), Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä. P. Kaunismaa (toim.). Osaamiskeskus Kentauri, Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 142 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/04/harrastus-ja-jarjestotoiminnan-merkitys-nuorten-elamassa.pdf>

Poimintoja nuorten

vapaa-ajan harrastuksista

ja järjestötoiminnasta

Harrastusjärjestöt

Pekka Kaunismaa

Aineistossa on kaksi järjestötyyppiä, joita tarkastellaan tässä artikkelissa: nuorten harrastusjärjestöt ja muut harrastusjärjestöt. Nuorten harrastusjärjestöjä oli täsmennetty vastaajalle merkinnällä ”esim. Partio, Prometheus-leirin tuki ry, 4H ym.” ja tarkoitus oli, että kohtaan vastataan nimenomaan sellaisiin nuorisoalaan lukeutuviin järjestöihin, joissa harrastustoiminta on keskeistä. Muuta harrastusjärjestöä täsmennettiin esimerkein ”esim. vapaapalokunta, metsästysseurat, maanpuolustusjärjestöt” ja tarkoitus oli ohjata vastaajaa merkitsemään kysytty kohta, jos hän on osallistunut harrastuskeskeisiin järjestöihin, jotka eivät ole pelkästään nuorisoalan järjestöjä.

Vastaajista 23,5 % on merkinnyt osallistuneensa nuorten harrastusjärjestöihin ja 8,9 % muihin harrastusjärjestöihin. Niiden kesken on jonkin verran päällekkäisyyttä, mutta ei siinä määrin enempää kuin muiden järjestötyyppien kesken. Molemmat viittaavat siis omaan ilmiönsä.

Tässä artikkelissa kuvataan aineiston valossa, millaisia ovat harrastusjärjestöjen toimintaan osallistuvat nuoret kyselyn vastausten mukaan. Järjestötoimintatyyppien tärkeyttä koskevaan (skaala 1–5 ei lainkaan tärkeästä erittäin tärkeään) kysymykseen nuorten harrastusjärjestöihin osallistujat vastasivat keskiarvolla 2,71 ja muihin harrastusjärjestöihin osallistuvat 3,26. Kysytyjen järjestötyyppien joukossa nuorten harrastusjärjestöosallistumisen tärkeys oli kaikista matalin ja muiden harrastusjärjestöjen keskimääräistä matalampi. Näyttää siis siltä, että harrastusjärjestöjen tyyppisiin osallistuvat eivät koe samaan tapaan tärkeäksi osallistumis-

taan kuin liikunnan, kulttuurin tai yhteiskunnallisen toiminnan järjestötoiminta.

Vastaajat ovat olleet harrastusjärjestötyyppien toiminnassa mukana usein varsin pitkään verrattuna muihin järjestötyyppeihin. 42 % nuorten harrastusjärjestöjen toimintaan osallistuvista ja 43 % muiden harrastusjärjestöjen ilmoittaa olleensa mukana ainakin 3 vuotta. Liikuntaseuroihin ja kulttuurijärjestöihin on osallistuttu keskimäärin kauemmin, mutta kaikkien muiden järjestötyyppien toimintaan keskimäärin lyhyemmän aikaa. Osaltaan saattaakin olla, että harrastusjärjestöihin osallistumisen tärkein vaihe on jo mennyt vastaajien iässä (enimmäkseen 14–17-vuotiaita) ohitse.

Harrastusjärjestöihin osallistujat ja sukupuoli

Nuorten harrastusjärjestötoimintaan osallistuu aineiston mukaan paljon enemmän tyttöjä kuin poikia (taulukko 1). Kyselyyn vastanneista tytöistä lähes joka kolmas (29 %) ja pojista noin kuudesosa (16 %) on ilmoittanut osallistuneensa nuorten harrastusjärjestöihin. Muunsukupuolisista on osallistunut neljännes (25 %), mikä on lähempänä tyttöjen osallistumislukemaa kuin poikien. Osallistumisen tärkeydessä ei ole sukupuolten välillä mainittavia eroja.

Muihin harrastusjärjestöihin osallistuneissa on aineiston mukaan enemmän poikia kuin tyttöjä: pojista 11 % ja tytöistä 8 % osallistuu. Muunsukupuolisten osuus on niiden välissä, 9 %. Poikavoittoisuus on aineistossa

Taulukko 1. Osallistuminen harrastusjärjestöihin sukupuolittain.

	Tytöt	Pojat	Muu sukupuoli	Kaikki vastanneet
Osallistuu nuorten harrastusjärjestöön	29 %	16 %	25 %	24 %
sen tärkeyden keskiarvo	2,71	2,68	2,78	2,71
Osallistuu muuhun harrastusjärjestöön	8 %	11 %	9 %	9 %
sen tärkeyden keskiarvo	3,13	3,41	2,47	3,26

poikkeuksellista. Pojat ovat tämän lisäksi enemmistössä vain poliittisten puolueiden lapsi- ja nuorisjärjestöihin osallistuvien keskuudessa. Kaikissa muissa järjestötyypeissä enemmistö on tyttöjä, ja joissakin tyypeissä erittäin selvästi. Pojat kokevat osallistumisensa myös tyttöjä merkityksellisemmäksi, sillä poikien keskiarvo tärkeydelle on 3,41 ja tyttöjen 3,13. Skaala oli yhdestä (ei lainkaan tärkeä) viiteen (erittäin tärkeä). Tämäkin on harvinainen havainto, sillä tytöt arvioivat keskimäärin järjestötoimintansa tärkeämmäksi itselleen kuin pojat. Toinen poikkeus ovat tässäkin poliittisten puolueiden lapsi- ja nuorisjärjestöt.

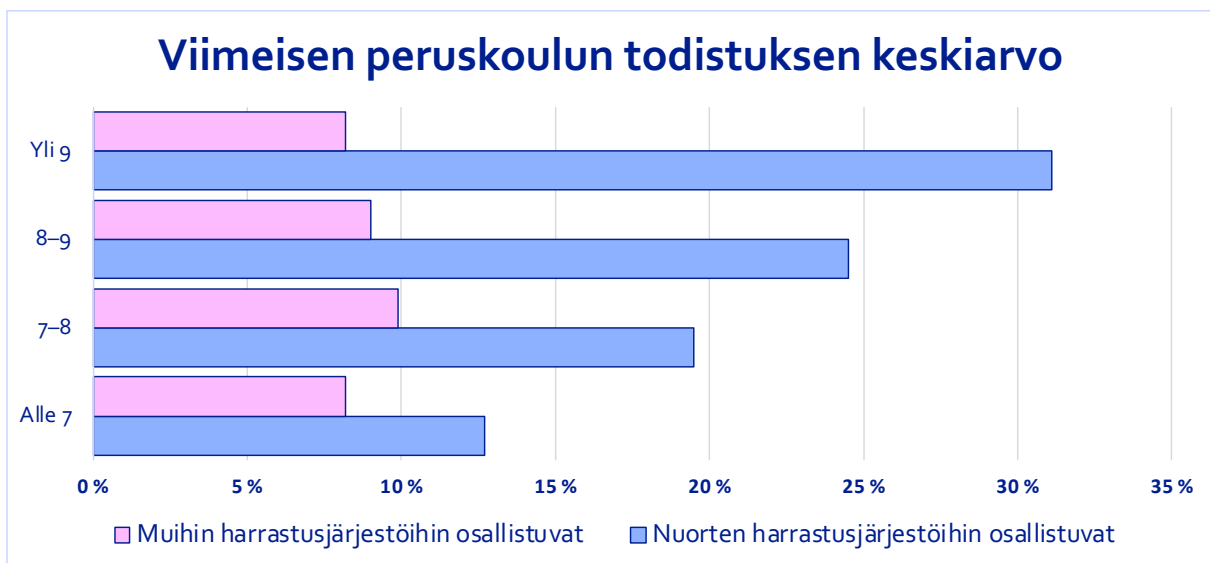
Nuorten harrastusjärjestöihin osallistuminen on sukupuolirakenteeltaan varsin tavanomaista. Tytöt osallistuvat yleensä järjestötoimintaan poikia enemmän. Tytöt ovat keskimäärin merkinneet osallistuvansa eri järjestötyyppien toimintaan noin puolitoistakertaisen määrän poikiin verraten. Muunsukupuolisten järjestöosallistumisen määrä on kokonaisuudessaan poikien ja tyttöjen määrän välissä, ja niin on nuorten harrastusjärjestöjenkin kohdalla. Muissa harrastusjärjestöissä vastaajalle annetut esimerkit liittyvät yhdyskunta- ja maanpuolustukseen sekä metsästykseseen, joilla on miehin leima. Siten on varsin ymmärrettävää, että niissä on mukana runsaasti poikia.

Koulumenestys harrastusjärjestöihin osallistuvilla

Nuorten harrastusjärjestötoimintaan osallistuvat enemmän koulussa hyvin menestyvät kuin ne, joilla koulumenestys on jäänyt heikommaksi. Kuvaajan 1. mukaan toimintaan osallistuneiden osuus kasvaa jokseenkin lineaarisesti koulumenestyksen kanssa. Koulumenestystä mitataan kuvaajan taulukossa viimeisen peruskoulun todistuksen lukuaineiden keskiarvolla. Kuvaaja osoittaa myös, että nuoret osallistuvat muiden harrastusjärjestöjen toimintaan tasaisesti koulumenestyksestä riippumatta.

Koulumenestys korreloi aineiston mukaan vahvasti joidenkin järjestötyyppien kanssa. Toisten tyyppien osalta korrelaatiota ei juurikaan ole. Siten kysymys ei ole kummassakaan tapauksessa poikkeuksellisesta havainnosta.

Kyselyssä tiedusteltiin myös kokemusta opintomenestyksestä kysymyksellä: ”Menestyn hyvin opinnoissani”. Yleisesti ottaen koettu koulumenestys korreloi vahvasti todistuksen keskiarvon kanssa, mutta siihen vastataan ikään kuin lievemmin. Kuvaajan 2. mukaan nuorten harrastusjärjestöjen toimintaan osallistuvien osuus on korkeimmillaan opintomenestyksen hyvänä kokevien keskuudessa, mutta myös varsin korkea toisessa ääripäässä niiden keskuudessa, jotka ovat opintomenestystä koskevan väittämän kanssa täysin eri mieltä. Muihin harrastusjärjestöjen toimintaan osallistuvien osuus eri koulumenestysten kanssa ei juurikaan vaihtelee.

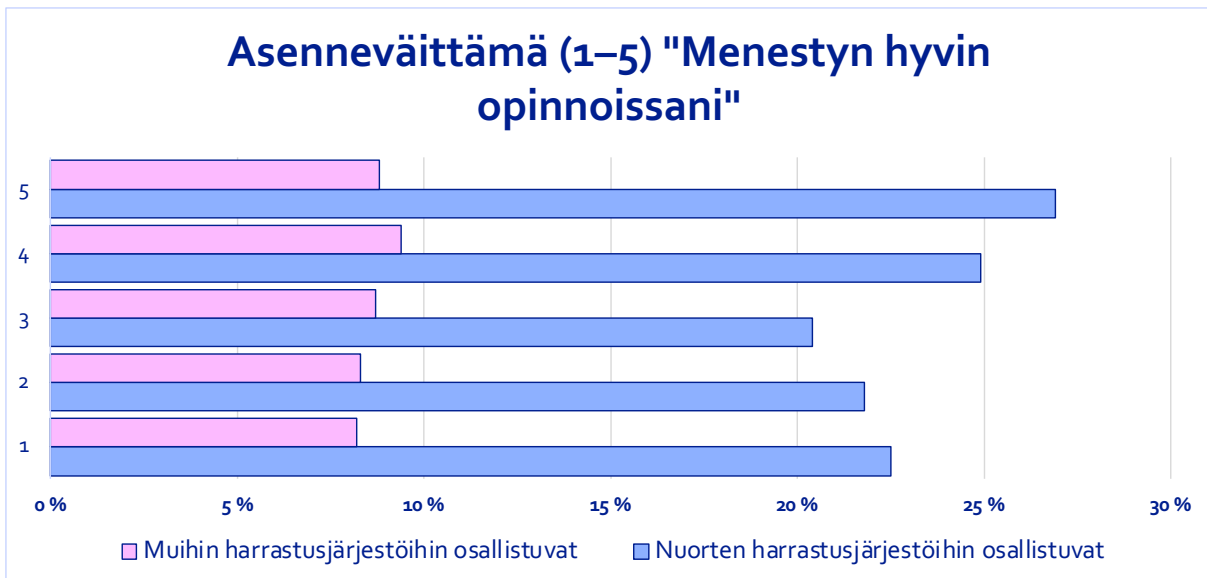

Kuvaaja 1. Harrastusjärjestöihin osallistuvat viimeisen peruskoulun lukuaineiden keskiarvon mukaan.

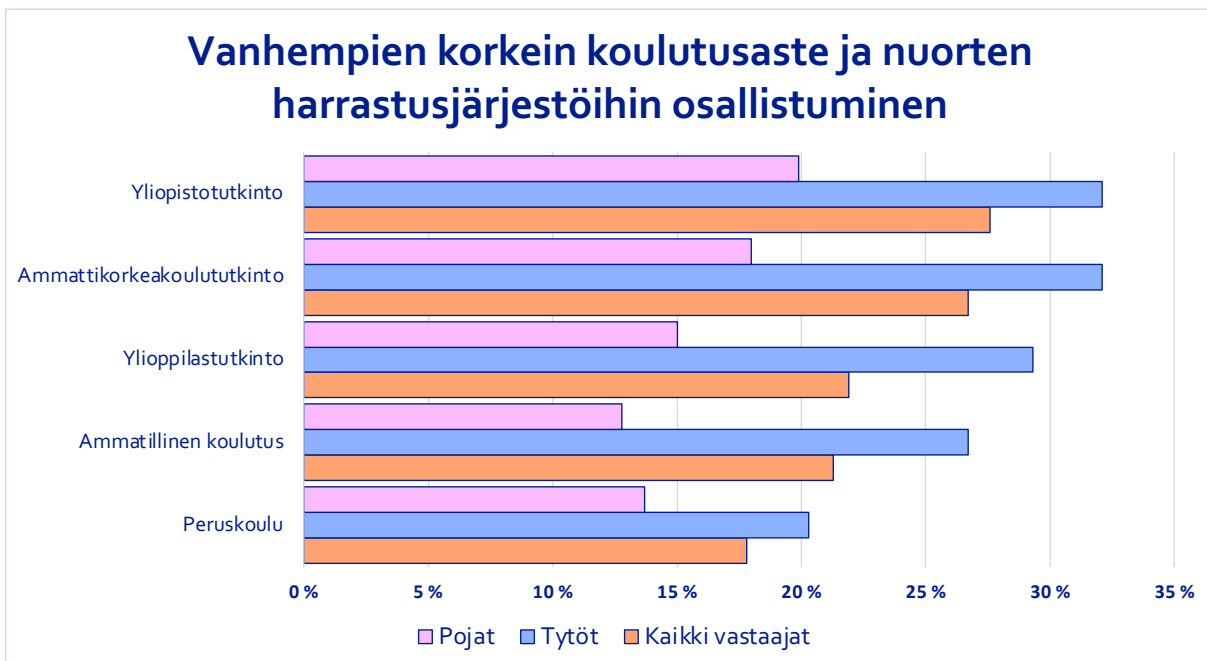
Perhetaustan vaikutus harrastusjärjestöihin osallistuvien määrään

Vanhempien korkein koulutustausta mittaa, joskin karkeasti, nuorten perhetaustan sosioekonomista asemaa. Kuvaajan 3. mukaan sillä on jokseenkin selvä yhteys nuorten harrastusjärjestöihin osallistumisen kanssa. Korkeammin koulutettujen vanhempien perheiden nuoret osallistuvat selvästi enemmän kuin matalasti koulutettujen vanhempien. Sukupuolten välillä

on havaittavissa pieniä eroja. Tyttöjen osallistumisen analysoinnissa kiinnittyy huomio kaikkein matalammin koulutettujen vanhempien vähäiseen osallistumiseen, kun taas eroa ei muodostu enää ammattikorkeakoulutason ja yliopiston tason vanhemmilla (verraten: monessa muussa indikaattorissa muodostuu). Poikien osalta osallistumisaste kohoaa jokseenkin lineaarisesti, mutta vanhempien matalin koulutusasteluokka (peruskoulutaso) on havaintona poikkeuksellinen. Tämä saattaa tosin olla tilastollinen sattuma, sillä vastaajien määrä on verrattain pieni.

Kuvaaja 2. Harrastusjärjestöihin osallistuvat koetun opintomenestyksen mukaan.

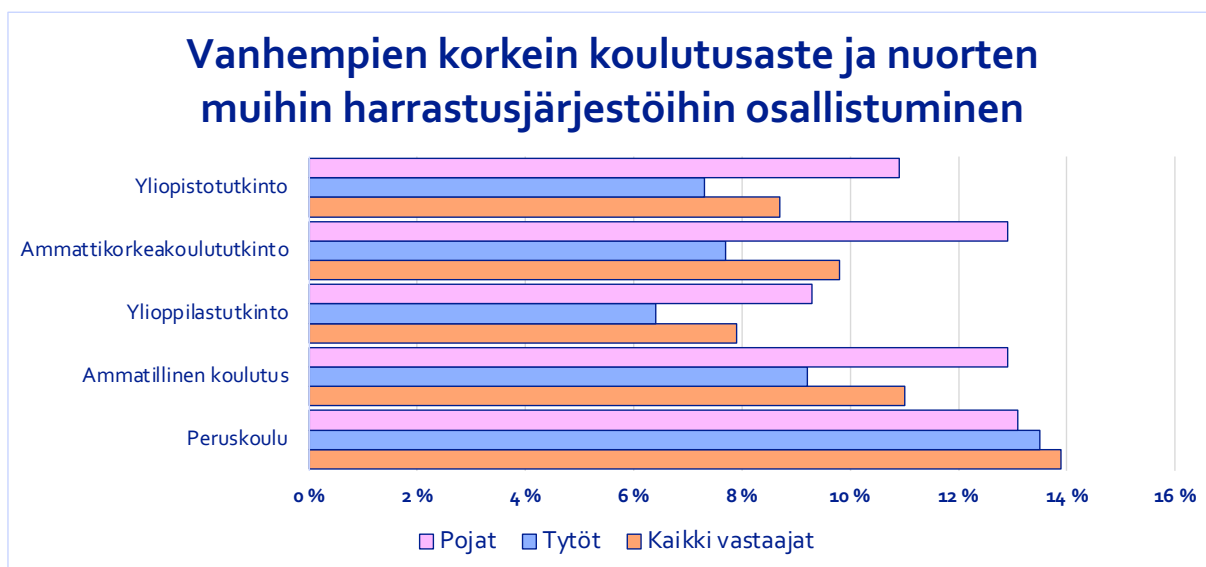

Kuvaaja 3. Nuorten harrastusjärjestöihin osallistuminen vanhempien koulutustason mukaan.

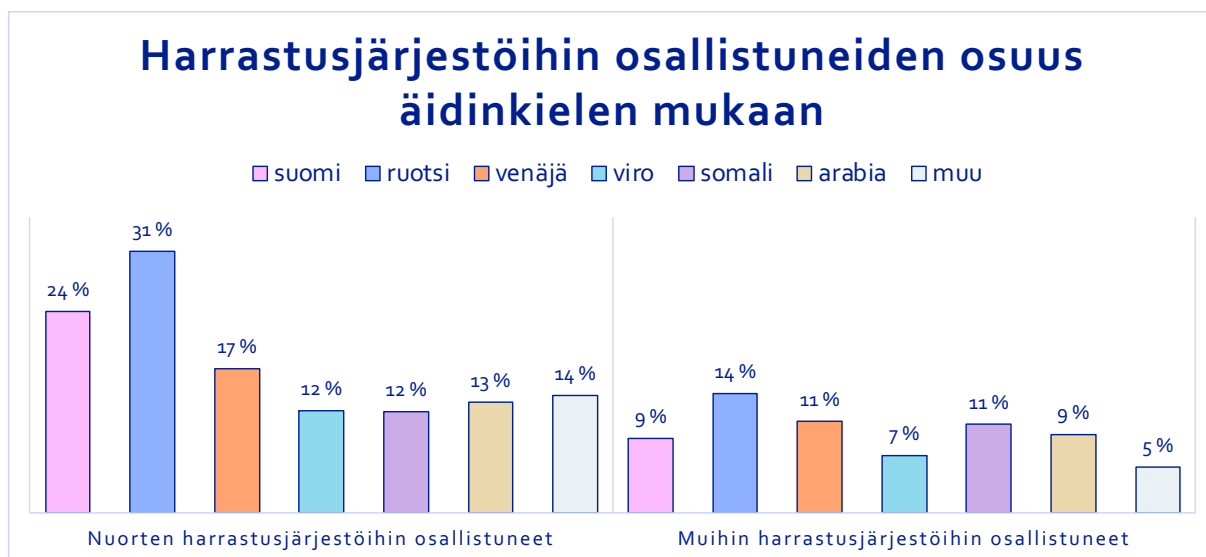
Muita harrastusjärjestöjä koskevien vastausten profiili näyttää aivan erilaiselta, kuten kuvaaja 4. osoittaa. Yhteys on käänteinen vanhempien koulutustason ja osallistumisen sekä tämän järjestötyypin välillä. Mitä alempi vanhempien koulutusaste, sitä todennäköisemmin nuori osallistuu muun harrastusjärjestön toimintaan. Tämä havainto on aineistossa jokseenkin poikkeuksellinen.

Harrastusjärjestöihin osallistuminen ja äidinkieli

Kuvaajaan 5. on koottu havainnot harrastusjärjestöihin osallistuneiden osuudesta äidinkielen mukaan. Havaitaan, että kotimaisia kieliä äidinkieleeseen puhuvat osallistuvat nuorten harrastusjärjestöjen toimintaan muita kieliä puhuvia yleisemmin. Ruotsinkielisistä nuorista lähes kolmannes ja suomenkielisistä liki neljännes osallistuu nuorten harrastusjärjestöjen toimintaan. Ero on varsin selvä kaikkiin ei-kotimaisiin kieli-ryhmiin verrattuna. Niiden välillä ei ole silmiinpistäviä eroja.

Kuvaaja 4. Muihin harrastusjärjestöihin osallistuminen vanhempien koulutustason mukaan.

Kuvaaja 5. Harrastusjärjestöihin osallistuneiden osuus äidinkielen mukaan.

Muiden harrastusjärjestöjen toimintaan osallistutaan kohtalaisen samankaltaisesti äidinkielistä riippumatta. Ruotsinkieliset nuoret osallistuvat eniten (14 %) ja vironkieliset vähiten (7 %). Muut ei-kotimaisia kieliä puhuvat osallistuvat jokseenkin yhtä yleisesti kuin suomenkieliset nuoret. Muiden harrastusjärjestöjen tyyppi kutsuu tasa-arvoisesti luokseen nuoria, kun arvioidaan äidinkielen mukaan.

Harrastusjärjestöjen yhteys osallisuuteen

Aineiston mielipidekysymyksistä on muodostettu kaksi osallisuuden summamuuttujaa, joista toinen mittaa osallisuutta vuorovaikutuksellisiin yhteisöihin ja toinen osallisuutta yhteiskuntaan. Kuvaajan 6. mukaan molemmissa harrastusjärjestöjen osallistujien määrä kasvaa osallisuuden kasvaessa. Tämä pätee mitattaessa sekä yhteisöllistä että yhteiskunnallista osallisuutta. Harrastusjärjestötyyppien välillä on myös ero siinä, että nuorten harrastusjärjestöihin osallistuminen liittyy selvemmin yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja muiden harrastusjärjestöihin osallistuminen puolestaan yhteisölliseen osallisuuteen.

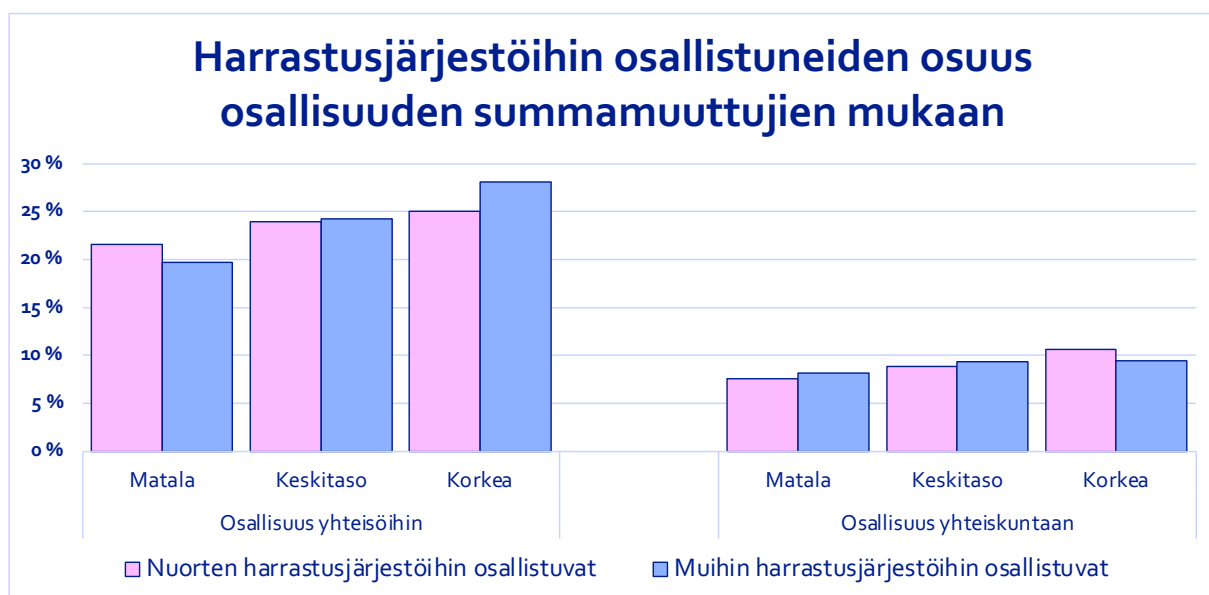
Kaikissa muissakin kyselyn järjestötyypeissä osallistuminen korreloi positiivisesti osallisuuden kanssa, mikä on muuhunkin nuorten järjestötoimintaan osallistuneiden keskuudessa

tavanomaista. Tavallista on sekin, että samansuuntainen yhteisvaihtelu on vahvempaa yhteiskunnallisen osallisuuden kuin yhteisöllisen osallisuuden kanssa. Tässä asiassa nuorten harrastusjärjestön yhteydessä osallisuuteen ei ole mitään poikkeuksellista verrattuna muuhun nuorten järjestötoimintaan.

Muiden harrastusjärjestöjen luonne on poikkeuksellinen. Korrelaatio yhteiskunnallisuuden osallisuuden kanssa on heikko, joskin positiivinen. Korrelaatio yhteisöllisen osallisuuden kanssa on suhteellisen vahva. Taulukossa 2. on esitetty osallisuuden summamuuttujan komponenttien korrelaatio muiden harrastusjärjestöjen toimintaan osallistumisen kanssa.

Havaitaan, että muiden harrastusjärjestöjen osallisuus liittyy erityisesti väittämään useista kaveripiireistä, ystävien auttamiseen ja mielihyvän tuottamiseen toisille. Tämän voisi tulkita ”kaveruuden eetokseksi” eli ystävyys- ja lähi-suhteiden korkeaksi arvostamiseksi. Kuten taulukosta havaitaan, nuorten harrastusjärjestöihin osallistuvat eivät anna näille asioille keskimääräistä nuorta suurempaa arvoa (lukuun ottamatta ystävien auttamista).

Yhteiskunnallisen osallisuuden komponenttien korrelaatio nuorten harrastusjärjestöihin osallistuneiden osuuden kanssa on varsin tasaista. Lukemat ovat kaikki luotettavan tason korrelaatioita, eivät verraten joihinkin muihin järjestötyyppeihin erityisen vahvoja, mutta kuitenkin

Kuvaaja 6. Harrastusjärjestöihin osallistuneiden osuus osallisuuden summamuuttujien mukaan.

Taulukko 2. Osallisuuden asennekysymysten korrelaatio harrastusjärjestöihin osallistumisen kanssa.

OSALLISUUS YHTEISÖIHIN	Nuorten harrastusjärjestöt	Muut harrastusjärjestöt
Minulle on tärkeää, että sosiaalinen elämäni on aktiivista	0,016	0,017*
Minulla on useita erilaisia ystäväpiirejä	0,011	0,049**
Olen valmis suuriinkin uhrauksiin auttaakseni ystäviä	0,044**	0,035**
Elämäni suurin nautinto on tuottaa mielihyvää toiselle ihmiselle	0,006	0,038**
Mukaudun helposti muiden tahtoon	0,028**	0,006
OSALLISUUS YHTEISKUNTAAN		
En ole vähääkään kiinnostunut politiikasta	-0,045**	-0,017*
Pyrin omalla toiminnallani vaikuttamaan yhteiskuntaan	0,056**	0,033**
Luotan siihen, että suomalaiset tiedotusvälineet kertoo asioista puolueettomasti	0,049**	-0,003
Olen hyvin tietoinen siitä, mitä ympäristössäni ja maailmalla tapahtuu	0,047**	-0,007

selviä. Muihin harrastusjärjestöihin osallistuneiden korrelaatiot ovat pääosin lähellä nollaa eli nämä nuoret eivät eroa keskimääräisestä nuoresta. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen halu saa kohtalaisen korrelaation ja kiinnostus politiikkaan lievän. Luottamus tiedotusvälineisiin ja tietoisuus ympäristön ja maailman asioista on nuorten vastaajien keskiarvon tasoa.

Tiivistys

Vaikka molemmissa tämän tarkastelun järjestötyypissä on kysymys harrastuksista, niiden välillä on osoittautunut olevan merkittäviä eroja. Nuorten harrastusjärjestöt ovat tyttövoittoisia, ja niihin osallistuvissa nuorissa painottuvat koulussa paremmin menestyvät ja paremmista olosuhteista tulevat. Maahanmuuttajataustaiset ovat aliedustettuina. Niiden osallistujien osallisuus yhteiskuntaan on keskimääräistä nuorta korkeammalla tasolla, mutta yhteisöllinen osallisuus ei juurikaan erota heitä muista nuorista. Näissä piirteissä nuorten harrastusjärjestöjen osallistujien profiili sisältää hyvin tyypillisiä järjestöosallistujia kuvaavia tekijöitä. Mielenkiintoista on, että ainoa edellä havaittu merkittävä poikkeus tunnusluvuissa on, että nuorten harrastusjärjestöjen tärkeys osallistujalleen on hyvin matala.

Muiden harrastusjärjestöjen toimintaan osallistujan profiili on sitäkin poikkeuksellisempi. Heissä on enemmän poikia kuin tyttöjä, maahanmuuttajataustaisia on yhtä lailla kuin kotimaisia kieliä puhuvia, niin hyvin kuin huonosti koulussa menestyviä on yhtä paljon ja alemmista sosiaaliluokista tulevia on enemmän kuin ylemmistä. Voidaan sanoa, että tämän aineiston kysymyksenasettelulla nämä profiloivat piirteet ovat poikkeuksellisia siinä määrin, että voisi puhua jopa omasta kansalaistoiminnan kulttuuristaan: alaluokkaisesta kaveruutta ja yhteisöllisyyttä korostavasta sekä miehisestä kulttuurista.

Pelaava nuori – hylkiö vai tulevaisuuden rakentaja?

Eeva Sinisalo-Juha & Lauri Vaara

Tässä artikkelissa nostamme esille nuorten pelaamiseen liittyviä tuloksia *TAT Nuorten tulevaisuusraportin Kentaurin 2021* -kyselyaineistosta (ks. *Kaunismaa Nuorten järjestö- ja harrastustoiminnan päälinjat*). Tämän artikkelin tavoitteena on luodata yleiskuvaa nuorten pelaamisharrastuksen monipuolisuudesta sekä tarkastella sen yhteyksiä muuhun vapaa-ajan viettoon. Tässä aineistossa pelaamisella ymmärretään laajasti digi-, mobiili-, konsoli-, tietokonepelaaminen sekä lautapelit. Aineiston analyysissä olemme kuitenkin havainneet pelaamisen liittyvän vahvasti internetissä vietettyyn aikaan, mikä viittaisi digitaalisten pelien korostumiseen. Ymmärtääksemme paremmin pelaamisen merkitystä nuorten arjessa, jaoimme nuoret eri ryhmiin pelaamisen koetun tärkeyden perusteella. Tulokset osoittivat, että pelaamisen tärkeys oli yhteydessä muun muassa muun järjestö- ja harrastustoiminnan monipuolisuuteen, järjestö- ja harrastustoiminnasta opittuun sekä harrastamisen esteisiin.

Pelaamisen monet kasvot

Viime vuosina on keskusteltu paljon pelaamisen vaikutuksista nuorten hyvinvointiin ja elämään ylipäänsä. Aihe on tärkeä myös tutkimuksen näkökulmasta, sillä pelaaminen on urheiluharrastusten jälkeen suosituin harrastus nuorten keskuudessa (Kaunismaa 2022). Pelaamisessa on kuitenkin merkittäviä eroja sukupuolten välillä: pelaamisen harrastukseen ilmoitti 57 % pojista, 21 % tytöistä, 47 % muunsukupuolisista sekä 39 % niistä nuorista, jotka eivät halunneet sanoa sukupuoltaan (Tormulainen 2022). Näiden tulosten vertaaminen muihin pelaamista kartoittaneisiin tutkimuksiin viittaa kuitenkin siihen, että vain osa pelaavista nuorista mieltää pelaamisen nimenomaan harrastukseen. Esimerkiksi Tampereen yliopiston julkaiseman *Pelaajabarometri 2022* (Kinnunen

& Tuomela & Mäyrä 2022, 32) mukaan 10–19-vuotiaista nuorista 76 % ilmoitti pelaavansa digitaalisia pelejä vähintään kerran viikossa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa (Salasuo, Tarvainen & Myllyniemi 2021, 42) peräti 83 % perusasteella opiskelevista pojista ja 61 % tytöistä ilmoitti pelaavansa päivittäin tai lähes päivittäin.

Pelaamista koskevaa keskustelua ja tutkimusta haastaa usein pelaamisen moninaisuus. Pelaaminen kun kattaa hyvin laajan aktiviteettien kirjon, josta osa tapahtuu digitaalisessa ympäristössä videopelien kautta ja osa taas kasvokkain tapahtuvassa vuorovaikutuksessa, kuten perinteisten lautapelien kohdalla. Yhä useammin pelaamisessa yhdistyvät myös fyysinen ja digitaalinen ympäristö, kuten lisättyä todellisuutta hyödyntävässä suosituissa *Pokemon GO* -pelissä. Myös pelaamisen vuorovaikutuksellisuudessa on isoja eroja: toiset pelaavat mielellään yksin ja toiset yhdessä. Suurimman osan kohdalla tilanne kuitenkin vaihtelee mahdollisuuksien mukaan: yhdessä pelataan aina, kun voidaan.

Lisäksi yksittäisten pelien sisältöjen välillä on suuria eroja. Esimerkiksi tasohyppelypelien, räiskintäpelien, urheilupelien ja lautapelien sisällöt ovat hyvin erilaisia, millä luonnollisesti on yhteys myös pelaamisen mahdollisiin vaikutuksiin niin hyvässä kuin pahassakin. Myös erilaiset opetuspelit ja simulaattorit ovat olleet vahvasti kehittämisen kohteena, ja ne onkin syytä huomioida kokonaisuutta tarkastellessa. Keskustelussa pelaamisen varjopuolista korostuvat usein digitaaliset, paljon väkivaltaa sisältävät videopelit. Lisäksi on kiinnitetty huomiota pelikulttuurissa esiintyvään negatiiviseen puheeseen ja toksisuuteen (mm. Sutila 2020).

Pelaamisen vaikutuksista nuorten kasvuun ja kehitykseen

Pelaamisen vaikutuksiin liittyvät tutkimustulokset tuntuvat usein ristiriitaisilta, sillä pelaamiseen voi liittyä sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia (Meriläinen, 2020). Se, kumpaan suuntaan vaaka lopulta kallistuu, riippuu muun muassa siitä, mitä pelataan, kuinka paljon ja miten pelataan sekä mikä on pelaamisen suhde muihin elämän osa-alueisiin. Vanha viisaus ”liika on liikaa” päteeikin hyvin myös pelaamiseen.

Pelaamisen vaikutuksia arvioidessa on syytä erotella toisistaan ainakin videopelit, muut pelit sekä yleinen digitaalisten sisältöjen ja medioiden käyttö. Esimerkiksi videopelien on todettu kehittävän aivoja yllättävänkin monipuolisesti, kun taas pelkästään eri digitaalisten medioiden ja sisältöjen välillä hyppelyn (ns. ”multitasking”) on todettu olevan yhteydessä heikompaan keskittymiskykyyn ja ärsykeherkkyyteen (Alho, Moisala & Salmela-Aro 2022). Videopelaamisen ja mobiililaitteilla ”multitaskaamisen” välinen raja on kuitenkin ymmärrettävästi hämärtänyt mobiililaitteilla pelaamisen suosion ohitettua viime vuosina tietokone- ja konsolipelaamisen suosion (Kinnunen & Tuomela & Mäyrä 2022, 28).

Eryteisesti nuorten kohdalla pelaamisen haittapuolena on koukuttavien pelien aiheuttama riippuvuus, joka voi johtaa pelaamisen ylikorostumiseen elämässä tai pahimmillaan ongelmapelaamiseen. Näiden kohdalla vaaka kallistuukin selvästi negatiivisten vaikutusten puolelle, koska liika- ja ongelmapelaamisella on laaja-alaisia negatiivisia vaikutuksia hyvinvointiin. Pelikasvattaja Mikko Meriläinen nostaa väitöskirjassaan (2020) esille pelihaittojen kolme osa-alueetta: elämänhallintaan liittyvät haasteet, ergonomiaan ja fyysiseen terveyteen liittyvät haasteet sekä pelien sisältöön liittyvät haasteet. Tämänkin tutkielman tuloksista nousee esille, että pelaamisen koettu tärkeys on yhteydessä muuhun vapaa-ajanviettoon sekä sosiaaliseen elämään.

On syytä muistaa, että aivot muovautuvat sen perusteella, mihin niitä käytetään. Pitkäkestoinen keskittyminen vaikkapa kirjan lukemiseen harjaannuttaa aivoja eri tavalla kuin nopeampien videopelien pelaaminen. Koska nuorten aivot ovat vielä kehittymässä, tulee kiinnittää huomiota niiden muovaantumiseen vaikutta-

viin tekijöihin sekä niiden väliseen hyvään tasapainoon. Monet asiantuntijat ovatkin korostaneet, että niin sanotun ”ruutuajan” sijaan tulisi tarkastella nuoren elämää kokonaisuutena. Pelaaminen voi olla hyödyllinenkin osa tätä kokonaisuutta, kunhan se ei ole liikaa pois muista elämänosa-alueista, kuten unesta, opiskelusta, kavereiden näkemisestä tai muista mielekkäistä harrastuksista.

Pelaaminen ja muu harrastustoiminta

Nuorten harrastamista ja järjestötoimintaa koskevassa keskustelussa on noussut esille huoli siitä, onko pelaaminen saanut jo liikaa tilaa nuorten elämässä ja mikä on sen yhteys muuhun vapaa-ajanviettoon. Vaikka emme vuoden 2021 Kentaurin kyselyaineistossa erotelletkaan videopelejä ja lautapelejä, mikä on hyvä huomioida tuloksia tulkitessa, nousi aineistosta kuitenkin esiin, että pelaaminen ylipäänsä oli yhteydessä internetissä ja kotosalla vietettyyn aikaan.

Kentaurin kyselyaineiston perusteella pelavista nuorista 56 % ilmoitti viettävänsä suurimman osan ajastaan internetissä, kun kaikkien vastaajien kohdalla vastaavaa osuus oli 43 %. Pelaaja-harrastajista 40 % viihtyi mieluiten kotona eikä kaivannut kodin ulkopuolisia harrastuksia. Kaikkien vastaajien kohdalla vastaava osuus oli taas 31 %. Vuorokaudessa on vain rajallinen määrä tunteja, joten on selvää, että mitä enemmän viettää aikaa kotona koneella, sitä vähemmän jää aikaa tehdä jotain muuta muualla. Toinen huoli liittyy siihen, mistä pelaajat jäävät paitsi, jos he eivät ehdi tai innostu osallistumaan pelimaailman ulkopuoliseen järjestö- ja harrastustoimintaan, eivätkä siten pääse osallisiksi monipuolisiin nonformaaleihin oppimisympäristöihin ja niiden sosiaalisiin verkostoihin. Kyselyaineiston tuloksista nousee esille, että erityisesti aktiivinen osallistuminen järjestö- ja harrastustoimintaan tarjoaa otollisen oppimisympäristön monien tärkeiden tietojen ja taitojen oppimiselle (Vaara 2022).

Tässä artikkelissa pyrimme valottamaan juuri tätä asetelmaa kartoittamalla peliharrastamisen yhteyttä muihin vapaa-ajan harrastuksiin sekä niiden tarjoamiin sosiaalisiin oppimisympäristöihin. Huomioimme myös sen, ettei

pelaaminen ole kaikille nuorille yhtä merkityksellinen osa arkea. Tätä varten olemme jakaneet pelaamista harrastavat nuoret kolmeen pelaajaryhmään, jotka eroavat sen osalta, miten tärkeäksi pelaamisharrastus koetaan. Lisäksi nostamme vertailuun mukaan ne nuoret, jotka eivät koe pelaamistaan harrastukseksi.

Tutkimuskysymykset ja menetelmät

Tarkastelimme tutkielmassamme nuorten pelaamista kolmen tutkimuskysymyksen kautta:

- 1. Miten ei-pelaajat ja eri pelaajaryhmät eroavat toisistaan suhteessa järjestö- ja harrastustoiminnassa opittuun?*
- 2. Mitkä tekijät lisäisivät eri pelaajaryhmien halua monipuolistaa omaa järjestö- ja harrastustoimintaa?*
- 3. Onko pelaamista harrastavalla nuorella muita harrastuksia?*

Halusimme huomioida analyysissä myös pelaamisharrastuksen koetun tärkeyden pystyäksemme vertailemaan tuloksia pelaamisen *hyvin tärkeäksi* (Likert-asteikolla numero 5) ja *ei niin tärkeäksi* (numero 1) kokevien vastaajien välillä. Tätä varten jaoimme vastaajat seuraavien pelaajaryhmiin:

Tarkasteltavat pelaajaryhmät

Aktiivipelaajat (35 % pelaavista nuorista*)

- Vastaajat, joille peliharrastuksen merkitys oli erittäin tärkeä (vastanneet 5 kysymykseen “Miten tärkeä harrastuksesi on sinulle” pelaamisen kohdalla)

Harrastelijapelaajat (35 % pelaavista nuorista*)

- Vastaajat, joille peliharrastuksen tärkeys oli tärkeä (vastanneet 4 kysymykseen “Miten tärkeä harrastuksesi on sinulle” pelaamisen kohdalla)

Höntsäpelaajat (30 % pelaavista nuorista*)

- Vastaajat, joille peliharrastuksen tärkeys ei ollut merkittävä (vastanneet 1, 2 tai 3 kysymykseen “Miten tärkeä harrastuksesi on sinulle?” pelaamisen kohdalla)

Ei-pelaajat (63 % kaikista vastaajista, n = 14 903)

- Vastaajat, jotka eivät olleet merkinneet pelaamista harrastukseksi – eli eivät katsoneet pelaamisen kuuluneen heidän harrastuksiinsa

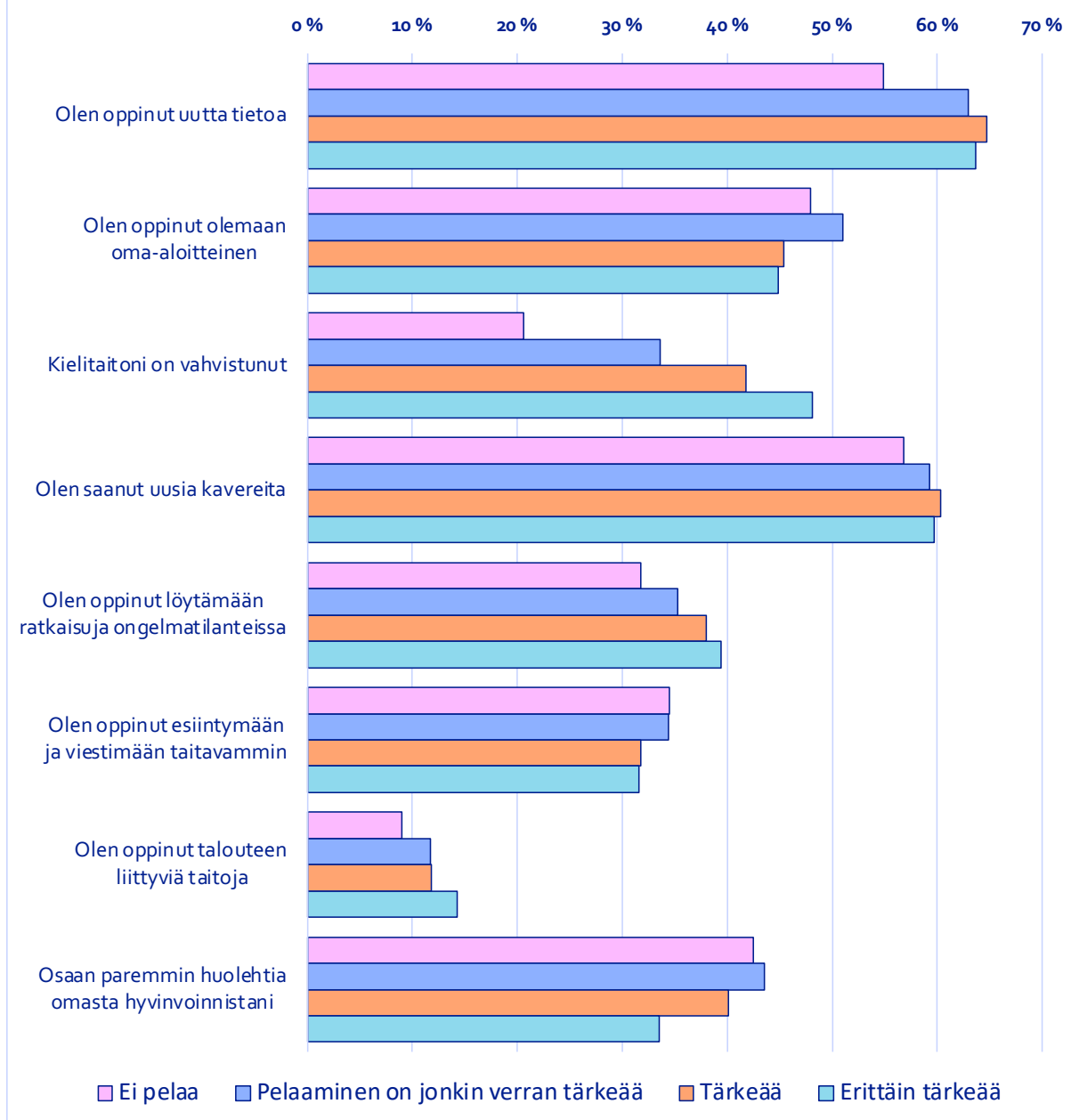
*pelaavia nuoria n = 5 578

Analyysin olemme toteuttaneet ristiintaulukomalla ja tulosten esittämisessä olemme nostaneet esille erityisesti niitä tuloksia, joiden kohdalla erot pelaamista tärkeänä pitävien ja ei niin tärkeänä pitävien vastaukset erosivat eniten toisistaan ja toisaalta pelaajien ja ei-pelaavien nuorten vastauksissa voitiin havaita eroja. Kuvaajan 1. tulkinnassa on hyvä huomioida, ettemme kysyneet suoraan, mitä valmiuksia nuoret kokivat oppineensa minkäkin harrastuksen tai järjestön kohdalla, vaan kartoitimme yleisesti, mitä valmiuksia nuoret kokivat oppineensa järjestö- ja harrastustoiminnan kautta, ja vertasimme tätä eri harrastuksiin ja järjestötoimintaan osallistumisiin.

Tutkimuskysymys 1. Miten ei-pelaajat ja eri pelaajaryhmät eroavat toisistaan suhteessa järjestö- ja harrastustoiminnassa opittuun?

Ensin halusimme selvittää, miten ei-pelaajat ja eri pelaajaryhmät eroavat toisistaan suhteessa järjestö- ja harrastustoiminnassa opittuun. Kuten kuvaajasta 1. näkyy, kovin suuria eroja eri pelaajaryhmien välillä ei ollut tunnistettavissa. Myös pelaamisen hyvin merkitykselliseksi kokeneet aktiivipelaajat kokivat oppineensa järjestö- ja harrastustoiminnan kautta varsin monipuolisesti erilaisia valmiuksia, ja itse asiassa he kokivat oppineensa monia valmiuksia jopa enemmän kuin ei-pelaavat vastaajat. Huomiotamme kiinnitti myös se, että vastoin ajatuksia pelaamisen syrjäyttävästä vaikutuksesta, pelaamista harrastavat nuoret vastasivat useammin kuin ei-pelaajat saaneensa uusia kavereita harrastuksestaan. Poikkeuksena myönteisinä pidettäviin harrastuksesta saatuihin asioihin olivat hyvinvointiin ja esiintymiseen liittyvät valmiudet, joita ei-pelaavat vastaajat raportoivat oppineensa suhteessa enemmän järjestö-harrastustoiminnan kautta kuin aktiivipelaajat. Kielitaidon oppimisen korostuminen aktiivisesti pelaavien nuorten kohdalla selittyy sillä, että peleissä ja pelaajayhteisöissä pääasiallinen kieli on englanti.

"Mitä seuraavista asioista olet saanut harrastus- ja yhdistystoiminnan kautta?"

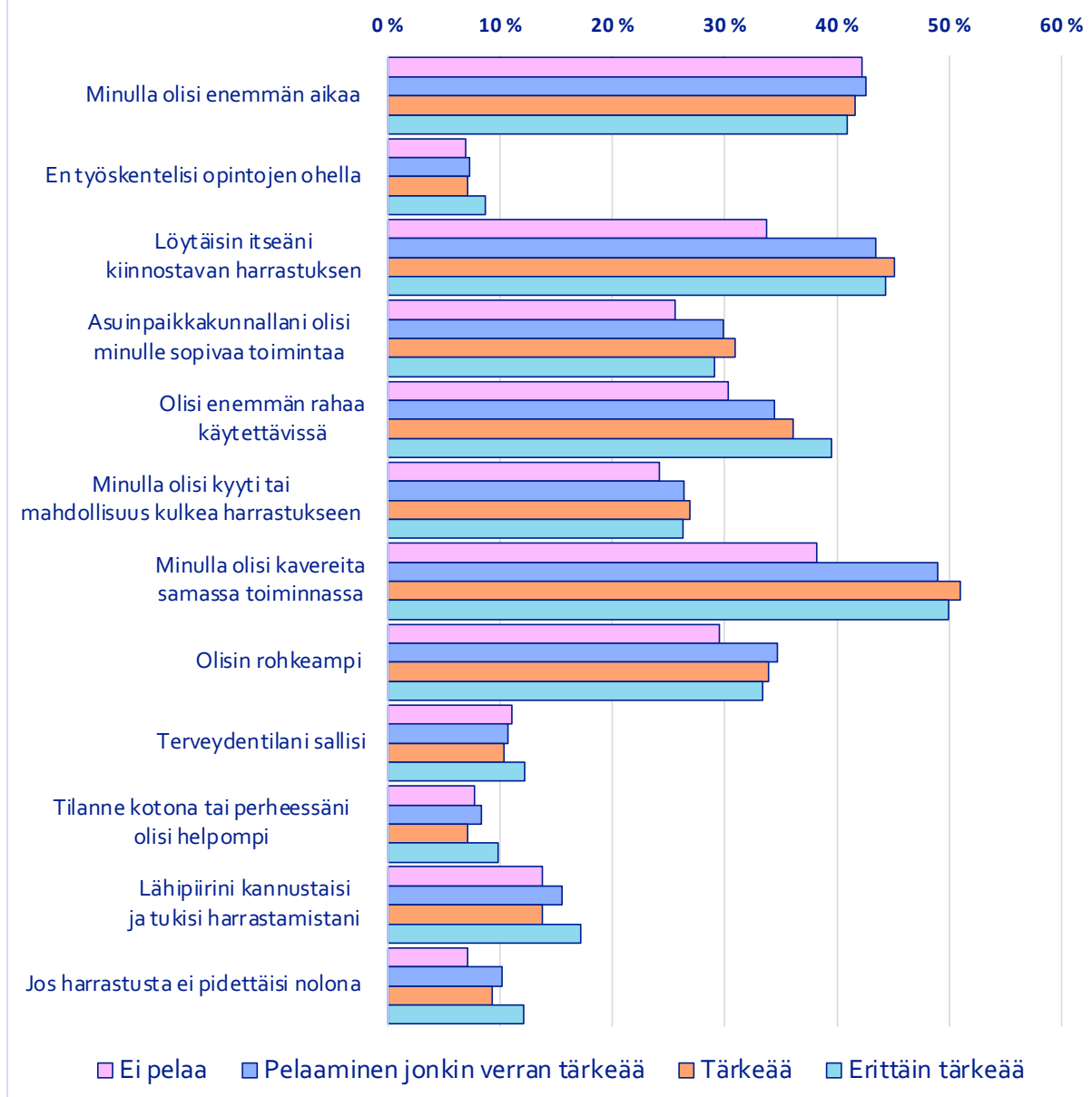
Kuvaaja 1. Eri pelaajaryhmien yhteys järjestö- ja harrastustoiminnasta opittuun – merkittävimmät erot eri pelaajaryhmien välillä.

Tutkimuskysymys 2. Mitkä tekijät lisäisivät eri pelaajaryhmien halua monipuolistaa omaa järjestö- ja harrastustoimintaa?

Seuraavaksi selvitimme, mitkä tekijät voisivat lisätä eri pelaajaryhmien halua monipuolistaa omaa järjestö- ja harrastustoimintaansa. Verratessa tässä ei-pelaajia ja pelaajia keske-

nään nousi tuloksista esille, että pelaajien kohdalla harrastamishaluja kasvattaisi erityisesti kiinnostavan harrastuksen löytäminen, parempi taloudellinen tilanne sekä mahdollisuus harrastaa yhdessä kavereiden kanssa. Tuloksia voitaneen tulkita myös siten, että ei-pelaajat tunsivat vähemmän harrastamiseen liittyviä esteitä, vaikka esteitä tiedusteltiin kyselyssä myönteisemmän kysymyksenasettelun kautta.

Asiat, mitkä lisäisivät halua ja mahdollisuuksia harrastaa, jos...

Kuvaaja 2. Eri pelaajaryhmien vastaukset, siitä mitkä tekijät voisivat tukea uuden harrastuksen aloittamista.

Tutkimuskysymys 3. Onko pelaamista harrastavalla nuorella muita harrastuksia?

Tarkastelimme kyselyaineiston valossa myös pelaavien nuorten osallistumista järjestö- ja harrastustoimintaan. Kun koko aineistossa harrastuksenaan pelaavia nuoria on noin 37 % ja niitä nuoria, jotka eivät harrasta pelaamista noin 63 %, voi alla olevasta taulukosta 1. havaita,

että monen järjestöryhmän kohdalla pelaaminen ei juurikaan vaikuta osallistumisaktiivisuuteen. Tämä tarkoittaa, että ei-pelaavien nuorten prosentuaalinen määrä kyseisen järjestön kohdalla on lähellä 63 %.

Poikkeuksiakin toki on: esimerkiksi vertaistuki-, potilas-, tai vammaisjärjestöissä, poliittisen puolueen lapsi- tai nuorisjärjestöissä tai yhteiskunnallisen vaikuttamisen järjestöissä toimii vähemmän

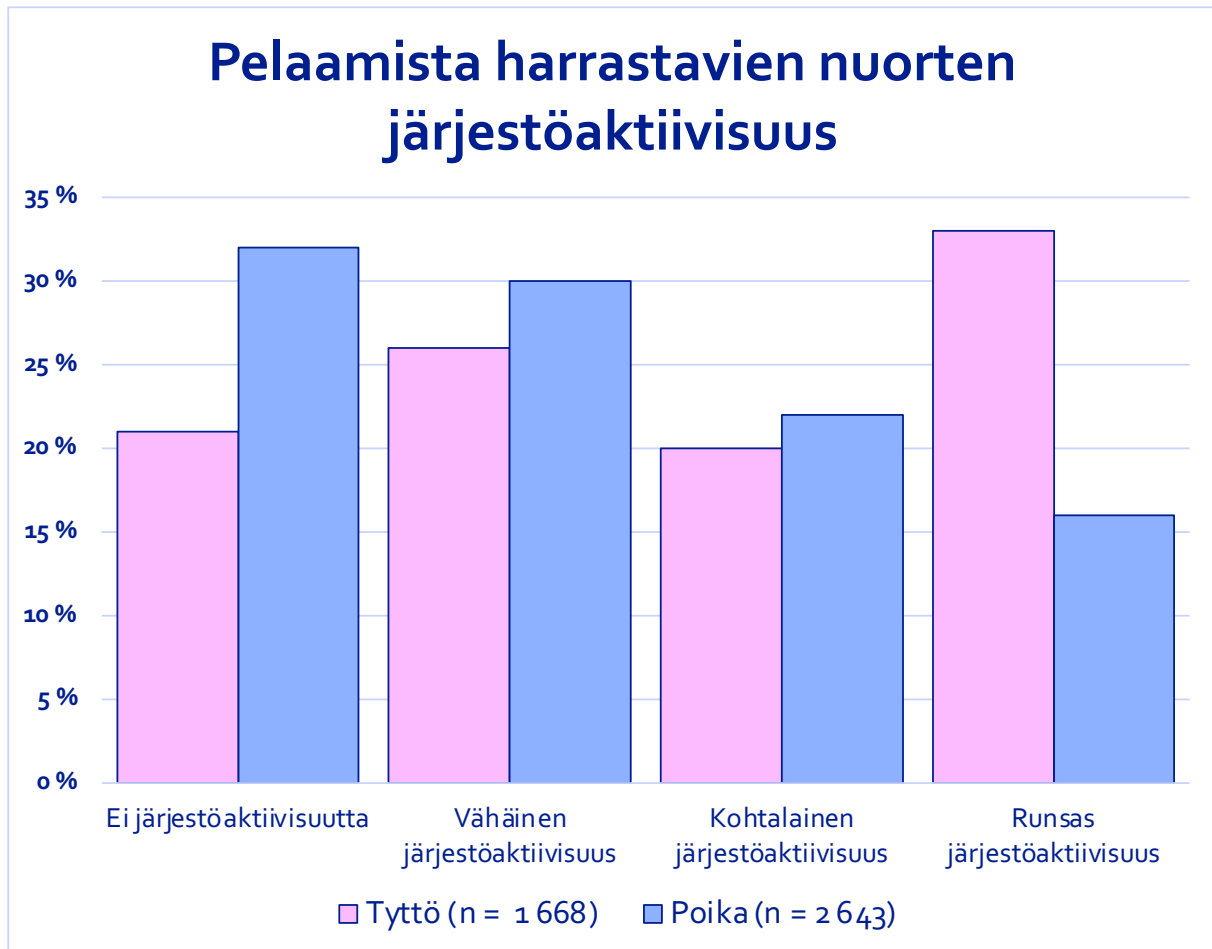
Taulukko 1. Nuorten osallistuminen järjestötoimintaan ja harrastaminen peliharrastuksen mukaan.

Järjestöihin osallistuminen	Pelaamisen tärkeys			
	Ei pelaa	Ei juurikaan tärkeä	Tärkeä	Erittäin tärkeä
Urheiluseura tai liikuntajärjestö	66 %	11 %	12 %	11 %
Nuorten harrastusjärjestö	62 %	13 %	13 %	12 %
Kulttuurijärjestö	67 %	12 %	12 %	10 %
Opiskelijajärjestö	65 %	13 %	12 %	10 %
Luonnon- tai ympäristönsuojelujärjestö	73 %	6 %	10 %	11 %
Vertaistuki-, potilas-, tai vammaisjärjestö	68 %	10 %	9 %	13 %
Poliittisen puolueen lapsi- tai nuorisojärjestö	68 %	8 %	13 %	12 %
Yhteiskunnallisen vaikuttamisen järjestö	70 %	9 %	10 %	11 %
Uskonnolliset järjestöt ja seurakunnat	66 %	12 %	11 %	10 %
Muut harrastusjärjestöt	60 %	12 %	13 %	15 %
Vaikuttajaryhmät ja verkostot	59 %	14 %	11 %	15 %
Muu harrastaminen				
Kuvataide	57 %	14 %	15 %	15 %
Käsityöt, puutyöt	59 %	14 %	15 %	13 %
Moottoritekniikka	52 %	13 %	19 %	17 %
Teatteri, sirkus, tanssi	74 %	10 %	10 %	7 %
Lukeminen	59 %	14 %	15 %	13 %
Kirjoittaminen, bloggaus	60 %	14 %	13 %	13 %
Musiikki	60 %	13 %	14 %	14 %
Kuntoliikunta	66 %	12 %	13 %	10 %
Urheilulajiharrastus	68 %	11 %	11 %	10 %
Kulttuuritapahtumissa käynti	57 %	15 %	14 %	14 %
Valokuvaus, videoiden kuvaus ja editointi	54 %	14 %	16 %	17 %
Tietokoneet, koodaaminen, ohjelmointi	24 %	12 %	22 %	42 %
Kielen opiskelu	53 %	14 %	16 %	17 %
Luonto- ja eläinharrastukset	61 %	14 %	13 %	12 %

pelaamista harrastavia nuoria, kuin mikä on koko aineiston pelaajien osuus. Vastaavasti muissa harrastusjärjestöissä, kuten vapaapalokunnassa, metsästysseurassa tai maanpuolustusjärjestöissä toimivat nuoret harrastavat enemmän pelaamista, ja 15 %:lle näistä nuorista pelaaminen on erittäin tärkeää. Vielä vahvemmin pelaamisen harrastaminen näkyy vaikuttajaryhmissä ja verkostoissa toimivilla nuorilla.

Nuorten harrastamisessa pelaamisharrastuksen tärkeys näyttäytyy vahvempana kuin järjestötoiminnan kohdalla. Poikkeuksena ovat teatterin, sirkuksen ja tanssin harrastajat. He eivät juurikaan ole kiinnostuneita pelaamisesta. Heistä vain 7 % kertoo pelaamisen olevan heille erit-

täin tärkeää. Samoin kuntoliikunnan tai liikuntalajeja harrastajille pelaaminen ei ole tärkeä harrastus. Kaikkien muiden kyselyssä mainittujen harrastusten osalta pelaamista vaikuttaa harrastavan enemmän kuin tuo edellä mainittu 37 % kaikista vastaajista. Esimerkiksi moottoritekniikkaa, valokuvausta, videoiden kuvaamista ja editointia sekä kielten opiskelua harrastavista nuorista lähes puolet harrastaa myös pelaamista. Samalla kaikkien näiden kolmen harrastusryhmän kohdalla 17 % nuorista pelaaminen on erittäin tärkeä harrastus. Tietokoneita, koodaamista ja ohjelmointia harrastavista nuorista 76 % harrastaa myös pelaamista ja 42 % heistä pelaaminen on erittäin tärkeä harrastus.

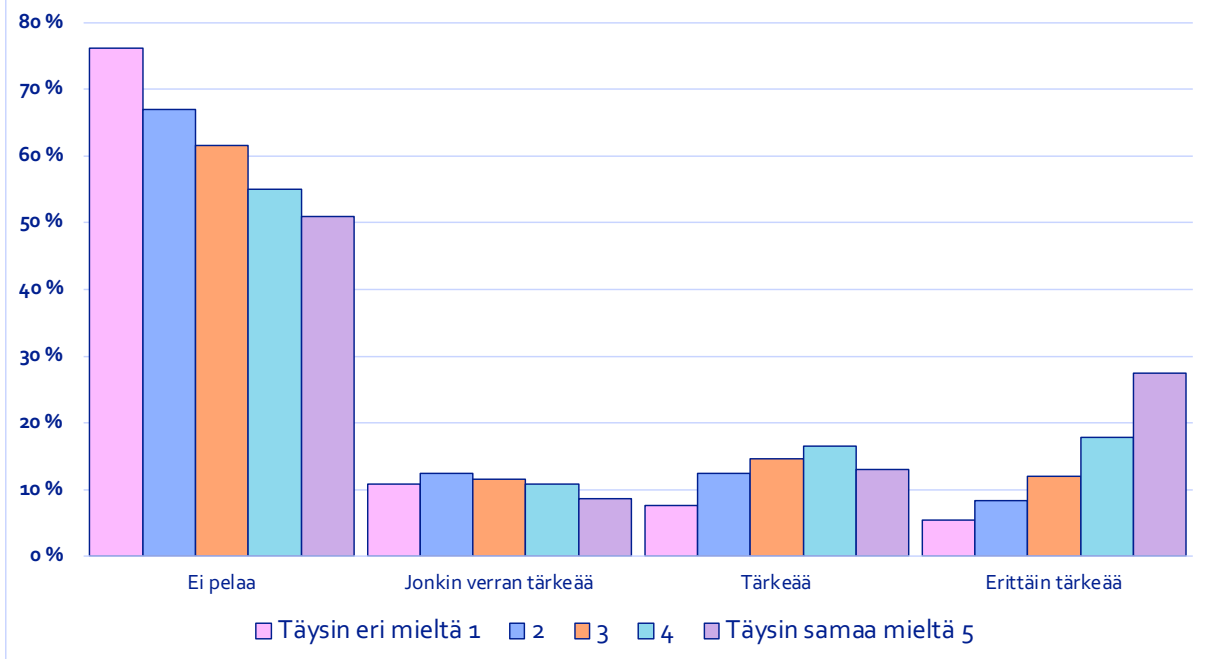
Kuvaaja 3. Pelaamista harrastavien nuorten järjestöaktiivisuus tyttöjen ja poikien välillä.

Nuorten osallistumista järjestötoimintaan voidaan tarkastella myös sen mukaan, kuinka aktiivista se on ollut: esimerkiksi kuinka monen eri järjestön toimintaan nuori oli osallistunut. Kuvaajasta 3. voi havaita sen, miten pelaamista harrastavien nuorten kiinnittyminen järjestötoimintaan vaihteli sukupuolen mukaan. Poikien pelaamisharrastus oli vahvinta silloin, kun he eivät ole osallistuneet järjestötoimintaan, vähiten alimmalle tasolle niiden poikien kohdalla, joilla oli runsas järjestöaktiivisuus. Vastaavasti tyttöjen vastausten perusteella järjestöaktiivisuus vaikutti päinvastaisesti. Mitä aktiivisempi tyttö oli järjestötoiminnassa, sitä enemmän hän myös pelasi. Muunsukupuolisten ja niiden nuorten, jotka eivät halunneet sanoa sukupuoltaan, osuudet olivat sen verran pieniä, että niistä ei voi laajemmin tehdä huomioita järjestöaktiivisuuden vaikutuksen suhteen.

Missä pelaamista harrastava nuori viettää aikaansa?

Aineiston perusteella voidaan myös tarkastella sitä, missä pelaamista harrastavat nuoret viettävät aikaansa. Kuvaajan 4. mukaan vaikuttaisi siltä, että niille nuorille, jotka eivät harrasta pelaamista, on tärkeää harrastaa kodin ulkopuolella. Sen sijaan mitä tärkeämpää pelaaminen on nuorelle, sitä vähemmän hän kaipaa kodin ulkopuolisia harrastuksia. Toisaalta, kun harrastuksena on pelaaminen ja se tapahtuu kotona omalta laitteelta, on harrastamisen paikka usein koti. Samalla juuri tähän liittyyne yksi pelaamiseen linkittyvä huoli: kotiinsa syrjäytyvät nuoret.

Vietän vapaa-aikaa mieluiten kotona, en kaipaa kodin ulkopuolisia harrastuksia

Kuvaaja 4. Pelaamisen tärkeyden suhde verrattuna siihen, viettävätkö pelaavat mieluummin aikaa kotona vai ulkopuolisissa harrastuksissa.

Johtopäätöksiä

Kuten kuvaajan 1. tuloksista selviää, pelaamisen hyvin tärkeäksi kokevat nuoret eivät välttämättä koe oppineensa järjestö- ja harrastustoiminnan kautta yhtään sen vähempää kuin ei-pelaavat nuoret – monien valmiuksien kohdalla tilanne oli jopa päinvastoin. Tätä voi selittää nykypäivän pelaamisharrastuksen monipuolisuus sekä vuorovaikutteisuus. Pelaamisella onkin todettu olevan myönteisiä yhteyksiä myös yhteisöllisyyteen ja hyvinvointiin (Johannes et al. 2020) sekä monenlaisien valmiuksien oppimiseen (Alho, Moisala & Salmela-Aro 2022). Oppimisympäristönä pelaamista ei pidäkään väheksyä, mutta on toisaalta hyvä huomioida, että digitaalinen toimintaympäristö ei tarjoa samanlaisia mahdollisuuksia oppia moninaisia vuorovaikutustaitoja, kuten esiintymistä ja tunnetaitoja, kuin fyysisessä ympäristössä tapahtuvat toiminnalliset kohtaamiset.

Kyselyaineiston perusteella pelaamista harrastavista nuorista monet kokevat (kuvaaja 2.), että heidän haluaan harrastaa enemmän, lisäksi kiinnostavan harrastuksen löytäminen. Kun tätä vertaa vastaavaan tulokseen ei-pelaavien

nuorten kohdalla, esille nousee kysymys siitä, voisiko pelaamisen koukuttavuus jotenkin heijastua tuloksiin. Harrastustoiminnan laajasta kirjosta voisi kuvitella jokaisen nuoren löytävän useampia kiinnostavia mahdollisuuksia harrastaa, mutta missä määrin ne pystyvät kilpailemaan kiinnostavuudessaan koukuttavan ja nopeita palkintoja tarjoavan pelimaailman kanssa? Toisaalta kotona omasta puhelimesta tai tietokoneesta tapahtuvan pelaamisen saatavuus on vahvaa, verrattuna esimerkiksi harrastuksiin, jotka edellyttävät pitkiäkin kuljettuja harrastukseen pääsemiseksi tai harrastukseen liittyvien erilaisten maksujen tai varusteiden taloudellinen kuormittavuus. Samalla on hyvä pitää mielessä sukupuolien väliset erot. Tytöillä pelaaminen linkittyy runsaaseen järjestöaktiivisuuteen ja pojilla siihen, että järjestöaktiivisuutta ei ole.

Pelimaailman ulkopuolisten harrastusten houkuttelevuuteen voisi tulosten perusteella vaikuttaa myös se, että pelaavilla nuorilla voi olla suhteessa vähemmän kavereita pelimaailman ulkopuolisissa vapaa-ajanaktiiviteeteissä

kuin ei-pelaavilla nuorilla (taulukko 2.). Lisäksi pelaamisen tärkeäksi kokevien nuorten ajatus harrastamisesta mieluiten kotona voi estää uusien harrastusten ja siten myös muiden kuin pelaavien kavereiden löytämistä.

Tuloksista voidaan kuitenkin myös havaita, että pelaamista harrastavilla nuorilla on myös muita harrastuksia. Liikunnallisiin harrastuksiin he osallistuvat kuitenkin vähemmän kuin kaikki kyselyyn vastanneet nuoret keskimäärin. Pelaaminen linkittyy kuitenkin vahvasti useisiin taideharrastuksiin, kuten kuvataiteisiin, valokuvaukseen tai videoiden tuottamiseen. Samoin kielten opiskelu on yksi pelaamista harrastavien nuorten muista harrastuksista. Kaikkein vahvin yhteys harrastamisessa on kuitenkin pelaamisen ja tietokoneiden, koodaamisen ja

ohjelmoinnin välillä. Näitä pelaamiseen liittyviä muita harrastuksia, erityisesti kielitaito, ohjelmointi ja audiovisuaaliset taidot, voidaan pitää myös tulevaisuuden työelämän taitoina.

Miten sitten tulisi suhtautua nuorten pelaamiseen? Pelatessa opitaan monia hyödyllisiä taitoja. Pelaajat ovat myös kertoneet saavansa uusia kavereita pelien kautta. Samalla harrastaminen tapahtuu kotoa käsin. Pelaamisen harrastamisen lisäksi nuorten elämään vaikuttaa monia muitakin tekijöitä. Pelaaminen itsessään tuskin saa nuorta syrjäytymään elämästään tai yhteiskunnasta. Jos nuoren elämäntilanteeseen liittyy muita riskitekijöitä, kuten vaikea perhetilanne tai oppimisen häiriöitä, saattaa pelaaminen osaltaan heikentää nuoren oman tulevaisuuden parhaiden mahdollisuuksien toteutumista.

Lähteet

Alho, Kimmo & Moisala, Mona & Salmela-Aro, Katariina 2022. Effects of Media Multitasking and Video Gaming on Cognitive Functions and Their Neural Bases in Adolescents and Young Adults. *European psychologist*, 2022, Vol.27 (2), p.131–140

Johannes Niklas & Vuorre, Matti & Przybylski Andrew K. 2021. Video game play is positively correlated with well-being. *R. Soc. Open Sci.*8:202049. <https://doi.org/10.1098/rsos.202049>

Kaunismaa, P. (2022). Yleiskuva nuorten harrastuksista ja järjestötoiminnasta. Teoksessa P. Kaunismaa (toim.), *Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä*. P. Kaunismaa (toim.). Osaamiskeskus Kentauri, Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisu, 142 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/04/harrastus-ja-jarjestotoiminnan-merkitys-nuorten-elamassa.pdf>

Kinnunen, Jani & Tuomela, Milla & Mäyrä, Frans 2022. Pelaajabarometri 2022. Kohti uutta normaalia. TRIM Research Reports 31. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2732-3>

Meriläinen, Mikko 2020. Kohti pelisivistystä. Nuorten digitaalinen pelaaminen ja pelihaitat kotien kasvatuskysymyksenä. Helsingin yliopisto. *Kasvatustieteellisiä julkaisuja* 66.

Osaamiskeskus Kentauri 2022. *Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä*. P. Kaunismaa (toim.). <https://www.humak.fi/julkaisut/harrastus-ja-jarjestotoiminnan-merkitys-nuorten-elamassa/>

Salasuo, M., Tarvainen, K. & Myllyniemi, S. (2021). Tilasto-osio. Teoksessa: *Harrastamisen äärellä - lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. M. Salasuo (toim.) Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf>

Sutila, Miia 2020. Non-toxic – pelikasvatusta kotona ja nuorisotyössä. Helsinki: Helsingin kaupunki. <https://hel.fi/static/liitteet-2019/KuVa/julkaisut/NonToxic251120.pdf>

Tormulainen, A. (2022). Sukupuoli nuorten harrastus- ja järjestöosallistumisessa. Teoksessa P. Kaunismaa (toim.), Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä. P. Kaunismaa (toim.). Osaamiskeskus Kentauri, Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 142 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/04/harrastus-ja-jarjesto-toiminnan-merkitys-nuorten-elamassa.pdf>

Vaara, L. (2022). Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten oppimisessa. Teoksessa P. Kaunismaa (toim.), Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä. P. Kaunismaa (toim.). Osaamiskeskus Kentauri, Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 142 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2022/04/harrastus-ja-jarjesto-toiminnan-merkitys-nuorten-elamassa.pdf>

Liikuntajärjestöt ja urheilun harrastaminen

Pekka Kaunismaa

Aineistossa liikuntaan liittyviä aktiviteetteja kysyttiin sekä järjestötoiminnan että harrastusten yhteydessä. Järjestöosallistumisen yhteydessä kysyttiin osallistumista ”urheiluseuraan tai liikuntajärjestöön (lajiseura, joukkue ym.)”. Harrastusten yhteydessä puolestaan kysyttiin urheilulajiharrastusta sekä kuntoliikuntaa. Indikaattoreista käytetään yhdessä nimitystä liikuntaosallistuminen.

Aineiston mukaan 52 % kyselyn nuorista osallistuu liikuntajärjestöjen toimintaan. Liikuntajärjestöihin osallistuminen on ylivoimaisesti yleisin järjestötoiminnan tyyppi nuorten keskuudessa. Korkeita, mutta hieman seuraosallistumista matalampia prosenttiosuuksia havaitaan, kun kysytään liikuntaa harrastuksena. Kuntoliikuntaa ilmoittaa harrastavansa 44 % ja jotakin urheilulajia 40 % kyselyyn osallistuneista nuorista.

Taulukko 1. Nuorten osallistuminen urheiluseuran toimintaan ja kuntoliikuntaan.

Urheilulaji harrastuksena		
Urheiluseuraan osallistuminen	Ei	Kyllä
Ei osallistuu	83 %	18 %
Osallistuu	39 %	61 %
Kuntoliikunta harrastuksena		
Urheiluseuran toimintaan osallistuminen	Ei	Kyllä
Ei osallistuu	69 %	31 %
Osallistuu	44 %	56 %
Urheilulaji harrastuksena		
Kuntoliikunta harrastuksena	Ei	Kyllä
Ei	66 %	34 %
Kyllä	52 %	48 %

Tässä artikkelissa tarkastellaan, millaisiin taustatekijöihin liikuntaseuroihin osallistuminen ja liikunnalliset harrastukset aineiston perusteella nuorilla liittyvät. Ensin kuitenkin analysoidaan, mittaavatko kaikki kolme muuttujaa olennaisesti samaa asiaa eli liikunnallista harrastaneisuutta, vai ovatko ne ilmiöinä erillisiä. Tämä saadaan selville, kun tarkastellaan niiden yhteisvaihtelua.

Taulukossa 1. on ristiintaulukoitu vastaukset muuttujiin. Sen mukaan ilmenee, että niillä on jossakin määrin yhteisvaihtelua. Yhteisvaihtelu on voimakasta liikuntaseuraan osallistumisen ja urheilulajiharrastuksen välillä. Seuraosallistujista urheilulajia ilmoittaa harrastavansa 61 %, kun seuraan osallistumattomista vain 18 %. Silti suuri määrä liikuntaseuraan kuuluvista ei katso harrastavansa urheilulajia ja urheilulajeja harrastetaan myös ilman seuraosallistumista. Ne ovat siis jossain määrin eri ilmiöitä, vaikkakin suurelta osin päällekkäisiä.

Kuntoliikunnan harrastaminen puolestaan eroaa ilmiönä liikuntaseuratoiminnasta ja urheilulajiharrastuksesta. Kuitenkin seuratoiminta ja lajiharrastus lisää todennäköisyyttä harrastaa myös kuntoliikuntaa. Yhteys on voimakkaampi seuratoiminnan ja kuntoliikunnan kuin lajiharrastuksen ja kuntoliikunnan välillä.

Päätelmä edellisestä on, että liikuntaa koskevat kysymykset ovat yhteisvaihtelussa keskenään, mutta mittaavat myös osittain eri ilmiöitä. Jatkossa artikkelissa verrataan kolmea kysymystä keskenään. Vertailuun otetaan neljänneksi kategoriaksi nuoret, jotka vastaavat kaikkiin kolmeen liikuntaosallistumista ja -harrastamista koskeviin kysymyksiin ei. Heitä on 27,4 % aineistosta.

Taulukossa 2. on vertailtavien ryhmien osuus koko aineistosta. Taulukossa ilmenee myös keskiarvo kysymyksestä seuraosallistumisen ja harrastusten tärkeydestä. Yleisesti ottaen suurin

Taulukko 2. Vastajat kategorioittain kokonaisaineistosta ja liikuntaosallistumisen tärkeys (n = 14 903).

	Osuus vastaajista	Tärkeyden (1–5) keskiarvo
Liikuntaseuraan osallistuvat	52 %	3,91
Lajiharrastajat	40 %	4,19
Kuntoliikunnan harrastajat	44 %	4,48
Ei liikunnallista harrastusta	27 %	0

Taulukko 3. Liikuntaseuraan ja liikuntaharrastukset sukupuolittain (n = 14 903).

	Tyttö	Poika	Muu sukupuoli	Koko aineisto
Liikuntaseuraan osallistuminen	58 %	48 %	29 %	52 %
Urheilulajiharrastus	41 %	42 %	23 %	40 %
Kuntoliikunnan harrastus	52 %	36 %	23 %	44 %
Ei mikään näistä	21 %	32 %	53 %	27 %

osa vastaajista pitää liikuntaosallistumistaan erittäin tärkeänä. Kysyttäessä asteikolla ei lainkaan tärkeä (1) – erittäin tärkeä (5), lähes tai yli puolet vastaajista antoi osallistumiselleen arvon 5. Seuraosallistumisen arvioi erittäin tärkeäksi 42 % osallistujista, kuntoliikuntaharrastuksen myös 42 % harrastajista ja urheilulajiharrastuksen peräti 63 % harrastajista. Mainitut prosenttilukemat ovat verraten korkeita, vain harvoissa muissa harrastuksissa esiintyy näin korkeita tärkeyden osuuksia.

Sukupuolten erot liikuntaosallistumisessa

Liikuntaosallistuminen sukupuolittain käy ilmi taulukosta 3. Tytöt osallistuvat liikuntaseuratoimintaan selvästi poikia useammin. 58 % tytöistä ja 48 % pojista osallistuu seuratoimintaan. Muunsukupuolisten (joita aineistosta on 3,2 %) osallistuminen seuratoimintaan on huomattavasti vähäisempää eli 29 %.

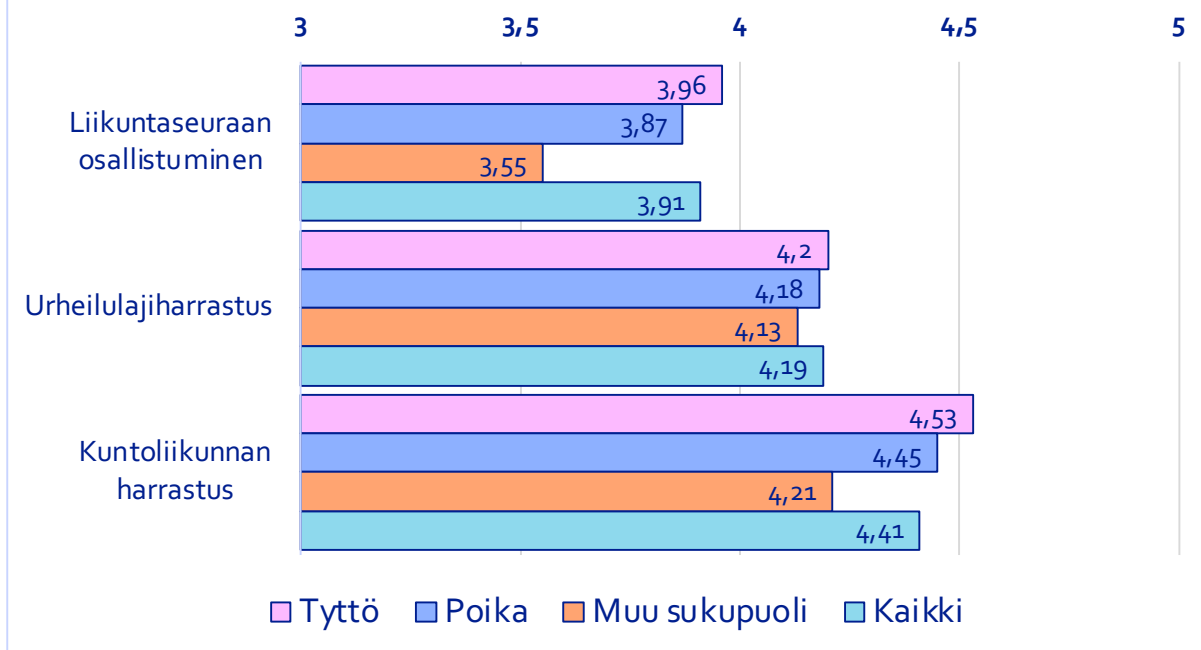
Urheilulajiharrastus on hiuksenhienosti yleisempää pojilla kuin tytöillä. Muunsukupuolisten harrastuneisuus on selvästi vähäisempää aivan kuten seuraosallistuminenkin. Kuntoliikunnan harrastaminen on tytöillä (52 %) selvästi yleisempää kuin pojilla (36 %). Kuntoliikunnassakin muunsukupuoliset harrastavat selvästi vähemmän, osuus on 23 % muunsukupuolisista.

Kokonaisuudessaan tytöillä ilmenee jonkun verran enemmän liikuntaosallistumista kuin pojilla. Tytöistä vain joka viides (21 %) ei harrasta tai osallistu liikuntaseuran toimintaan, kun pojilla osuus on lähes kolmannes (32 %). Liikuntaosallistuminen on huomattavan vähäistä muunsukupuolisilla (53 %, ei liikuntaosallistumista). Poikien liikuntaosallistumisessa painottuu verrattain paljon lajiharrastus, tyttöjen liikuntaosallistumisessa puolestaan seura-toiminta ja kuntoliikunta.

Muunsukupuolisten osuus kaikista liikuntaosallistumisen indikaattoreista on selvästi poikia ja tyttöjä vähäisempää, myös kuntoliikunnassa. Kuitenkin prosenttiosuudet heidänkin osaltaan ovat 20–30 välissä, joten olisi liioiteltua esittää, että liikuntaosallistuminen olisi aivan harvinaista tai että muunsukupuoliset suljettaisiin selvästi liikunnan mahdollisuuksista ulos. Prosenttiosuudet ovat kuitenkin niin paljon pienempiä, että jatkotarkastelun arvoisia havainnot kyllä olisivat.

Liikuntaosallistumisen koettu tärkeys on korkeinta kuntoliikunnan harrastamisessa, jossa tytöt arvioivat tärkeyden keskiarvolla 4,53 ja pojat 4,45 (kuvaaja 1.). Kuntoliikuntaa harrastavien muunsukupuolisten keskimääräinen arvio on 4,21 ja lukema on siis selvästi alhaisempi kuin tytöillä ja pojilla. Samantapainen ero poikien, tyttöjen ja muunsukupuolisten välillä esiintyy liikuntaseuratoimintaan osallistumisessa. Urheilulajiharrastuksessa erot ovat hyvin vähäisiä sukupuolten välillä.

Liikuntaosallistumisen koettu tärkeys sukupuolittain, keskiarvo

Kuvaaja 1. Liikuntaosallistumisen koettu tärkeys sukupuolittain.

Kuntoliikunnan ja urheilulajin harrastamisen kohdalla on käytettävissä myös tieto, onko harrastus omatoimista sekä harrastetaanko ryhmämuotoisesti. Kuntoliikunnassa pojille ja muunsukupuolisille on tyypillisempää harrastaa ryhmämuotoisesti. 23 % pojista ja 22 % muunsukupuolisista harrastaa kuntoilua ryhmässä, kun tytöistä näin kertoo tekevänsä 16 %. Urheilulajiharrastuksen osalta erot menevät toiseen suuntaan: tytöt urheilevat useammin (83 %) ryhmämuotoisesti kuin pojat (80 %). Muunsukupuolisten urheilulajiharrastajien lukema on 73 %.

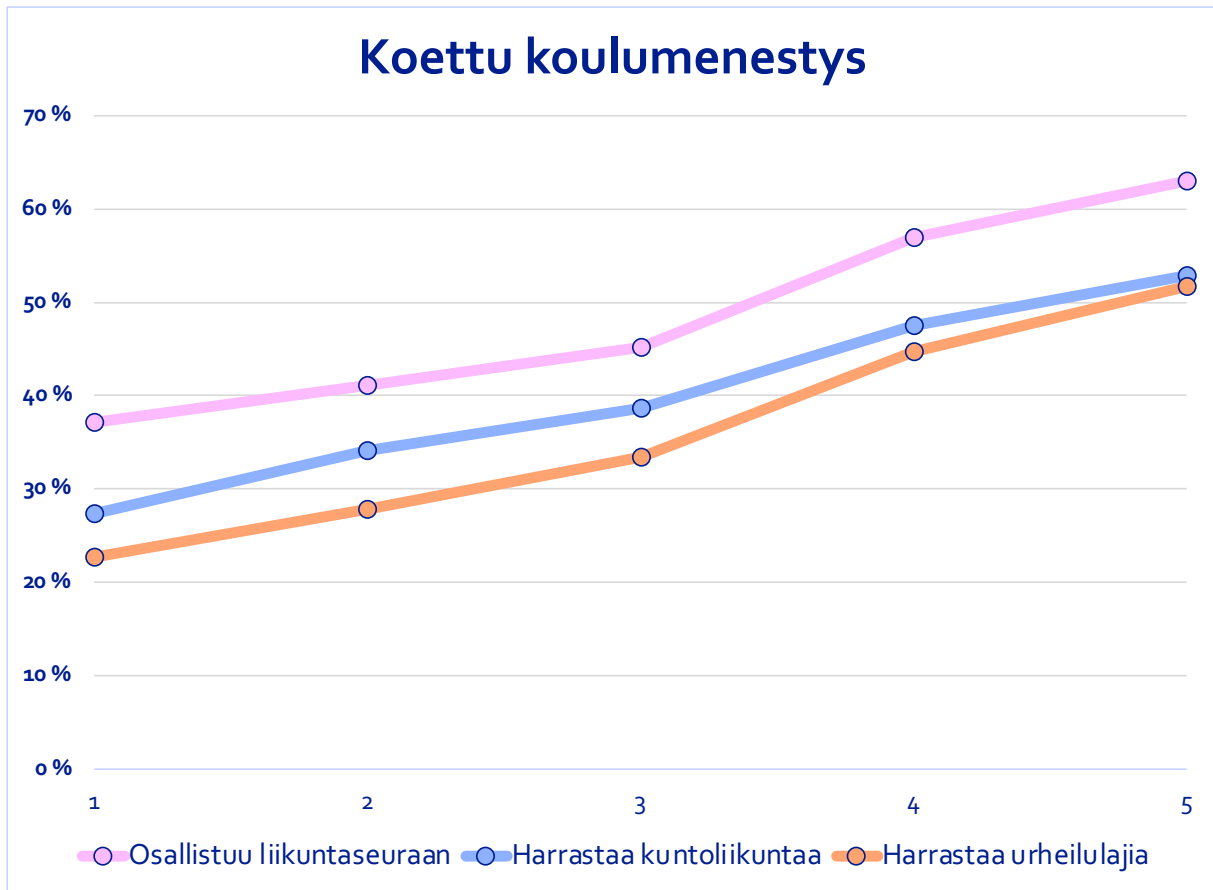
Koulu, oppiminen ja liikuntaosallistuminen

Liikuntaosallistumisella ja menestyksellä koulussa ja opinnoissa on selvä yhteys. Kuvaajassa 2. esitetään yhteys koetun koulumenestyksen kanssa. Sen mittarissa kysyttiin mielipidekysymyksenä ”Menestyn hyvin opinnoissani” ja vastaukset annettiin skaalalla 1–5 (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä). Kuvaajassa ovat niiden prosentiosuudet, jotka koetun koulumenestyk-

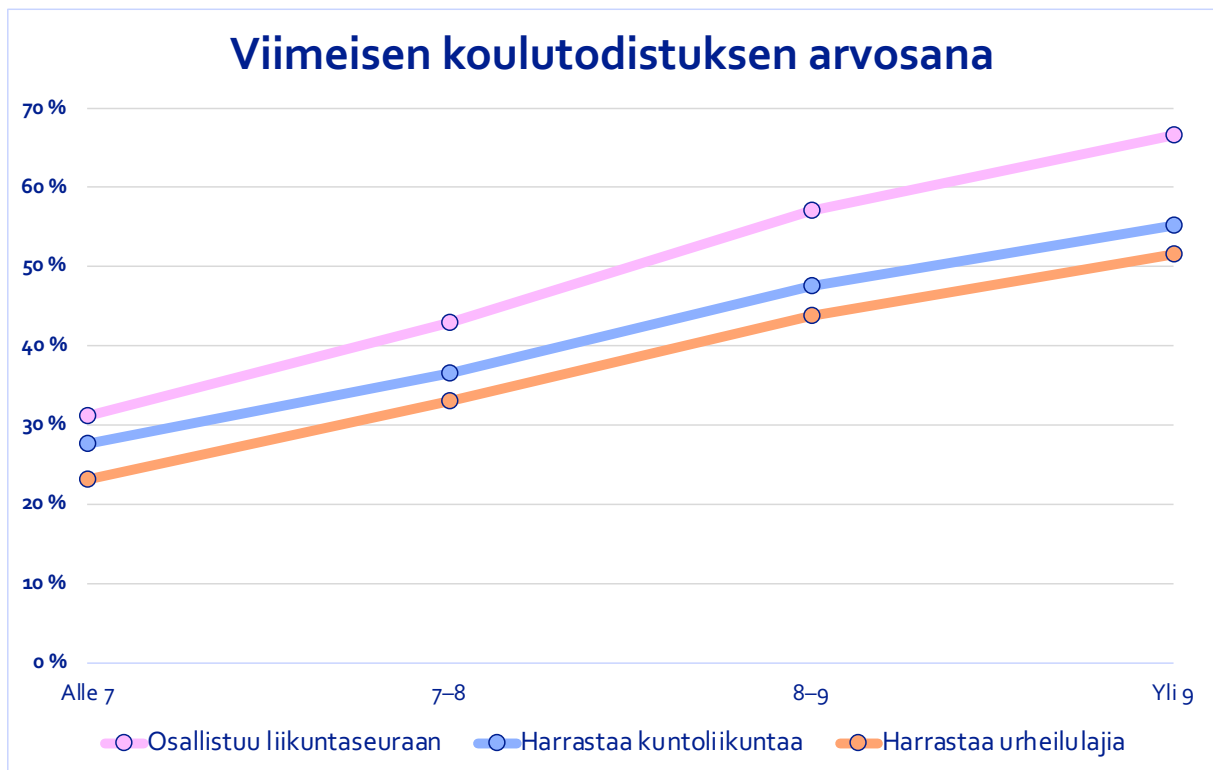
sen vastaajista osallistuvat liikuntaseuratoimintaan ja liikunnallisiin harrastuksiin. Kaikissa liikuntaosallistumisen indikaattoreissa vaihtelu on huomattavaa. Heikoksi koettu opintomenestys yhdistyy vähäiseen liikuntaosallistumiseen ja vahvaksi koettu opintomenestys runsaaseen. Sama toistuu, kun tarkastellaan yhteyttä (kuvaaja 3.) vastaajan ilmoittamaan viimeisen peruskoulutodistuksen keskiarvoon.

Liikuntaosallistuminen yhdistyy paljon voimakkaammin koulumenestykseen kuin mikään muu järjestöosallistuminen ja harrastuksen laji – poikkeuksena lukemisharrastus, jonka vahvaa yhteyttä koulumenestykseen voi pitää odotettavana.

Myös liikuntaosallistumisen tärkeyttä koskevat kysymykset korreloivat sekä koetun koulumenestyksen että keskiarvon suhteen: mitä paremmin menestyy koulussa, sitä tärkeämmäksi liikuntaharrastuksensa ja liikuntajärjestöosallistumisen kokee. Tämä ei ole poikkeuksellinen havainto suhteessa muihin järjestöosallistumisen ja harrastusten tyypeihin verrattuna, vaan toistuu useassa muussakin järjestötoiminnassa ja harrastuksissa, joskaan ei kaikissa.

Kuvaaja 2. Koettu koulumenestys ja liikuntaosallistuminen. Osallistujien prosenttiosuus.

Kuvaaja 3. Liikuntaosallistuminen ja koulutodistuksen lukuaineiden keskiarvo. Osallistujien prosenttiosuus.

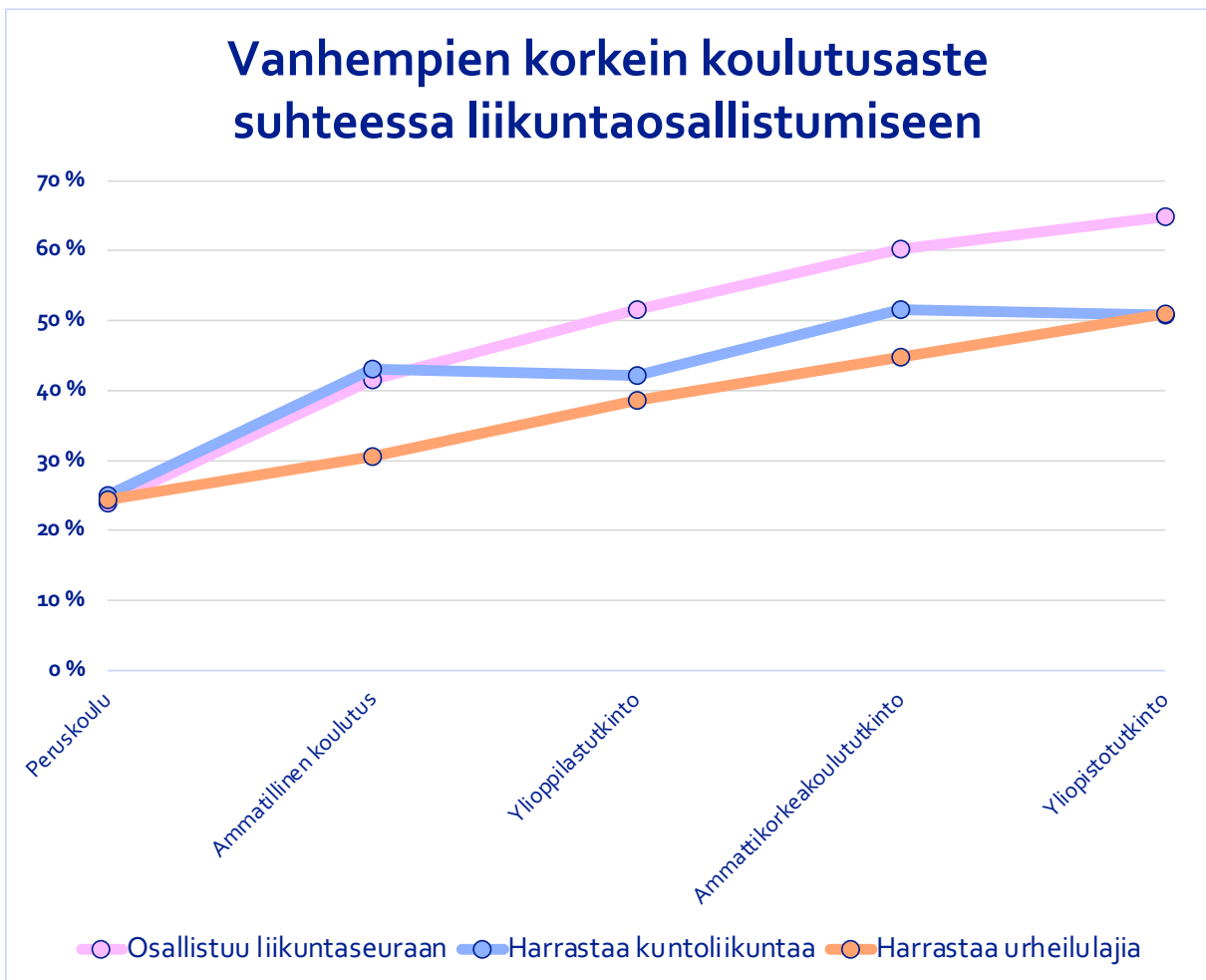
Tarkastelun johtopäätöksenä on, että liikuntaosallistuminen korreloi poikkeuksellisen voimakkaasti koulumenestyksen kanssa. Eroa ei selitä tyttöjen jossain määrin korkeampi liikuntaosallistuminen, vaikka tyttöjen koettu ja keskiarvolla mitattu koulumenestys on kyselyyn vastanneiden osalta korkeampi kuin pojilla ja muunsukupuolisilla.

Liikuntaosallistuminen ja perhetausta

Aineistossa on niukalti nuoren sosioekonomista taustaa mittavia muuttujia. Paras perheen asemaa kuvaava muuttuja on vanhempien *koulutustausta*. Nuorilta kysyttiin vanhempien korkeinta koulutusastetta viisiportaisena luokitteluna sekä vaihtoehdolla *en osaa sanoa*. Kuvaajassa 4. on esitetty vanhempien koulutustason ja liikuntaosallistumisen välinen yhteys.

Havaitaan, että vanhempien koulutustason noustessa lasten liikuntaosallistuminen lisääntyy suuresti. Huomattavinta vanhempien koulutusasteen vaikutus on nuorten liikuntajärjestöihin osallistumiseen ja maltillisinta kuntoliikuntaan. Liikuntaseuraosallistuminen ja urheilulajiharrastus nousevat vanhempien koulutusasteen kohotessa varsin lineaarisesti. Kuntoliikunnan harrastuneisuus ei nouse kuvaajassa enää kovin huomattavasti vanhempien peruskoulun jälkeisen tutkinnon jälkeen.

Organisoidumpi, ohjatumpi ja yhteisömuotoinen liikunnan harrastuneisuus on enemmän yhteydessä vanhempien koulutustasoon ja oletetusti sosioekonomiseen asemaan kuin vapaa-muotoinen ja omaehtoisempi kuntoliikunnan harrastaminen. Osittain kysymys on siitä, että korkeamman koulutustaustan perheissä on enemmän rahaa harrastuksiin. Tämä voisi selittää osittain sen, miksi liikuntaseuroihin osallistuminen ja urheilulajiharrastus yleistyvät perheen koulutustason noustessa kuntoliikuntaa

Kuvaaja 4. Vanhempien korkein koulutusaste ja liikuntaosallistuminen.

enemmän. Laajempi selitystapa voisi olla, että vanhempien koulutustason noustessa liikuntaosallistumiseen liittyvät muutkin resurssit lisääntyvät – sosiaalinen pääoma ja terveyttä, hyvinvointia ja liikunnallisuutta suosiva kulttuurinen ilmapiiri.

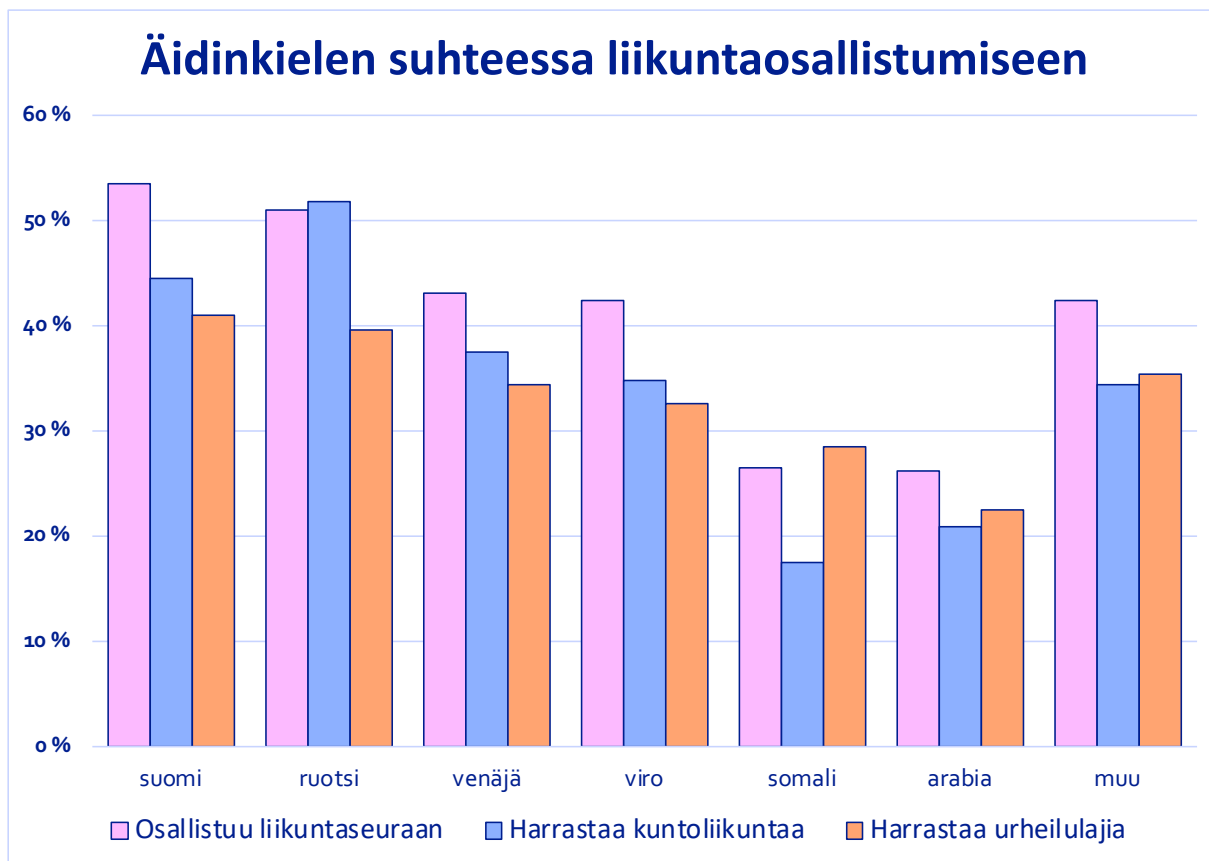
Liikuntaosallistuminen ja äidinkieli

Kuvaajassa 5. ilmenee äidinkielen yhteys liikuntaosallistumiseen. Liikuntaosallistuminen on yleisempää Suomen virallisia kieliä, suomea ja ruotsia, puhuvilla kuin useimmiten maahanmuuttajataustaisilla venäjää, viroa, somalia tai arabiaa puhuvilla.

Suomen- ja ruotsinkielisten nuorten välillä ei ole suuria eroja liikuntaseuroihin osallistumisen ja urheilulajiharrastuksen välillä. Kuntoliikuntaa ruotsinkieliset nuoret (52 %) harrastavat aineiston perusteella jossain määrin enemmän kuin suomenkieliset (45 %).

Muiden kuin suomen- ja ruotsinkielisten liikuntaosallistuminen on vähäisempää. Tulosten perusteella kysytyistä kieliryhmistä venäjän- ja vironkieliset erottuvat omaksi profiilikseen, joiden liikuntaosallistuminen on noin 10 prosenttiyksikköä kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvia matalammalla tasolla. Somalia ja arabiaa puhuvien nuorten liikuntaosallistumisen prosentti jää yleistäen noin puoleen kotimaisia kieliä puhuvista. Suurimmillaan ero on kuntoliikunnassa, pienimmillään urheilulajiharrastuksessa. Kieliryhmien erot pysyvät samansuuntaisina, vaikka vanhempien koulutustaso vakioitaisiin.

Aineiston perusteella muodostuu samantapainen kysymys kieliryhmien osalta kuin muunsukupuolisten. Onko liikuntaosallistumisessa dynamiikkaa, joka voi sulkea ulos tai jopa syrjiä? Aineisto ei anna mahdollisuuksia vastata kunnolla tähän kysymykseen. Mielenkiintoinen havainto tässä suhteessa on, että somalin- ja arabiankielisten kuntoliikunnan harrastaminen on suhteellisesti vieläkin vähäisempää kuin yhteisöllisten ja organisoitujen liikuntaseuraosallistumisen ja urheilulajiharrastamisen.

Kuvaaja 5. Ilmoitettu äidinkieli ja liikuntaosallistuneiden prosenttiosuus.

Osallisuuden ja liikunta-osallistumisen välinen yhteys

Kyselyssä oli 40 kysymyksen patteristo, jossa kysyttiin asenneväittämällä mielipidettä erilaisista omaa toimijuutta, sosiaalisia suhteita ja yhteiskunnallista osallisuutta koskevista asioista. Seuraavassa valikoituja kysymyksiä katsotaan suhteessa liikuntaosallistumiseen keskinäisen korrelaation valossa. Tarkasteltavat mielipidekysymykset on koostettu taulukkoon 4.

Taulukosta voi havaita, että liikuntaosallistumisen kolme eri muotoa näyttävät vaihtelevan hyvin samansuuntaisesti eri asennekysymysten kanssa. Tämä vahvistaa jo edeltävissä tarkasteluissa muodostunutta käsitystä, että liikuntaosallistumisen eri muodot eivät profiloidu omiksi asennepäristöikseen vaan keskimääräiset kuntoliikkujat, liikuntaseuroihin osallistuvat ja lajiharrastajat muistuttavat pääosin toisiaan.

Liikuntaosallistuminen on vahvassa negatiivisessa korrelaatioissa kysymyksen internetissä vietetyn ajan kanssa. Vahva positiivinen korrelaatio puolestaan ilmenee sosiaalisen elämän aktiivisuutta kuvaavan asennekysymyksen kanssa. Tästä muodostuu kuva, että liikkuvat nuoret arvostavat sosiaalista lähiosallisuutta eli sosiaalista elämää itsenäisen ajanvieton (esi-

merkiksi internetin parissa) asemesta. Aktiivisen sosiaalisen elämän arvostus on jopa hieman korkeampaa kuntoliikkujien kuin lajiharrastajien ja liikuntaseuroihin osallistuvien keskuudessa. Yksinäisyyden kokemuksen kanssa liikuntaosallistuminen on negatiivisessa korrelaatioissa, jonka voi tulkita kuvastavan sosiaalisen elämän aktiivisuuden toteutumista. Erityisen korkea korrelaatio on tässä kohdin urheilulajiharrastajien keskuudessa.

Muuttujat ”Koen että minulla menee elämässäni hyvin juuri nyt” ja ”Olen luottavainen palkkani ja toimeentuloni kehittymisestä tulevaisuudessa” valikoitiin tähän indikoimaan konventionaalisen menestymisen tunnetta ja odotushorisonttia tulevaisuudessa. Niissä molemmissa on luotettavan tason positiiviset korrelaatiot; tulevaisuusorientaatioissa nykyhetken menestymistä selvästi korkeammat. Liikuntaosallistuminen siis näyttää olevan elämässä menestymisen kanssa selvässä yhteydessä. Kumpi selittää kumpaa: liikuntaosallistuminen menestystä vai toisin päin, ei selviä. Oletettavaa on, että ne ovat osa laajempaa ilmiötä, jossa hyvin menemiseen kuuluu nuorilla liikunnalliset elämäntavat ja osallistuminen liikuntayhteisöihin.

Taulukko 4. Mielipidekysymysten korrelaatioita liikuntaosallistumisen kanssa.

	Osallistuu liikuntaseuraan	Harrastaa kuntoliikuntaa	Harrastaa urheilulajia
Vietän internetissä suuren osan vapaa-ajastani	-0,275**	-0,198**	-0,322**
Minulle on tärkeää, että sosiaalinen elämäni on aktiivista	0,149**	0,174**	0,155**
Tunnen itseni usein yksinäiseksi	-0,089**	-0,042**	-0,112**
Koen, että minulla menee elämässä hyvin juuri nyt	0,092**	0,083**	0,148**
Olen luottavainen palkkani ja toimeentuloni kehittymisestä tulevaisuudessa	0,108**	0,127**	0,141**
En ole vähääkään kiinnostunut politiikasta	-0,066**	-0,077**	-0,047**
Pyrin omalla toiminnallani vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin	0,74**	0,105**	0,066**
Olen valmis tinkimään elintasostani, jotta ilmastonmuutos saadaan pysäytettyä	0,034**	0,044**	0,019*
On tärkeää pitää kiinni perinteisistä tavoista ja käsityksistä	-0,56**	-0,29**	0,28**

Poliittisen *osallisuuden* indikaattorien suhteen korrelaatio on myös luotettavalla tasolla. Liikuntaosallistuminen yhdistyy kiinnostukseen politiikkaan ja haluun vaikuttaa yhteisiin asioihin. Kuntoliikkujat ovat seuraosallistujia kiinnostuneempia politiikasta ja vaikuttamisesta. Lajiharrastajien korrelaatiot poliittista osallisuutta kuvaavien mielipidekysymysten kanssa ovat vertailun pienimmät. Ympäristöasenteita kuvaavan mielipidekysymyksen kanssa korrelaatiot ovat lievät, joskin luotettavat, joten keskimääräinen liikuntaosallistuja on jonkin verran enemmän sitoutunut ympäristöarvoihin kuin muut nuoret. Asenteiden ja arvojen konservatiivisuutta mittaava kysymys ”On tärkeää pitää kiinni perinteisistä tavoista ja käsityksistä” saa luotettavan tason negatiivisen korrelaation liikuntaseuroihin osallistuvien ja kuntoliikkujien parissa, mutta lajiharrastajien joukossa positiivisen. Koska seuraosallistujat ja lajiharrastajat ovat osittain päällekkäisiä kategorioita, eroa voi pitää (+0,056 ja -0,028) huomion arvoisena ja verrattain suurena. Seuraosallistuminen näyttää liittyvän tässä kohdin varsin erilaiseen asenneilmastoon kuin lajiharrastaminen.

Elisa Rasinkangas ja Eeva Sinisalo-Juha (toim.)
Yksin, yhdessä, yhteisössä – järjestö- ja harrastustoiminta nuorten voimavarana

ISBN 978-952-456-438-0
ISSN 2343-0664 (painettu)
ISSN 2343-0672 (verkkajulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 158
© Tekijät ja Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2023, Helsinki